

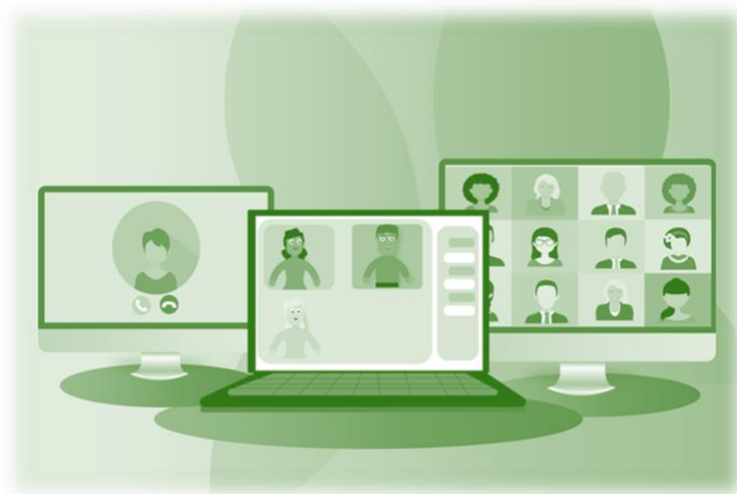
EDUCATIEF PARTNERSCHAP IN VVE OP AFSTAND

Werkzame principes in het bieden van virtuele
ondersteuning aan ouders
van risicoleerlingen

Expertisecentrum Nederlands
Stichting PAS

ZonMw COVID-19: Wetenschap voor de praktijk
projectnummer 10430042010022

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1. Inleiding.....	5
2. Theoretisch kader	7
3. Vragenlijst.....	10
4. Diepte-interviews	26
5. Gestructureerde review.....	33
6. Blauwdruk.....	43
7. Afsluiting.....	45
Bronnen.....	47
Bijlage 1: Flyer	52
Bijlage 2: Stroomdiagram systematische review	53
Bijlage 3: Overzicht empirische bronnen	56
Bijlage 4: Digitale vragenlijst.....	63
Colofon	66

Samenvatting

Ouderbijeenkomsten leveren een belangrijke bijdrage aan programma's voor vóór- en vroegschoolse educatie (VVE) die gericht zijn op het voorkomen van onderwijsachterstanden. Als gevolg van de COVID-19-maatregelen heeft de ondersteuning van ouders die deelnemen aan dergelijke programma's andere vormen aangenomen.

Dit rapport doet verslag van onderzoek van het Expertisecentrum Nederlands en Stichting PAS naar de uitvoering van VVE-ouderprogramma's ten tijde van de COVID-19-maatregelen. We voerden een landelijke verkenning uit aan de hand van een digitale vragenlijst, we interviewden een aantal VVE-professionals en voerden een gestructureerde review uit van wetenschappelijke bronnen. Deze vragen stonden daarbij centraal:

1. Hoe is de VVE-dienstverlening ten tijde van de COVID-19-maatregelen verlopen vanuit het perspectief van professionals en ouders?
2. Wat zijn effectieve praktijken bij het bieden van VVE op afstand?

Uit ons vragenlijstonderzoek is gebleken dat er tijdens de lockdown veel inspanningen zijn verricht door VVE-aanbieders om contact te blijven houden met ouders en hen te betrekken bij de ontwikkelingsstimulering van hun kind. Er is een grote verscheidenheid aan activiteiten gedaan die succesvol waren, waaronder het meegeven of afgeven van materialen, voorleesboeken en tips waarmee de ouders thuis activiteiten met hun kinderen konden ondernemen. Ook werd er door verschillende locaties contact gelegd via nieuwe media. De inzet van verschillende digitale middelen daarbij was gevarieerd. Als knelpunten werden genoemd dat de VVE-professionals slecht zicht hadden op de activiteiten die de ouders thuis deden om de ontwikkeling van hun kind te stimuleren. Het ontbreken van mogelijkheden voor fysieke bijeenkomsten in deze periode en technische problemen in relatie tot de communicatiemiddelen vormden eveneens een belemmering tijdens de lockdown. Taalbarrières en bereikbaarheid van ouders worden ook vaak genoemd als knelpunten bij de activiteiten.

Uit gesprekken met VVE-professionals in Arnhem is gebleken dat er op veel verschillende manieren contact is onderhouden met ouders van kinderen die aan VVE-programma's deelnemen. De mate waarin er contact gelegd kon worden met de ouders en de wederkerigheid van de interactie varieerde wel. Op basis van ervaringen tijdens de eerste lockdown is de werkwijze voor het bieden van ondersteuning op afstand aangepast en verder verfijnd zodat de vorm beter paste bij de behoefte en mogelijkheden van de ouders. Wel wordt aangegeven dat de ondersteuning op afstand geen vervanging kan zijn voor *face to face* ontmoetingen, groepsbijeenkomsten en fysiek contact tussen ouders en VVE-professionals. Het onderzoek dat in Rotterdam heeft plaatsgevonden onder VVE-aanbieders en het interview met een ouderconsulent uit Amsterdam schetst een vergelijkbaar beeld over de aanpak.

Het gestructureerde bronnenonderzoek heeft laten zien dat er verschillende bewezen effectieve aanpakken zijn om ouders op afstand te ondersteunen in de context van een ontwikkelingsstimuleringsprogramma. Middelen die onderzocht zijn, zijn synchrone vormen van ondersteuning zoals (video)bellen en de inzet van sociale media, maar ook asynchrone vormen, zoals online platforms, digitaal instructiemateriaal en apps. Met name wanneer er sprake is van interactie en wederkerigheid leiden deze middelen tot meer betrokkenheid van ouders, een grotere mate van waardering van ouders en/of professionals over het programma, of een vergrote ontwikkelingskans voor de kinderen. Het is daarbij wel van belang dat aan

praktische en technische randvoorwaarden wordt voldaan en dat er rekening gehouden wordt met de diversiteit binnen de doelgroep die bereikt zou moeten worden.

Op basis van een integratieve blik op de opbrengsten van het onderzoek worden de volgende effectieve praktijken voorgesteld voor het op afstand bieden van ondersteuning aan ouders in de context van VVE: wederkerigheid in het contact met ouders, duidelijke communicatie, een combinatie van media (gesproken, geschreven en beeld), inzet van verschillende communicatiekanalen (zowel synchroon als asynchroon), rekening houden met diversiteit, terugkoppeling vragen ouders over datgene wat ze thuis met het kind hebben gedaan, digitale vaardigheden en technische mogelijkheden optimaliseren, overzicht geven over tijdpad, activiteiten en verwachtingen, model staan bij ontwikkelingsstimulering en de netwerken van ouders uitbreiden. Deze punten zijn in een blauwdruk in dit rapport opgenomen.

1. Inleiding

Educatief partnerschap is een belangrijk onderdeel van de aanpak van vóór- en vroegschoolse Educatie (VVE) in Nederland. Met de term ‘educatief partnerschap’ doelen we op de wederzijdse relatie tussen (voor)school en ouders die gericht is op een gezamenlijke ondersteuning van de schoolse ontwikkeling van leerlingen (Kennisrotonde, 2017). Hiermee wordt beoogd om de ontwikkelingskansen van zogenaamde achterstandsleerlingen (volgens de definitie van CBS, 2016) te vergroten. Sinds 2019 zijn de volgende indicatoren ingesteld om vast te stellen of een kind behoort tot de VVE-doelgroep: opleidingsniveau moeder en vader, land van herkomst van de ouders, verblijfsduur van de moeder in Nederland en betrokken bij schuldsanering. Uit onderzoek van het CBS blijkt dat deze vier indicatoren het beste een mogelijk risico op onderwijsachterstand voorspellen (Posthumus et al., 2019). Het opleidingsniveau van moeder en vader hangt samen met de kwaliteit van de ontwikkelingsstimulering die het kind thuis ontvangt. Het land van herkomst en de verblijfsduur van de moeder in Nederland zeggen iets over de blootstelling aan Nederlandse taal en of ouders in de schuldsanering zitten zegt iets over de omstandigheden die een negatieve impact kunnen hebben op de ontwikkeling van kinderen, zoals armoede.

Vanuit het oogpunt van achterstandbestrijding worden er naast kindgerichte programma’s ook ouder-kindworkshops en oudercursussen georganiseerd op voorschoolse locaties en in de onderbouw van het basisonderwijs met en voor laagopgeleide ouders en ouders met een migratieachtergrond. Het ondersteunen van deze ouders bij de taal- en ontwikkelingsstimulering van hun kind vergroot de effectiviteit van VVE en heeft positieve invloed op de ontwikkelings- en onderwijsresultaten (Van Steensel et al., 2019).

Door de sluiting van VVE-locaties als gevolg van de COVID-19-maatregelen zijn voor een aanzienlijke periode ouderbijeenkomsten opgeschort, is begeleiding en onderwijs op afstand gegeven en zijn ouders op afstand ondersteund. Niet alle ouders werden bereikt, en ook is niet duidelijk hoe effectief de ondersteuning op afstand en de uitvoering thuis was en is. Bij de heropening van opvang en onderwijs na de zomer van 2020 bleek dat met name kinderen uit de doelgroep met een risico op onderwijsachterstanden nog niet direct naar de opvang/school kwamen. Dit heeft naar verwachting negatieve consequenties voor een grote groep kinderen die vóór de uitbraak van COVID-19 ook al risico liep op een ontwikkelingsachterstand, en die door het sluiten van de VVE-locaties mogelijk nog grotere achterstanden oploopt in de voor- en vroegschoolse ontwikkeling.

Deze zorg was in mei 2020 de reden voor een aanvraag bij ZonMw in de call *COVID-19 Wetenschap voor de praktijk* om de kennisbasis uit te breiden over kwaliteitsverhogende elementen van ouderprogramma’s voor VVE die niet op locatie, maar op afstand (met digitale middelen) georganiseerd worden. Het doel van dit onderzoek was tweeledig:

1. het evalueren van de VVE-dienstverlening ten tijde van de COVID-19-maatregelen via
 - a. een landelijke verkenning
 - b. en een lokale dieptestudie;
2. inzicht verkrijgen in effectieve praktijken bij het bieden van VVE op afstand via een gestructureerde review van wetenschappelijke bronnen.

In deze rapportage vatten we de bevindingen van dit onderzoek samen en beschrijven we in een blauwdruk wat bij een nieuwe uitbraak van COVID-19 of een andere pandemie helpend kan zijn bij het realiseren van een ouderprogramma voor VVE op afstand. De blauwdruk kan daarnaast ook ingezet worden wanneer het hebben van een aanbod op afstand voor ouders

door VVE-aanbieders wenselijk wordt geacht door ouders/ medewerkers in tijden waarin er geen sprake is van een sluiting van de VVE-locaties.

2. Theoretisch kader

VVE-programma's met oudercomponent

In programma's voor VVE wordt onderscheid gemaakt tussen centrumgerichte en gezinsgerichte programma's en combinaties van beide aanpakken (Van de Pluijm et al., 2019). Centrumgerichte programma's zijn kindgericht en worden door pedagogisch medewerkers en leerkrachten uitgevoerd binnen de voorschoolse voorziening of de onderbouw van de basisschool, terwijl gezinsgerichte programma's gericht zijn op de ouders en de ondersteunende rol die zij in de thuissituatie voor hun kind kunnen vervullen. Bij combinatieprogramma's is er zowel een voor- of vroegschoolse groepsprogramma maar is er ook contact met ouders over het ondersteunen van het schoolse leren van hun kind.

Educatief partnerschap

De gelijkwaardige samenwerking tussen professionals en ouders om samen optimale (leer)omstandigheden te creëren voor de ontwikkeling van het kind wordt educatief partnerschap genoemd (Van der Kuilen, z.d.; Ilias et al., 2019). Vaak wordt er in de context van educatief partnerschap gesproken over ouderbetrokkenheid. Bij het woord 'ouderbetrokkenheid' bestaan verschillende beelden. Epstein (2010) onderscheidt bij ouderbetrokkenheid bij het onderwijs zes verschillende componenten:

1. **Opvoeden thuis:** ouders bieden vanuit het gezin de basis voor het kind om op school te kunnen functioneren. Ze zorgen voor de basisvoorwaarden zoals voeding, persoonlijke verzorging en ondersteuning van het kind.
2. **Communiceren met school** wordt door scholen vaak gezien als het belangrijkste type ouderbetrokkenheid. Daar vallen 10-minutengesprekken onder, de gesprekjes bij het halen en brengen van het kind, het lezen van een nieuwsbrief van school, het bezoeken van ouderavonden, de website of *social media* van de school bekijken. Dat zijn allemaal vormen van georganiseerde communicatie.
3. **Vrijwilligerswerk doen** bestaat vaak uit het meegaan met schoolreisjes of het helpen in de klas als de school daarom vraagt, bijvoorbeeld als luizenmoeder of voorleesouder.
4. **Thuis ondersteunen:** het gaat hierbij niet alleen om het helpen bij het maken van huiswerk en het plannen van het leren thuis, maar vooral wat ouders hun kinderen bieden in de vorm van cultureel en sociaal kapitaal. Praten ze met hun kind over school, over de dingen die gebeurd zijn in de klas, maar ook over de onderwerpen die in de lessen aan bod zijn gekomen?
5. **Participeren in de besluitvorming:** dit betreft formele participatie, bijvoorbeeld in een ouderraad of de medezeggenschapsraad van een school. Ouders hebben dan een formele positie en kunnen invloed uitoefenen op datgene wat er op school gebeurt.
6. **Samenwerken met de omgeving:** in Nederland zie je dat scholen steeds meer samenwerken met ouders via andere organisaties in de omgeving, zoals de peuterspeelzaal of het kinderdagverblijf, de sportvereniging of sociale wijkteams.

Door ouders te betrekken bij het onderwijs van hun kind wordt verwacht dat de kloof tussen leerprestaties van kinderen uit verschillende sociaaleconomische milieus kleiner worden; de schoolsuccessen van kinderen die risico lopen op onderwijsachterstanden, zouden ermee vergroot kunnen worden (Akkermans-Rutgers et al., 2020). Er blijkt inderdaad een positief

effect te zijn van ouderbetrokkenheid in de voor- en voerschoolse fase op de ontwikkeling van taal en beginnende geletterdheid, al lijken niet alle aanpakken om ouderbetrokkenheid te stimuleren even succesvol te zijn en is het evalueren van de effecten van de programma's complex (Education Endowment Foundation, 2020; Van Steensel et al., 2019). Uit de review van Bakker et al. (2013) blijkt in ieder geval dat van de componenten die Epstein onderscheidt, het thuis ondersteunen van kinderen tot 6 jaar en de interacties tussen ouder en kind een positieve invloed hebben. Voor zowel ouders als professionals is het, zeker in het geval dat er sprake is van (dreigende) achterstanden bij het kind, daarom van belang om samen te werken aan een ontwikkelingsstimulerend thuisklimaat. Om dit te bereiken speelt de relatie tussen de pedagogisch medewerker/leraar en ouders een belangrijke rol

Belemmerende factoren

Spoth et al. (2000) constateren dat de meeste aanbieders van interventieprogramma's die gericht zijn op ondersteuning van het jonge kind te maken krijgen met tegenvallende deelnamecijfers van ouders. Deelname aan dit soort programma's kan volgens Garvey et al. (2006) op verschillende manieren gedefinieerd worden: initiële inschrijving, opkomst (het aantal bijeenkomsten dat door ouders bezocht wordt) en engagement (mate van actieve participatie tijdens bijeenkomsten). Verschillende factoren lijken de betrokkenheid van ouders bij voor- en voerschoolse programma's in de weg te staan. Bij preventieprogramma's die gericht zijn op jonge kinderen zien we dat met name ouders met een migratiegeschiedenis en of lage sociaaleconomische status minder frequent deelnemen (Perrino et al, 2001). Het is goed voorstelbaar dat armoede en daarmee samenhangende sociale en emotionele problemen hiervoor de reden kunnen zijn (Garvey et al., 2006). Voor ouders met beperkte financiële middelen kan het bijvoorbeeld problematisch zijn om opvang te regelen voor kinderen om ouderbijeenkomsten bij te kunnen wonen, of om vrij te nemen om aan gezamenlijke ouder- en kindbijeenkomsten deel te nemen.

Bij de vormgeving van programma's waarbij ouders betrokken zijn is daarom flexibiliteit in de opzet van de training van belang: is er bij de wijze van aanbieden en de inhoud van de ouderprogramma's oog voor de culturele waarden van ouders, de verschillen tussen ouders, en wordt er rekening gehouden met mogelijke drempels zoals tijd die ouders beschikbaar hebben, afstand en vervoersmogelijkheden en kosten die ouders moeten maken (Kortekaas-Rijlaarsdam et al., 2020)? Dit zijn namelijk aspecten die de deelname van ouders aan fysieke ouderbijeenkomsten in de weg kunnen zitten (Gross et al., 2011). Duidelijke communicatie richting ouders over de inhoud, het doel en de vorm van het programma kan het deelnamesucces vergroten. De programma's kunnen ook breder onder de aandacht van ouders gebracht worden door het verspreiden van informatie via verschillende communicatievormen zoals folders, nieuwsbrieven, face-to-face werving en presentaties (Garvey et al, 2006).

Gevolgen van de COVID-19-maatregelen voor ouders en jonge kinderen

Zowel in Nederland als in andere landen is de sector van voor- en voerschoolse educatie onder druk komen te staan vanwege de maatregelen om COVID-19 tegen te gaan. Tijdens de maatregelen rondom COVID-19 is het contact tussen leraren en ouders sterk verminderd omdat eerst kinderen en ouders allebei niet op de locatie mochten komen en na de zomer de kinderen wel en de ouders niet. Dit bemoeilijkte de relatie tussen leraren en ouders. Dit terwijl kinderen voor ontwikkelingsstimulering aangewezen waren op hun ouders als leraar, zeker tijdens de sluiting van de locaties. Juist bij de ouders die moeite hadden met deze rol was het effect van de maatregelen daardoor extra groot voor henzelf en hun kinderen. Op het moment van de Corona-sluiting is wel door een aantal kinderopvangvoorzieningen en basisscholen een noodopvang ingericht (Rijksoverheid, 2021a). Een deel van de VVE-doelgroep heeft hiervan

gebruik kunnen maken. Dit was afhankelijk van de invulling van de definitie ‘kwetsbaar kind’ waarvoor de noodopvang bestemd was (naast opvang voor kinderen van ouders met een ‘cruciaal beroep’).

Beleidsmakers in binnen- en buitenland hebben getracht om aanbieders van VVE handvatten te geven om de zorg voor jonge kinderen en hun ouders zoveel mogelijk te continueren in tijden van *lockdown* en *social distancing*. In de richtlijnen voor het New York Early Childhood System (Tarrant & Nagasawa, 2020) is bijvoorbeeld te lezen dat er van alle VVE-programma’s wordt verwacht dat ze hun ondersteuning op afstand voortzetten en dat ze open zijn voor noodopvang. Om professionals in de VVE te ondersteunen zijn verschillende websites ingericht, zoals de [InfoHub](#), met informatie over *blended learning* en leren op afstand, de leermiddelen die daarvoor gebruikt kunnen worden, activiteiten voor ouders in meerdere talen en een overzicht van platforms dat gebruikt kan worden om contact te houden met ouders. Ouders krijgen via het [NYC Department of Education](#) suggesties in om thuis spelenderwijs de ontwikkeling van hun kind te stimuleren; naast Engelstalig materiaal is er ook voorzien in vertalingen, waaronder Spaans, Arabisch, Urdu, Chinees en nog vijf andere minderheidstalen.

In Nederland is door de overheid in maart 2020 extra geld beschikbaar gesteld voor het onderwijs en voor VVE om achterstanden zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken (Rijksoverheid, 2020). De scholen en voorschoolse voorzieningen waren hierbij gebonden aan voorwaarden maar konden zelf kiezen welke interventie of welk programma ingezet zou worden. Bij de regeling is geen speciale aandacht gevraagd voor samenwerking met of ondersteuning voor ouders. Er zijn wel middelen ter beschikking gesteld om pc’s, laptops, tablets of internetverbindingen te verstrekken zodat leerlingen in het basisonderwijs afstandsonderwijs konden volgen (Rijksoverheid, 2021b). In het land is er op verschillende manieren invulling gegeven aan de ondersteuning van jonge kinderen en hun ouders. Daarnaast hebben sommige scholen laptops uitgeleend, op andere plekken hebben instanties als Stichting Leergeld gezorgd voor laptops.

Er zijn nog maar weinig onderzoeken gedaan om vast te stellen hoe ondersteuning op afstand is vormgegeven tijdens de periode van de verschillende lockdowns. Tarrant en Nagasawa (2020) inventariseerden aan de hand van een online vragenlijst op welke manier professionals in New York gestalte gaven aan het VVE-aanbod in het voorjaar van 2020. Meer dan 3000 respondenten vulden de lijst in. Degenen die op afstand contact hadden met kinderen en hun ouders deden dat via het opsturen van activiteiten, individuele gesprekken met kinderen en ouders, het opsturen van dagprogramma’s en instructies, grote en kleine groepsbijeenkomsten via videobellen (bijvoorbeeld een gezamenlijk startmoment in de ochtend of projecten in kleine groepjes), het opnemen van video’s (bijvoorbeeld het voorlezen van prentenboeken) en het opsturen van concrete materialen. Daarnaast kregen de professionals de kans om zich als team of als individu bij te scholen om ondersteuning op afstand te bieden. Volgens de respondenten waren de grootste knelpunten de betrokkenheid van de kinderen bij de online activiteiten, het samenstellen van een uitdagend curriculum en de beperkte toegang van kinderen en ouders tot computers en andere technische voorzieningen. Het ontbreken van digitale vaardigheden, zoals het kunnen inloggen, navigeren en hyperlinks gebruiken, en het ontbreken van een stabiele/snelle internetverbinding worden ook als struikelblok genoemd in het Amerikaanse onderzoek.

In Nederland zijn er verschillende onderzoeken opgestart om de effecten van de lockdownmaatregelen op leerlingen uit risicogroepen te monitoren. Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek biedt via de website <https://www.nro.nl/corona-gerelateerd-onderwijsonderzoek> een actueel overzicht van projecten in verschillende onderwijssectoren, van primair tot hoger onderwijs. Geen van deze onderzoeken heeft gekeken naar de impact op VVE-programma’s en de kinderen, ouders en professionals die hierbij betrokken zijn.

3. Vragenlijst

Om zicht te krijgen op de manier waarop VVE-programma's in Nederland om zijn gegaan met de COVID-19-maatregelen is een vragenlijst uitgezet onder VVE-professionals. Deze vragenlijst ging in op de activiteiten die zijn ondernomen vóór, tijdens en na de schoolsluiting door COVID-19 in het voorjaar van 2020 en hoe communicatie met ouders is vormgegeven in deze tijdvakken. Respondenten zijn gevraagd aan te geven hoe deze activiteiten zijn bevallen en welke succesfactoren en knelpunten naar voren kwamen. De vragenlijst is te vinden in Bijlage 4. In de figuren en tabellen in dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten van de vragenlijst uiteengezet. De vragenlijst is tussen eind september en begin november 2020 ingevuld door 91 respondenten.

De vragenlijst is verspreid onder VVE-professionals uit het hele land, via de brancheverenigingen voor kinderopvang, de projectpagina van ZonMw, diverse websites die zich richten op VVE-professionals en organisaties, met een directe mail aan alle VVE-locaties in Arnhem en VVE-samenwerkingspartners van de onderzoekers en de sociale mediakanalen van het Expertisecentrum Nederlands en Stichting PAS. Respondenten uit de gemeente Arnhem zijn gevraagd of zij in een bijeenkomst of telefoongesprek wilden doorpraten over hun ervaringen. De resultaten van deze verdiepende gesprekken worden besproken in Hoofdstuk 3.

Respondenten

Tabel 1

Functie Respondenten Online Vragenlijst

Functie	Aantal	%	Functie	Aantal	%
Leerkracht	3	3%	Coach passende kinderopvang	1	1%
Pedagogisch medewerker	21	23%	VE-coach	12	13%
Staffunctionaris / beleidsmedewerker	6	7%	Locatiemanager / houder kinderopvang	16	18%
Intern begeleider	3	3%	Schoolleider / directeur	2	2%
Docent ouderbijeenkomsten	5	5%	Anders	22	24%

Tabel 1 laat zien vanuit welke functie de respondenten de vragenlijst hebben ingevuld. In totaal hebben 91 professionals gereageerd. De grootste groepen waren pedagogisch medewerkers (23%), locatiemanagers/houder kinderopvang (18%) en VE-coaches (13%). Een kwart van de respondenten (24%) heeft "anders" ingevuld. Een deel daarvan heeft daarbij een toelichting gegeven: dit waren onder andere ouderconsulenten, VVE-thuisbegeleiders, teamleiders en pedagogische coaches.

Tabel 2*Organisaties Respondenten*

Organisatie	Aantal	%
Voorschoolse voorziening	66	73%
Basisschool	9	10%
Sociale voorziening	8	9%
Ondersteunende diensten	1	1%
Anders	7	8%

In Tabel 2 is te zien bij welke organisatie de respondenten werkzaam zijn. Het merendeel (73%) is werkzaam bij een voorschoolse voorziening. Een klein deel is werkzaam op een basisschool (10%) of sociale voorziening (9%). Het resterende deel (8%) geeft aan ergens anders te werken; dit waren onder andere zzp'ers, gastouders, medewerkers van de gemeente en mensen die zowel in een voorschoolse voorziening als basisschool werken.

Uit deze twee tabellen blijkt dat de vragenlijst met name is ingevuld door professionals uit voorschoolse voorzieningen, en maar weinig door medewerkers van basisscholen. De vragenlijst is met name verspreid onder VVE-voorzieningen, dus dit beeld past daarbij.

Tabel 3*Geografische Spreiding Respondenten per Provincie*

Provincie	Aantal	%	Provincie	Aantal	%
Groningen	1	1%	Flevoland	1	1%
Friesland	2	2%	Noord-Holland	8	9%
Drenthe	0	0%	Zuid-Holland	13	15%
Overijssel	15	17%	Zeeland	0	0%
Utrecht	2	2%	Noord-Brabant	11	12%
Gelderland	11	12%	Limburg	5	6%
– Arnhem	20	22%	Niet toegelicht	2	1%

Tabel 3 laat zien in welke provincies de respondenten werkzaam zijn. Omdat de vragenlijst specifiek onder VVE-organisaties in Arnhem is uitgezet, zijn deze respondenten apart genoemd. Dit was dan ook een grote groep: 22% van de respondenten. Daarnaast is de vragenlijst voornamelijk ingevuld door respondenten uit Overijssel (16%), Zuid-Holland (14%), Gelderland

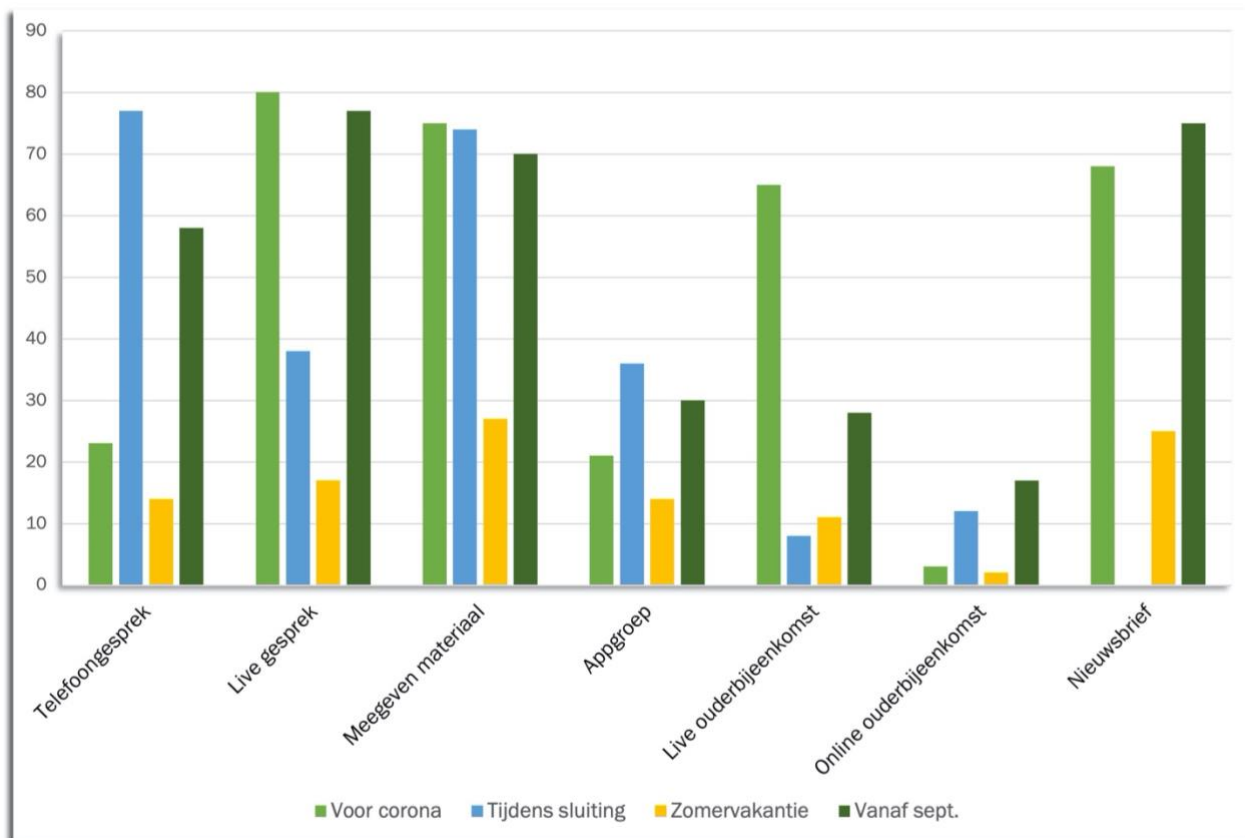
(12%) en Noord-Brabant (12%). Verder waren er een aantal respondenten uit Limburg (5%) en Noord-Holland (9%). Uit de overige provincies hebben 0-2 respondenten gereageerd. Uit deze gegevens blijkt dat de geografische spreiding van de respondenten niet representatief is voor alle VVE-professionals in heel Nederland: driekwart van de respondenten komt uit 4 provincies. Bijna alle respondenten hebben aangegeven in welke gemeente zij werkzaam zijn. Hieruit blijkt dat de respondenten in allerlei verschillende gemeenten werkzaam zijn: van gemeenten met kleine dorpen tot grote steden.

Activiteiten

In Figuur 1 wordt een overzicht gegeven van de activiteiten die ondernomen zijn met de ouders, voorafgaand aan en tijdens de lockdown, tijdens de zomervakantie en vanaf september. Bij die laatste categorie zijn zowel gerealiseerde als geplande activiteiten meegenomen.

Figuur 1

Activiteiten met Ouders Voor Tijdens en Na Lockdown

Bij de locaties vonden vóór, tijdens en na de lockdown verschillende vormen van contact plaats tussen professionals en ouders waarmee de professionals het educatief handelen van ouders wilden versterken. De gesprekken en bijeenkomsten werden vóór de sluiting vooral live gevoerd. Tijdens de sluiting ging men over op het voeren van telefonische gesprekken. Na de sluiting konden ouders meestal nog steeds niet binnen komen in de VVE-voorziening. Zichtbaar in de figuur is dat er in die periode zowel live gesproken wordt als telefonisch, maar dat het aantal respondenten dat kiest voor livegesprekken wel groter is.

De locaties gaven vóór en tijdens de sluiting in gelijke mate nieuwsbrieven en materialen mee. Na de sluiting vermindert het aantal locaties dat dit doet of gepland heeft een klein beetje.

Vóór de sluiting werd al door sommige locaties gebruik gemaakt van een WhatsAppgroep met ouders. Gedurende de sluiting nam het gebruik iets toe. Na de zomer is dit weer wat teruggezakt, maar niet helemaal tot het niveau van voor de sluiting.

Veel locaties gaven aan voor de sluiting te werken met ouderbijeenkomsten op de locatie. Tijdens de sluiting konden deze bijeenkomsten niet doorgaan. Zij werden nauwelijks vervangen door online bijeenkomsten. Een klein aantal locaties heeft een vorm van online bijeenkomsten ingezet tijdens de sluiting en zet dit ook voort na de sluiting.

Over het gebruik van nieuwsbrieven (digitaal of op papier) ontbreken de gegevens over de periode van de lockdown. Wat wel uit het vragenlijstonderzoek blijkt is dat het merendeel van de respondenten aangeeft nieuwsbrieven te verzenden, dat dit in mindere mate ook in de zomerperiode is gebeurd en dat er na de zomer door een groter aantal respondenten nieuwsbrieven is verzonden om ouders te informeren.

In Tabel 4 zijn de antwoorden samengevat op de open vraag welke overige activiteiten met ouders plaats hebben gevonden. Vóór de sluiting vonden de activiteiten waaraan ouders deelnamen vooral plaats in de groep. Dit kon zowel zijn tijdens de inloop - bij het halen en brengen van de kinderen - als in de vorm van ouder-kindgroepen. Deelname van ouders aan activiteiten vond ook buiten de groep plaats, bijvoorbeeld door deel te nemen aan een bezoeking aan de kinderboerderij of aan een wandeling. Op de groep waren soms ouders aanwezig om praktische ondersteuning te bieden. Ouders deden voor de sluiting ook, zonder kinderen, mee aan ouderbijeenkomsten. Een andere veelvoorkomende vorm van activiteit waren de gesprekken met ouders.

Vanaf de sluiting van de locaties was er minder mogelijk in live contacten. Uit de Tabel 4 valt af te leiden dat de vorm van het contact daardoor veranderde. Om contact te houden met de ouders en de kinderen thuis werden kinderen vaker aan de deur bezocht en werden andere vormen van media (inclusief videobellen) uitgetest. Er werden ook gesprekken gevoerd via de telefoon. Vanuit verschillende locaties werden filmpjes gestuurd. Wat heel duidelijk veel meer gebeurde tijdens de sluiting was het versturen of afgeven van materialen (met opdrachten) aan de kinderen thuis. Ook werd meer gebruik gemaakt van informatievoorziening via een nieuwsbrief.

Na de sluiting konden ouders nog steeds niet binnenkomen in de locatie waar het VVE-programma plaatsvindt. De respondenten geven aan een stuk minder te bellen dan tijdens de sluiting; het videobellen wordt wel bijna even vaak genoemd. Contact met ouders vindt na de zomer vooral plaats bij het brengen en halen en bij geplande gesprekken. De materialen aanbieden en het contact houden via nieuwe media wordt in die periode nog steeds gemeld, maar aanzienlijk minder dan tijdens de sluiting. Sommige activiteiten die vóór de lockdown veel voorkwamen zijn in een aantal gevallen ook weer opgestart na de zomer, zoals ouder-kindgroepen, uitstapjes en het doorsturen van foto's.

Tabel 4

Vorm Overige Activiteiten Voor Tijdens en Na Lockdown

	Voor	Tijdens	Zomer	Na
Bijwonen bijeenkomsten op school/in de groep	29	1	1	2
Gesprek	22	7	1	17
Ouder-kindgroepen	20	1	8	2
Ouderbijeenkomsten	20	1	5	6
Opdrachten, materialen en boeken voor gebruik thuis	19	49	13	10
Inloop	17			
Uitstapjes	15	5	3	7
Praktische ondersteuning door ouders	11			3
Contact tijdens halen en brengen	9	1	3	14
Nieuwe media	9	49	5	14
Filmpjes	5	33	2	4
Bellen		19	3	5
Nieuwsbrief	4	17	1	7
Huisbezoek	7	13		3
Videobellen		8		7
Foto's	7	5		8
Opvang kind		3	8	2
Brievenbuspost		3		
Kindvolgsysteem	2			
Formele participatie	1	1		1
Inschakelen tolk	1	1		
Zomerschool			14	
Niet gedefinieerd	3	6	1	2

Succesfactoren: activiteiten

Vorm van de activiteiten

De respondenten konden ook aangeven welke vormaspecten verantwoordelijk waren voor het succes van de activiteiten. In Tabel 5 zijn hun antwoorden samengepakt in vijftien categorieën.

Vóór de lockdown werden ouderbijeenkomsten en ouder-kindgroepen als succesvolle vormen genoemd, en daarnaast ook het doen van uitstapjes: *“Tijdens de koffie-ochtenden kunnen ouders op een laagdrempelige manier hun zorgen delen, hun ervaringen delen, het gevoel krijgen dat je niet alleen staat en er ontstaat meer binding tussen ouders onderling en ouders en pedagogisch medewerkers”*.

Tabel 5

Succesfactoren Vorm Voor Tijdens en Na Lockdown

	Voor	Tijdens	Zomer	Na
Ouderbijeenkomsten	9	1	1	1
Ouder-kindgroepen	8	1	3	
Uitstapjes	4		2	2
Materialen en boeken geven	3	14	5	2
Nieuwe media	3	10	2	2
Filmpjes	1	10	1	
Huisbezoek	4	6		
Foto's doorsturen	2	6	1	4
Bellen		6		
Videobellen	1	4		1
Nieuwsbrief papier	2	1		1
Nieuwsbrief digitaal		3		2
Inzet visualisaties/gebaren	2	1	1	1
Thuisopdrachten		4	3	1
Zomerschool	1		8	

Tijdens de lockdown waren volgens de respondenten andere contactvormen meer succesvol, zoals het afgeven van materialen of boeken, de inzet van nieuwe media, het doorsturen van foto's en filmpjes en huisbezoeken: *“Ouders konden meteen met de materialen uit de envelop aan de slag. Door ze zelf rond te brengen zagen we de ouders en peuters toch af en toe. Soms kondigden we ook aan welke dag/tijd we kwamen en bleven mensen ervoor thuis”*. In deze periode werd het bellen ook positief gewaardeerd, evenals het videobellen: *“Daarbij werd er wekelijks gebeld met de ouders, dit kon videobellen zijn of gewoon telefonisch. Kinderen werden hierbij betrokken dus dat was erg succesvol”*.

Gedurende de zomervakantie was het de zomerschool die het vaakst werd genoemd als succesvolle vorm: *“Wij hadden een zomerschool op onze locatie. Er waren echt heel veel kinderen die zich op hadden gegeven en ze kwamen allemaal!”* Voor de herstart na de zomer hebben de respondenten slechts een paar succesvolle vormen aangegeven, waarbij het doorsturen van foto's het vaakst genoemd werd: *“Door veel foto's te sturen en veel te vertellen over de activiteiten, werden de kinderen en ouders ook heel enthousiast en gingen zij ook goed mee doen”*.

Inhoud van de activiteiten

De respondenten hebben in een groot aantal gevallen geen toelichting gegeven bij de open vraag over de inhoud van de activiteiten met ouders (zie Tabel 6).

Tabel 6

Inhoud Activiteiten Voor Tijdens en Na Lockdown

	Voor	Tijdens	Zomer	Na
Aanbod in de groep	40	13	4	19
Ontwikkelingsstimulering	27	86	31	12
Spel	18	7	5	5
Ontwikkeling van het eigen kind	15	9	2	12
Taal	13		1	1
Overdracht/verbinding groep-thuis	12	12	3	12
Opvoeding	10	4		6
Voorlezen	8	25	3	5
Expressief	6	17	2	3
Ontmoeting	9	10	1	7
Bibliotheek	6			
Natuur en techniek	4		2	2
Beweging/motoriek	2	1		
Vraagstukken ouders buiten school/kind	2		1	
Medezeggenschapsraad	1	1		1
Corona-maatregelen		2		
Technische instructie/ondersteuning		1		
Inhoud niet gedefinieerd	41	39	10	29

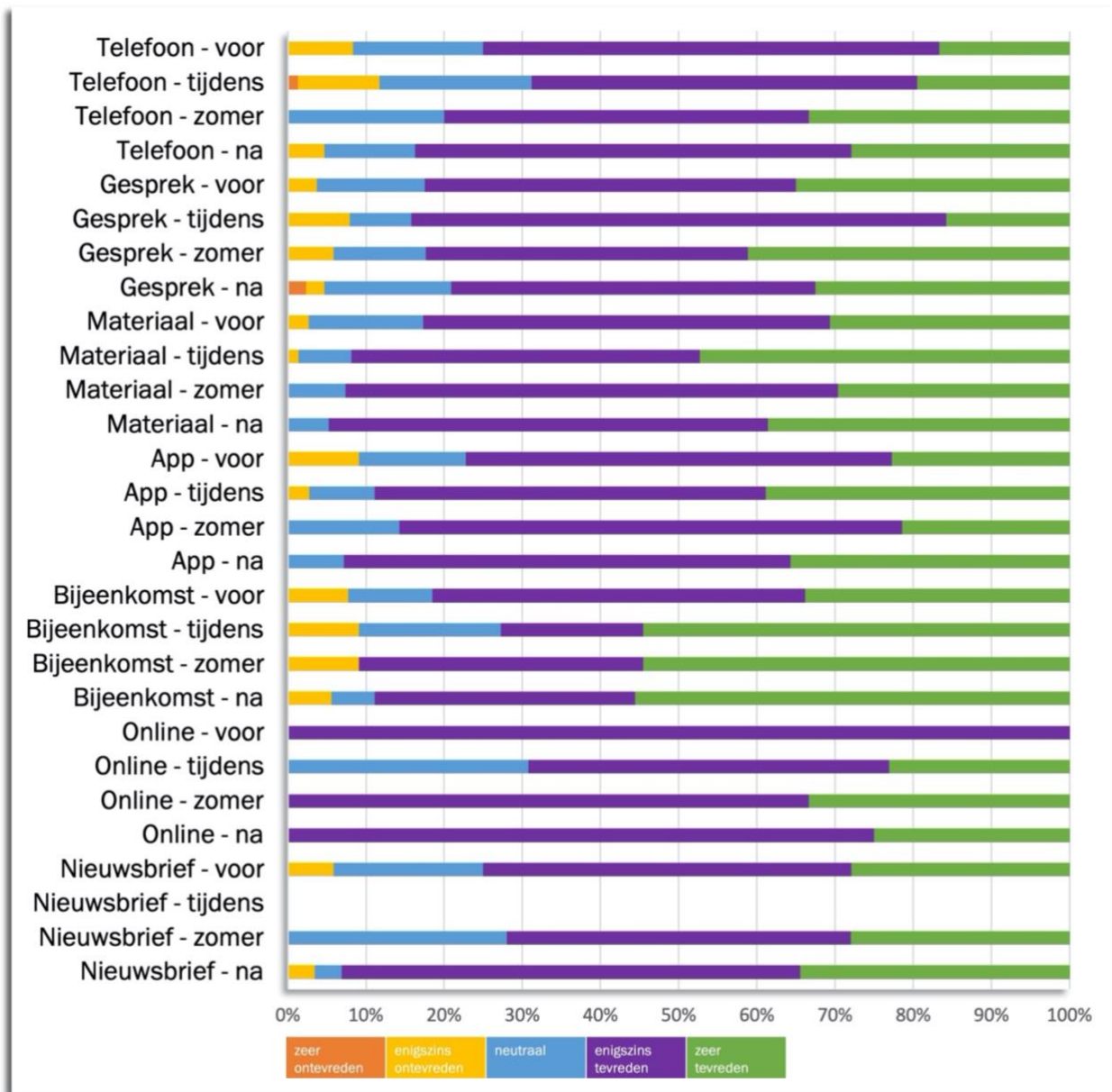
Voor de respondenten die wel iets gezegd hebben over de inhoud geldt dat de focus iets gewijzigd is in de tijd. Vóór de sluiting waren de activiteiten vooral gericht op het aanbod op de groep en kwamen ontwikkelingsstimulering, spel, taal, ontwikkeling van het eigen kind en opvoeding ook aan de orde. Het leggen van een verbinding tussen datgene wat er thuis gebeurt en in de groep (overdracht) wordt in alle periodes genoemd, alleen in de zomer minder vaak. Tijdens de sluiting was het hoofdonderwerp van het contact de ontwikkelingsstimulering en het voorlezen (waarschijnlijk met dezelfde intentie om de taalontwikkeling van kinderen te bevorderen). Ontwikkelingsstimulering blijft ook in de zomer en daarna een vaak genoemde invulling van het oudercontact. Ten tijde van de herstart komen sommige onderwerpen die een rol speelden vóór de lockdown ook weer op de agenda, zoals het aanbod in de groep, ontwikkeling van het eigen kind en ontmoeting met andere ouders en professionals.

Tevredenheid over de activiteiten

De respondenten hebben aangegeven hoe tevreden zij als professionals waren over de activiteiten die zij deden met ouders (zie Figuur 2). De tevredenheid van ouders zelf is hier hoogstens indirect in meegenomen.

Figuur 2

Tevredenheid over Activiteiten Voor Tijdens en Na Lockdown

Vóór de Corona-tijd waren de professionals tevreden over de verschillende vormen van activiteiten. Met name over de live bijeenkomsten en de meegegeven materialen en nieuwsbrief waren zij heel tevreden.

Tijdens de sluiting voelden de professionals nog steeds tevredenheid over de materialen die aan de ouders werden meegegeven en de nieuwsbrief. Ook het gebruik van een appgroep werd gewaardeerd. Online ouderbijeenkomsten kwamen niet veel voor, maar als het wel gebeurde scoorde deze vorm hoog in tevredenheid. Bij de telefoongesprekken was er een veel diverser beeld. Over deze gesprekken waren respondenten zowel ontevreden als neutraal en tevreden, hoewel tevredenheid overheerst.

Na de zomer mochten ouders nog steeds niet bij de VVE-locaties naar binnen. De respondenten geven aan in de periode na de zomer min of meer gelijkmatig tevreden te zijn over alle vormen van activiteiten met ouders, met uitzondering van de online bijeenkomsten.

De meeste respondenten zijn tevreden, maar het is wel zo dat dergelijke bijeenkomsten maar weinig voorkomen (zie Figuur 1).

Kenmerken activiteiten en randvoorwaarden

Zowel vóór, tijdens, als na de lockdown wordt de afstemming tussen datgene wat er in de VVE-groep en bij de ouders thuis gebeurt, het vaakst spontaan genoemd als succesfactor bij activiteiten (zie Tabel 7): *“De wisselwerking tussen thuis met een thema bezig zijn en dit met kinderen op de speelzaal terugkoppelen”*.

Tabel 7

Succesfactoren Activiteit en Randvoorwaarden Voor Tijdens en Na Lockdown

	Voor	Tijdens	Zomer	Na
Activiteiten				
Afstemming groep-thuis	10	7	1	6
Thema's	9	3		1
Respectvol	9	3	2	3
Laagdrempelig	7	4	3	2
Plezierig	6	4	2	
Informeel	6			
Betekenisvol	3			1
Kleine groepen	2		4	1
Verbinding gemeenschap	2		1	1
Passend bij de ontwikkeling	2			
Vrijwillig	2			
Interactieve werkvormen	1		1	
Diversiteit	1			
Randvoorwaarden				
Tolk/vertaling	2	1		1
Oppas	1			

Wat betreft de inhoud van de activiteiten wordt een aantal keer de thema's genoemd die centraal staan in het programma van de peuters en kleuters: *“Per thema een werkje meegeven om ouders te stimuleren om met het thema bezig te zijn. Voorbeeld foto en uitleg samen met de themabrief uitdelen”*. Ook het respectvolle karakter van de activiteiten draagt bij aan het succes: *“Ouders vertellen eerder hun verhaal, wanneer het in een kleinere, veilige setting met weinig ouders is”*. Het respectvolle karakter van de bijeenkomsten wordt wel minder genoemd in de periode van de lockdown, in de zomer en bij het begin van het nieuwe schooljaar. Dat geldt ook voor de laagdrempeligheid en het informeel zijn van de activiteiten: die aspecten worden met name genoemd in relatie tot de activiteiten vóór de lockdown: *“Zorgen dat het een leuke activiteit is. Laagdrempelig. Plezier samen ervaren in een ontspannen sfeer en ondertussen toch informatie aan de ouders kunnen geven”*. Als de

activiteiten plezierig zijn dan worden ze ook als succesvol beschouwd: *“Ouders vinden het leuk om iets te doen waar zij zichzelf mee kunnen verbinden (zoals babyfoto’s van hun eigen kind. Dat vinden alle ouders wel leuk. Alle ouders deden mee!”*.

Andere succesfactoren die genoemd worden zijn de betekenisvolheid van de activiteiten: *“Het was vervolgens voor ouders uitnodigend om deel te nemen aan de ouder- en kindactiviteiten omdat er rekening gehouden werd met laagdrempelige activiteiten die aansloten bij elke ouder zijn belevingswereld”*. Het werken in kleine groepen wordt ook van meerwaarde geacht, ook tijdens de zomeractiviteiten: *“De eerste week waren we te laat met ouders vragen, maar zelfs met dat kleine clubje ouders hebben we veel bereikt. Ze zijn dan vrijer in hun gesprekken dan dat er wel veel ouders zijn.”* Ook het leggen van verbinding met de de wijk, de gemeenschap, wordt als positief punt genoemd: *“Een ouder die de Nederlandse taal niet machtig is, kan je goed begeleiden of laten begeleiden door Nederlandstalige ouders. Verbinding ook in de buurt.”* Dat geldt ook voor het passend zijn van de activiteiten bij de ontwikkeling: *“We hebben ook regelmatig praktische werkvormen op de agenda, bijvoorbeeld zelf iets koken en hoe je dat ook met je kind kunt doen”*. Het vrijwillige karakter van de activiteiten draagt vóór de lockdown ook bij aan het succes: *“De bijeenkomsten zijn vrijwillig dus betrokken ouders die graag het beste willen voor hun kind en daarin willen investeren.”* Ook het gebruik van interactieve werkvormen wordt genoemd: *“Wij werken met verschillende werkvormen, zoals het in kleine groepjes bespreken van situaties of stellingen”*. Diversiteit aanbrengen in de verschillende activiteiten wordt eveneens positief gewaardeerd door een respondent.

Wat betreft de randvoorwaarden rondom het uitvoeren van de activiteiten zeggen twee respondenten dat de inzet van tolken of het gebruik maken van vertaalde materialen tot succes leidt: *“Vooral de miniboekjes van de oude methode Uk en Puk waren effectief. Deze konden ouders thuis in hun eigen taal voorlezen. Ik had ze in nog meer talen laten vertalen (Pools, Engels). Hierdoor wisten de anderstalige kinderen in elk geval waar het verhaaltje over gaat en ontstond er herkenning en betrokkenheid.”* Ook het bieden van opvang voor de peuters tijdens de ouderbijeenkomsten draagt volgens een respondent bij aan een succesvolle activiteit.

Succesfactoren: contact

In Tabel 8 zijn de toelichtingen opgenomen van de respondenten over succesfactoren in het contact met ouders.

Tabel 8

Succesfactoren Contact Voor Tijdens en Na Lockdown

	Voor	Tijdens	Zomer	Na
Laagdrempelig	26	16	1	10
Relatie	11	3	4	8
Contact onderhouden	8	13	3	7
Uitwisseling over ontwikkeling kind	3	5	1	3
Heldere communicatie	1	1	1	
Kennismaking	1			1

Laagdrempelig contact wordt het vaakst genoemd als succesfactor vóór, tijdens en na de lockdown: *“Het elkaar in de ogen kijken, zorgt ervoor dat je kan nagaan of ouders je uitleg begrijpen of niet.”* Het belang van het aangaan van een relatie met de ouders wordt ook door verschillende respondenten in de verschillende periodes genoemd: *“De investering in de verbinding met ouders. Daar zit de kracht.”* Het onderhouden van het contact kreeg meer nadruk ten tijde van de lockdown: *“Ouders en kinderen waren enthousiast, iedereen miste elkaar en op deze manier was er toch verbinding.”* Ook de uitwisseling over de ontwikkeling van het kind wordt vaker genoemd tijdens de lockdown dan in de periode daarvoor of daarna: *“Door het telefonisch contact hadden de ouders de gelegenheid om even te vertellen hoe het ging en kreeg de PP-er een indruk van de thuissituatie”*. Het belang van heldere communicatie wordt ook door een respondent benadrukt in alle periodes: *“Uitnodiging vooraf: Eenvoudige korte tekst met foto van een activiteit op een uitnodiging die goed verspreid wordt aan de ouders (op papier of per app) door de pm-er.”* Ook alternatieve vormen van kennismakingsbijeenkomsten, zoals een welkomstspeurtocht, maakt het contact succesvol: *“Actief en leuk contact, fijne manier om nieuwe ouders te leren kennen”*.

Succesfactoren: perspectief begeleider

Naar aanleiding van de open vraag over de succesfactoren benoemden de respondenten ook een aantal aspecten die te maken hadden met hun rol als VVE-professional (Tabel 9).

Tabel 9

Succesfactoren Begeleider Voor Tijdens en Na Lockdown

	Voor	Tijdens	Zomer	Na
Informereren	23	5	1	2
Modelling	11	3		1
Zicht hebben op thuissituatie	9	7		2
Ondersteuning ouders	7	4		1
Afstemmen behoefte ouders	5	9	2	5
Zicht op ontwikkeling kind	5	1		2
Samenwerking andere professionals	4	4		
Werving	2	1		1
Stimuleren onderling contact ouders	2			
Betrokkenheid		3	1	4
Bereikbaar		1		

Het informeren van ouders wordt door iets minder dan een kwart van de respondenten genoemd als een succesvol onderdeel van hun contact met ouders in de periode vóór de lockdown: *“Zo ook tijdens een bibliotheekbezoek. De bieb ontdekken. Welke boeken zijn geschikt voor de leeftijd. Waar kun je wat vinden. Een voorleesmoment creëren. Bespreken wanneer en hoe dat thuis kan.”* Ook modelling wordt een aantal keer genoemd: *“Eerst samen naar het voorbeeldspel (Speelplezier) kijken en vervolgens met ouders in een aparte ruimte uitleg geven over wat ze gezien hebben”*. Zowel het informeren als modelling worden minder vaak genoemd ten tijde van de lockdown en na de zomer. Dat geldt in iets mindere mate ook

voor het zicht hebben op de thuissituatie, een aspect dat de activiteiten succesvoller maakt, ook tijdens de lockdown: *“Tijdens de telefoongesprekken werd vaak duidelijk waar de hulpbehoefte van de ouders lag en dan kun je ter plekke oplossingen aanreiken”*. Het bieden van ondersteuning aan ouders, bijvoorbeeld in deze vorm, wordt ook vaker genoemd met betrekking tot de periode vóór de lockdown: *“...huisbezoeken (waar plaats is voor de individuele vraag en begeleiding) biedt meerwaarde”*.

Het afstemmen op de behoefte van ouders wordt juist vaker genoemd als succesfactor tijdens de lockdown dan ervóór: *“Korte lijn en ingespeeld op de verwachting en behoefte van ouders met betrekking tot ontwikkelingsstimulering”*. Zicht op de ontwikkeling van het kind daarentegen wordt vaker vóór dan tijdens de lockdown genoemd: *“Je wordt op die manier een spil in het leerproces van de VVE-kinderen”*. Werving en het stimuleren van onderling contact tussen ouders worden door een enkele respondent beschreven als succesfactoren: *“Op de dag van de bijeenkomst ouders werven bij het naar school brengen van hun kind”* en *“Die ontmoeting met andere ouders en het met hen in gesprek gaan over de ontwikkeling en opvoeding van hun kinderen worden erg gewaardeerd door ouders. Zij waardeerden ook de concrete suggesties die zij van elkaar en van de ouderbegeleider krijgen”*.

Twee aspecten werden juist ten tijde van de lockdown als succesfactor genoemd: de eigen betrokkenheid en bereikbaarheid van de respondent: *“Ook een persoonlijke online verjaardagsgroet werkt goed. Toont betrokkenheid; dat kregen wij ook terug van ouders”*.

Succesfactoren: perspectief ouders en kind

Tabel 10 geeft een overzicht van de succesfactoren die de respondenten hebben waargenomen bij de ouders.

Het onderlinge contact tussen ouders, hun betrokkenheid, de steun die ouders ervaren en het zicht dat ouders hebben op de ontwikkeling van hun kind worden vaker genoemd als succesfactoren met betrekking tot de periode vóór de lockdown dan tijdens of na de COVID-19-maatregelen voor het (voorschoolse) onderwijs: *“Ouders leerden van elkaar door bij elkaar te zijn”*; *“Bij de activiteit ‘de anders belegde boterham’ zijn ouders vaak verrast door hun kinderen die wel dingen als broodbeleg proberen, terwijl de ouders denken dat hun kind iets niet lust (bijvoorbeeld plakjes radijs, komkommer of tomaat)”*.

De volgende succesfactoren in relatie tot de ouders worden juist vaker genoemd tijdens de lockdown: thuis actief bezig zijn, in het algemeen positief zijn over het contact met de VVE-voorziening, het krijgen van suggesties en het uitspreken van waardering richting de begeleiders: *“Ouders waren met hun kind thuis bezig met activiteiten en daar waren ze heel blij mee”*; *“Ouders vonden het fijn zo toch nog tips te krijgen en ideeën”*; *“De tevredenheid van ouders was groot en de intensievere contactmomenten werden zeer gewaardeerd”*.

De volgende succesfactoren werden door een paar respondenten genoemd, maar dan vooral in de periode vóór COVID-19: ouders die hun eigen kennis vergroten en hulpvragen stellen en de openheid van ouders: *“Ouders voelen zich vrijer in hun eigen omgeving, vragen worden eerder gesteld”*.

Een enkele respondent wijst nog op de bewustwording van de ouders van de eigen rol die ze kunnen hebben in de ontwikkelingsstimulering van hun kind, en de mogelijkheid om hun eigen taalvaardigheid te vergroten: *“Ouders werden zich meer bewust van hun taak als opvoeder, voelden zich gesteund door elkaar te horen en door eenvoudige tips tot zich te nemen”*.

Tabel 10

Succesfactoren Ouders Voor Tijdens en Na Lockdown

	Voor	Tijdens	Zomer	Na
Onderling contact	23	3	3	7
Betrokkenheid	14	11	4	9
Ouders ervaren steun	7	4	3	1
Zicht op ontwikkeling kind	7			
Thuis actief	16	20	2	6
Positief algemeen	1	22	7	7
Suggesties krijgen	5	18	4	7
Waardering	3	8	6	3
Stellen hulpvragen	5	1	1	
Vergroten kennis	4	2		1
Openheid	3			
Bewustwording eigen rol	1	1	1	1
Verbetering eigen taalvaardigheid	1	1	1	
Trots op kind		1		
Trots op zichzelf		1		

Tabel 11

Succesfactoren Kind en Driehoek Ouders-Kind-Begeleider Voor Tijdens en Na Lockdown

	Voor	Tijdens	Zomer	Na
Kind				
Betrokkenheid bij activiteiten	4	5	3	3
Meer ontwikkelingsondersteuning	2	1	9	3
Continuïteit		2	6	2
Herkenning		4		1
Relatie ouder		1		
Contact met andere kinderen			1	
Driehoek kind-ouder-begeleider				
Interactie	5	2		

De succesfactoren die in Tabel 11 zijn opgenomen betreffen aspecten die te maken hebben met het kind of de driehoek kind-ouder-begeleider. Wat betreft de betrokkenheid van de kinderen zeggen enkele respondenten dat die er tijdens alle periodes wel was: “Ouders zien

het enthousiasme van hun kinderen”. De zomeractiviteiten die op een aantal locaties mogelijk waren vergrootten volgens de respondenten de mogelijkheden voor ontwikkelingsondersteuning en continuïteit in de begeleiding van de kinderen: “Ouders vinden de communicatie fijn en ook dat hun kind kon komen tijdens de zomer. Dit zorgde voor minder achterstanden in VVE”; “Kinderen reageerden heel leuk bij het zien van de pm-er”.

Vanwege het wegvallen van de meeste ouder-kindgroepen tijdens en na de lockdown wordt er weinig gezegd over de interactie in de driehoek kind, ouder en begeleider. Vóór de uitbraak van COVID-19 werd die interactie wel als succesvol gezien door een aantal respondenten: “Door samen met het kind en de ouder actief te zijn, ervaart de ouder mijn goede bedoelingen.”

Knelpunten

Aanbod

Naast succesfactoren zijn er ook knelpunten genoemd met betrekking tot de ondersteuning van ouders. In Tabel 12 wordt een overzicht gegeven van de gesignaleerde barrières aan de aanbodkant.

Tabel 12

Knelpunten Aanbod Voor Tijdens en Na Lockdown

	Voor	Tijdens	Zomer	Na
Begeleider				
Werving	8	1		1
Vorm niet passend bij doel	5	4	2	1
Vorbereidingen	4	3	2	1
Slecht zicht op activiteiten thuis		14		2
Communicatie	3	4	2	2
Beschikbaarheid	1	1	4	1
Relatie	2	2		
Attitude	1	1	1	
Randvoorwaarden				
Vrijwillige karakter activiteiten	3	1		
Mogelijkheden fysieke activiteiten	1	18	4	15
Technische mogelijkheden		13		2
Richtlijnen i.v.m. covid		6	3	8
Financiële middelen uitvoerders	1	4	4	2
AVG		3		4
Ontbreken ondersteuning bij uitvoering	2		2	
Vervoer bij activiteiten	1		1	1

Vóór de lockdown zijn de werving van ouders om deel te gaan nemen aan ouderactiviteiten, de vorm van de activiteiten die niet aansluit bij de doel van het VVE-programma en de voorbereidingstijd van de begeleider de meest genoemde struikelblokken: *“We bereiken niet alle ouders. Ze kunnen niet. Ze willen niet. Soms konden we ze overhalen, maar het kost veel tijd soms om ze te overtuigen en of bereiken”*. Tijdens de lockdown geven meerdere respondenten aan dat ze het zicht op het gezin missen, en niet weten wat er thuis wordt gedaan met de suggesties van de begeleiding: *“Je weet niet van alle ouders of ze er mee aan de slag gaan, of ze in de gelegenheid zijn om hun kind hierbij te begeleiden of niet?”* Tijdens de zomer wordt ook de eigen afwezigheid van de respondent als een versturende factor gezien.

In de randvoorwaardelijke sfeer wordt het vrijwillige karakter van de ouderactiviteiten als een knelpunt genoemd. Tijdens de lockdown ontstonden er echter andere problemen. Het vaakst genoemd wordt de beperkte/afwezige mogelijkheid voor het uitvoeren van fysieke activiteiten: *“Op afstand gaat het opbouwen van een relatie net anders dan wanneer je oog in oog staat met een ouder”*. Digitale vaardigheden en technische mogelijkheden zijn ook niet altijd aanwezig: *“Internetverbinding kan best een knelpunt zijn. Met een ouder liep het continue vast waardoor je geen fatsoenlijke digitaal huisbezoek kon verzorgen”*. De richtlijnen voor de bestrijding van COVID-19 worden ook als knelpunt gezien: *“Je moet afstand houden. Een kind tussen 2 en 4 jaar wil graag even knuffelen. Dit kan dan niet.”* Ook het ontbreken van middelen en mogelijkheden om alle peuters en kleuters een aanbod te bieden en daarbij ouders te betrekken, zowel tijdens de lockdown als in de zomervakantie, ziet een aantal respondenten als een gemiste kans: *“De subsidie op de VE-kindplaatsen is ontoereikend om allerlei activiteiten op het gebied van samenwerking met ouders te kunnen organiseren”*. Opvallend is ook dat de richtlijnen rondom privacy zowel tijdens de lockdown als na de zomer als een belemmering worden gezien: *“Het communiceren was echt een zoektocht. Vanwege de AVG kun je niet zomaar alles delen via de vriend/ tolk”*; *“Zo jammer dat de WhatsApp groep niet meer gebruikt mag worden! Daar hadden we veel aan om in contact te blijven met de ouders. Ouders zagen elkaars filmpje of foto's en daardoor gaf het hen weer extra drive om ook een filmpje te maken met hun kind. Echt een gemiste kans in deze tijd!”*.

Kind en ouders

Belemmeringen die aan de ouders en in sommige gevallen het kind werden toegeschreven maakten volgens de respondenten ook dat (sommige) activiteiten niet succesvol verliepen (zie Tabel 13).

De taalbarrière en een beperkte Nederlandse of Engelse taalvaardigheid van de ouders bemoeilijkte bij een aanzienlijk aantal respondenten de communicatie in alle tijdvakken: *“Communiceren met ouders die de Nederlandse taal niet kennen is soms heel lastig; ouders zeggen dat ze het begrijpen maar vaak is dat niet zo”*. In de periode vóór COVID-19 worden daarnaast ook de beschikbaarheid van ouders genoemd als belemmerende factor, evenals de opkomst wanneer ouders zich wel al hadden opgegeven voor de activiteiten: *“Ouders vonden het al gauw teveel gevraagd om mee te moeten doen aan een activiteit. Misschien omdat veel ouders werken wanneer hun kind op de basisschool zit en het daardoor lastig organiseren is”*. Ook zijn er ouders die geen gebruik willen maken van het aanbod van ouderactiviteiten, ook al worden ze daarvoor uitgenodigd: *“Dat ouders het soms moeilijk vinden om hulp te accepteren voor hun kind (nog niet zover zijn)”*. Sommige respondenten hebben het idee dat ouders zich niet bewust zijn van de meerwaarde van de activiteiten of de mate van achterstand van hun kind. Daarnaast leiden cultuurverschillen soms tot een mismatch in verwachtingen: *“Ik probeer hun cultuur/gewoonten te begrijpen en dat is best lastig”*. Een aantal respondenten heeft ook het idee dat ouders thuis niet doorpakken met de informatie die ze tijdens ouderbijeenkomsten krijgen aangereikt.

Tabel 13

Knelpunten Kind en Ouders Voor Tijdens en Na Lockdown

	Voor	Tijdens	Zomer	Na
Kind				
Problematisch gedrag	2	1		
Achterstand wordt groter			1	1
Ouders				
Taalniveau/taalbarrière	30	20	5	10
Beschikbaarheid	19	2		5
Opkomst onvolledig	15	1	5	9
Geen hulp willen accepteren	10	2	1	3
Ontbreken besef achterstand	9			1
Cultuurverschillen	6	2		2
Pakken thuis niet door	5	3	2	1
Bereikbaarheid (contact)	1	23	2	2
Niet betrokken blijven	3	11	1	1
Lezen van (digitale) informatie	2	11		3
Angst voor besmetting		4	4	4
Activiteiten mogelijk niet laagdrempelig genoeg	3	1		
Persoonlijke problemen	3	1	1	
Eigen ontwikkelingsniveau	2			
Opvang kind(eren)	1	2	1	1
Conformereren aan regels opvang	1	1		1

Tijdens de lockdown rezen er ook andere problemen: de onbereikbaarheid van sommige ouders wordt daarbij het vaakst genoemd: *“Telefonische onbereikbaarheid en ouders die Teams niet kunnen installeren”*. Door de sluiting van de VVE-locaties hebben sommige respondenten het idee dat ouders niet betrokken bleven. Ook het lezen van (digitale) informatie is voor een aantal ouders een probleem; verschillende respondenten vragen zich af of de informatie die ze verspreiden, ook daadwerkelijk wordt begrepen door de ouders. Ouders die angst hebben voor besmetting zijn er ook; zij gaan niet in op uitnodigingen voor huisbezoek of het bezoek van de VVE-locatie: *“Ouders waren toch veelal te bang om hun kind te brengen”*.

4. Diepte-interviews

Arnhem

Geïnterviewden

Respondenten uit Arnhem en omstreken die de vragenlijst invulden kregen de mogelijkheid om aan te geven of zij interesse hadden om door te praten over educatief partnerschap in Coronatijd. Tien personen hebben aangegeven dit te willen. De functies van deze personen waren docent van ouderbijeenkomsten, pedagogisch medewerkers, leidinggevenden in de kinderopvang en een leerkracht die zowel kinderen lesgeeft als de oudercursus begeleidt.

Als achtergrond bij deze interviews: in Arnhem is gestart met de zeven stappen van *Thuis in Taal*, een werkwijze die is ontwikkeld door Van der Pluijm (2019) op basis van het onderzoek dat zij uitvoerde naar partnerschapsrelaties met laagopgeleide ouders ter ondersteuning van de taalontwikkeling van hun kinderen (Van der Pluijm, 2020). In deze aanpak is uitgewerkt hoe de relatie tussen de leraar en ouders eruit zou kunnen zien. In de interviews is gevraagd naar de samenwerking met ouders op het gebied van taalstimulering van kinderen op basis van deze zeven stappen.

Samenwerking vóór de COVID-19-maatregelen

Voor de locaties in het algemeen geldt dat zij de taalomgeving thuis van kinderen en ouders enigszins in beeld hebben (stap 1 van *Thuis in Taal*). Wat zij vooral weten is welke taal er thuis gesproken wordt. Andere aspecten zoals hoeveel er gepraat, gelezen, spelletjes gespeeld of gezongen wordt zijn minder in beeld. De locaties zijn nog niet gewend om met ouders samen doelen te stellen (stap 2). In de vorm van ouder-kindactiviteiten en/of een wekelijkse oudercursus op basis van LOGO 3000 werken zij aan wederkerige relaties met ouders (stap 3) en aan passende ouder-kindactiviteiten (stap 4). Bij de bijeenkomsten leggen ze uit aan ouders wat er in de groep met de peuters gedaan wordt aan ontwikkelingsstimulering. Vervolgens krijgen ouders een voorbeeld en/of oefenen zij hoe zij dit thuis kunnen doen. De rol van ouders wordt ondersteund (stap 5) doordat ouders uitleg krijgen over de ontwikkeling van peuters en kleuters en hoe de professionals en ouders die ontwikkeling stimuleren. Ouders kunnen bij de bijeenkomsten ook terecht met hun vragen. Dit kunnen ook vragen zijn over opvoeding of andere dingen die voor ouders relevant zijn. Het blijkt regelmatig dat ouders een beperkt netwerk hebben. Door deel te nemen aan de ouderbijeenkomsten bouwen ouders soms ook een ondersteunend netwerk op.

Stap 6 en 7 zeggen iets over taal prioriteit geven en taal uitbreiden met ouders. De intentie hiertoe is zeker aanwezig bij de professionals.

Samenwerking met ouders gedurende de COVID-19-sluiting

In maart 2020 werden er maatregelen afgekondigd in Nederland ter bestrijding van COVID-19 en moesten ook kinderopvanglocaties en basisscholen van 16 maart tot en met 10 mei hun deuren sluiten. De Arnhemse locaties hebben ieder op hun eigen wijze vorm gegeven aan het contact met de kinderen van hun groep en de ouders van de kinderen.

De eerste reactie van de meeste locaties was om de gezinnen te voorzien van materialen. Dit waren vaak werkbladen, knutselmaterialen en prentenboeken/kinderzwerfboeken. Sommige scholen hebben aan de gezinnen een Chromebook in bruikleen gegeven. Op de verzonden materialen kregen de locaties niet of nauwelijks respons. Omdat de VVE-professionals veronderstelden dat de geschreven informatie niet goed aansloot bij de gezinnen zijn sommige locaties begonnen met het versturen van filmpjes met hierin activiteiten, tips, liedjes en/of voorgelezen prentenboeken. Het was voor de maker van de filmpjes niet altijd helder hoe die

filmpjes eruit moesten zien. In het algemeen geldt dat de filmpjes in welke vorm dan ook zeer gewaardeerd werden door kinderen en ouders. Wel werd geconstateerd dat er nog geen vorm van tweerichtingsverkeer ontstond door de inzet van de filmpjes; er kwamen geen reacties van ouders waaruit bleek dat de voorgestelde activiteiten thuis uitgevoerd werden.

Communicatie met ouders werd in deze eerste lockdown vaak ervaren als moeizaam. Sommige locaties hebben ervoor gekozen ouders te bellen, andere om een WhatsApp-groep te starten. Sommige locaties hebben tasjes met materialen bij de gezinnen thuis afgeleverd. Op die manier konden de pedagogisch medewerkers en leerkrachten bij de deur spreken met kinderen en ouders. Er zijn ook locaties waarbij de communicatie gedurende de lockdown helemaal stilgevallen is. Bij sommige kleutergroepen hadden kinderen online les. De bedoeling was dat ook ouders eens per week online zouden komen. Dit werd niet gerealiseerd. Aangenomen werd dat ouders niet begrepen hebben wat er van ze verwacht werd.

Samenwerking na de lockdown

Vanaf de voorjaarsvakantie konden de kinderopvanglocaties en basisscholen weer open in Arnhem. De kinderen mochten weer binnen komen, de ouders nog niet. Nadat de professionals en de kinderen weer gewend waren geraakt aan deze nieuwe situatie werd de aandacht weer gericht op de samenwerking met ouders. Hierbij werd soms voortgeborduurd op de contact- en samenwerkingsinitiatieven die tijdens de sluiting ontplooid werden, maar ook werden nieuwe vormen bedacht en uitgetoet. Een aantal locaties zag kans om een fysieke ontmoeting met ouders te organiseren. Hiervoor hadden zij een grote, toegankelijke ruimte binnen het gebouw nodig of een rustig hoekje buiten. Het weer was zacht en droog, dus dat vormde in het voorjaar geen belemmering. In de samenwerking met ouders kwamen de materialen voor ontwikkelingsstimulering wat minder op de voorgrond te staan omdat eerder gebleken was dat die weinig gebruikt werden. Er werden wel materialen meegegeven, maar het waren minder materialen en ze waren sterker verbonden aan de bijeenkomsten met ouders of de filmpjes die gestuurd werden naar ouders.

Daarnaast hebben de locaties het verspreiden van filmpjes steeds verder verbeterd. Sommige locaties hebben hiervoor een Youtubekanaal opgestart. De elementen die verbeterd werden waren de lengte van de filmpjes, de wederkerigheid en de inhoud van het filmpje. De filmpjes zijn korter en to-the-point geworden. De meeste locaties vragen nu in hun filmpje aan ouders om terug te koppelen wat zij thuis met hun kind gedaan hebben met de voorgestelde activiteit. De inhoud van de filmpjes is ook meer gestructureerd. De elementen die vaak voorkomen in de filmpjes zijn ten eerste een uitleg van activiteiten in de groep, vaak met betrekking tot woordenschat: hoe doet de pedagogisch medewerker iets en waarom doet ze dat zo? Een tweede element is een opdracht of uitleg over een activiteit die gekoppeld is aan het thema uit het aanbod voor de kinderen. Pedagogisch medewerkers doen voor hoe de activiteit uitgevoerd kan worden. Ouders krijgen het verzoek om de activiteit thuis te doen met hun kind. Ook worden vaak andere suggesties gegeven aan ouders zoals liedjes en boekjes (gekoppeld aan het thema), uitstapjes in de omgeving, bijvoorbeeld naar de kinderboerderij, de bibliotheek en het [Woordenwinkeltje](#) of op zoek naar een kinderzwerfboekenkast.

De communicatie met ouders naast deze ouderbijeenkomsten en filmpjes is in de periode na de eerste lockdown juist minder geworden. De pedagogisch medewerkers spraken ouders nog wel buiten bij het brengen en halen, maar de communicatie via telefoon of app gebeurde weinig. WhatsAppgroepen werden vaak opgeheven omdat de organisaties het idee kregen dat deze vorm van contact niet toegestaan was in verband met de AVG-wetgeving. De mogelijkheden van digitale communicatiesystemen werden ook onderzocht na de lockdown. Deze systemen werden door de organisaties vaak al gebruikt, maar juist niet door de ouders

van VVE-doelgroepkinderen. De veronderstelling hierbij was dat ouders niet weten hoe om te gaan met deze systemen.

Tijdens de Arnhemse Zomerschool VVE kreeg de samenwerking met ouders (zoals gebruikelijk) extra aandacht. Dit vond over het algemeen plaats in de vorm van fysieke bijeenkomsten. Ouders reageerden hier heel enthousiast op. Ze waren blij om weer wat meer contact te hebben met de locatie, maar ook met ouders onderling. Hierdoor werd (weer) duidelijk hoe belangrijk en waardevol het netwerk van ouders is.

Voortschrijdend inzicht

De professionals van de Arnhemse VVE-locaties hebben gemerkt dat hun contact met ouders gaandeweg minder werd na de lockdown. Bij sommige locaties was het contact tijdens de lockdown intensiever dan na heropening. De professionals hebben zich gerealiseerd dat zij weinig (meer) wisten van de taalomgeving thuis en welke steun ouders zouden kunnen gebruiken. Zij hebben zich voorgenomen meer in gesprek te gaan met ouders en meer ondersteuning te bieden bij het creëren van een taalrijke omgeving thuis. In het geval dat ouders niet Nederlands taalvaardig zijn kan het werken met een tolk of schoolcontactwerker ondersteunen. Ook het interview dat in het kader van het ZonMw-onderzoek werd uitgevoerd heeft soms bijgedragen aan de inzichten van de VVE-professionals over wat geschikte aanpakken kunnen zijn.

Veel geïnterviewden benoemden dat zij weer actiever willen worden in het benaderen van de ouders, met name de ouders die ondersteuning goed kunnen gebruiken en die zij nu niet bereiken. Voor de manier waarop bestaan verschillende ideeën, zoals met hogere frequentie bellen en het gebruiken van online communicatiemiddelen. Om dit te kunnen doen noemden professionals het voornemen om ouders te helpen om gebruik te maken van deze communicatiemiddelen. Deze middelen worden vaak bij de locaties al ingezet, maar de ouders in de VVE-doelgroep lijken niet te weten hoe ze te gebruiken. Voorbeelden van de communicatiemiddelen zijn Zoom en Teams, maar ook online platforms zoals Social Schools, Klasbord en Flexkids.

Elementen die effectief zijn voor educatief partnerschap op afstand

De effectieve elementen die gedurende de gesprekken genoemd zijn, zijn in te delen in verschillende categorieën. Ze betreffen zowel de vorm en inhoud van de ondersteuning als de frequentie ervan. Voor de uitvoering van educatief partnerschap op afstand zijn ook nog een aantal tips en aandachtspunten genoemd. Ze worden hieronder puntsgewijs weergegeven.

COMMUNICATIE, VORM EN INHOUD VAN ONDERSTEUNING

- Doe de ondersteuning zoveel mogelijk mondeling en zo min mogelijk schriftelijk.
- Gebruik zoveel mogelijk directe communicatie.
- WhatsApp gebruiken voor de communicatie heeft het voordeel dat anderstalige ouders direct Google Translate kunnen gebruiken om te kunnen begrijpen wat er staat.
- Zet bij communicatie met ouders ook thuistalen in via een tolk of schoolcontactwerker als dit kan helpen.
- Gebruik korte filmpjes, duidelijke instructie, werk met beelden en stel daarnaast materialen beschikbaar voor ontwikkelingsstimulering in de thuissituatie.
- Model het gewenste gedrag in een filmpje, gebruik daarbij simpele voorbeelden.
- Schenk bij je communicatie met ouders aandacht aan wat je doet in de groep met kinderen: laat het zien, leg uit waarom je wat doet en trek parallellen met wat ouders (kunnen) doen.

- Voer de activiteiten tegelijk op de locatie en thuis uit, dan weten de kinderen hoe het werkt, is het voor de ouders gemakkelijker en je kunt er de foto's van laten zien.
- Geef de samenwerking op een tastbare manier vorm door het ene deel van de activiteiten met de kinderen in de groep te doen en het andere deel thuis (en dan weer terug naar de groep).
- Geef aandacht aan de rol van de ouder en benadruk het belang van de ondersteunende betrokkenheid van ouders op de ontwikkeling van hun kind.
- Vraag aan ouders terug wat zij gedaan hebben met de instructies en materialen en hoe dit gegaan is.
- Zoek contact met ouders op een laagdrempelige en aansprekende manier, vraag bijvoorbeeld bij het thema "gezin" ouders naar een foto van hun kind als baby. De meeste ouders hebben veel foto's en vinden het leuk om deze te laten zien. Op basis daarvan kun je verder praten met elkaar.
- Maak gebruik van de communicatiemiddelen die er al zijn, maar die vaak weinig gebruikt worden zoals Klasbord, Social schools, ouderportaal Flexkids.

ouders

- Laat ouders zelf meebeslissen over de manier waarop de bijeenkomsten vormgegeven worden.
- Doe fysiek (bij het hek) voor aan ouders hoe zij toegang krijgen tot een ouderportaal, hoe zij linkjes in een nieuwsbrief moeten openen of hoe ze een digitaal prentenboek moeten openen.
- Oefen samen hoe je online les kunt volgen op Zoom, Teams of vergelijkbare systemen.
- Breng structuur aan in het contact; dat is belangrijk omdat zowel de professional als de ouder erop rekent en ingesteld is. De frequentie kan elke week zijn, maar ook elke zes weken na afloop van een thema.
- Ga in op de vragen van die spelen bij ouders zelf, zoals vragen over opvoeding of het COVID-19-virus en hoe zij hiermee om moeten gaan.
- Koppel ouders aan elkaar om elkaar te helpen.
- Geef uitleg over laagdrempelige ondersteuningsmogelijkheden zoals de VoorleesExpress, Spel aan Huis, Formulierenbrigade, Kinderzwerfboekenkasten.

MATERIALEN

- Kies voor een gecombineerde aanpak van bijvoorbeeld materialen en een filmpje of een nieuwsbrief met een gesproken toelichting op de inhoud van de nieuwsbrief.
- Geef de kinderen en ouders aansprekende materialen mee die uitnodigen om ermee aan de gang te gaan.
- Kijk goed rond in je school/locatie, er zijn al allerhande materialen en hulpmiddelen die je kunt inzetten. Je moet het gebruik ervan soms alleen even goed uitleggen aan ouders.
- Bedenk activiteiten met materialen die bij de meeste mensen al in huis zijn of waar heel gemakkelijk aan te komen is, zoals sokken, bekers, knijpers.

AANDACHTSPUNTEN EN PRAKTISCHE TIPS

- Het helpt als je als professionals elkaar blijft stimuleren en inspireren om vorm te geven aan samenwerking met ouders bij VVE.

- Het helpt als ouders vertrouwen hebben in de pedagogisch medewerker. Zorg dus dat je dat vertrouwen opbouwt en onderhoudt.
- Bied ouders devices te leen aan als dat nodig is of onderzoek hoe zij die devices zouden kunnen krijgen.
- Werk om de ouders te bereiken samen met een van de moeders die als een brug kan functioneren tussen de leerkracht/pedagogisch medewerker en de moeders.
- Wanneer je een filmpje stuurt denk dan na over het tijdstip waarop je het stuurt. Bedenk wanneer de ouder er meteen mee aan de gang kan gaan.

Rotterdam

De afdeling maatschappelijke zorg van de gemeente Rotterdam heeft zelf bij de instellingen en besturen voor de zomervakantie van 2020 een uitvraag gedaan naar de activiteiten op gebied van educatief partnerschap en ondersteuning van ouders gedurende de COVID-19-maatregelen aan de hand van een mail met vragen. Er is gevraagd naar de communicatie met ouders in de periode voor de zomervakantie en naar de plannen voor tijdens de zomervakantie. In dit rapport hebben we een samenvatting gemaakt van de opbrengsten van de bevraging die deze afdeling met ons gedeeld heeft.

Wat deden de voorschoolse voorzieningen en scholen in de periode van maart tot aan de zomervakantie?

- Er is met ouders gebeld om te vragen of ze ergens behoefte aan hadden.
- Er zijn werkboekjes gemaakt voor de kinderen.
- Er zijn veel zogenaamde 'thuisstassen' ontwikkeld, die ouders kunnen meenemen naar huis.
- Er is door een organisatie zelf een app¹ gemaakt voor ouders. De medewerkers hebben tijdens de COVID-19-maatregelen veel gebruik gemaakt van de app om contact te onderhouden over hoe het met de kinderen ging. Er werden filmpjes gemaakt door leidsters en team. Dit waren lieve berichtjes, activiteiten die men thuis kon doen, etcetera.
- Er zijn wekelijks educatieve activiteiten en knutselpakketjes bij alle kinderen thuis gebracht.
- Sommige locaties hebben gebruik gemaakt van een ouderportaal om foto's te delen met ouders.
- Er is gestart met de digitale nieuwsbrief op 'Thuismetjepeuter.nl'. Hierin werden elke dag drie activiteiten, een link naar een digitaal prentenboek en een tip van de dag beschreven. De opzet is zó gemaakt dat de activiteiten thuis laagdrempelig uit zijn te voeren, daarbij zoveel mogelijk gebruik makend van wat er thuis al aanwezig is. Dat dit werkte bleek uit reacties van ouders via de mail, foto's, sociale media en mondelinge terugkoppeling. De aangeboden activiteiten doen zij nu steeds vaker thuis met hun peuter of dreumes. Daarnaast belden de pedagogisch medewerkers elke week met de ouders en vroegen zo ook nog een keer extra naar de activiteit of wisselden ideeën uit.

¹ <https://vanveldhuizenstichting.nl/ouderbetrokkenheid-met-samen-voor-taal-app/>

Welke activiteiten werden gepland met betrekking tot de zomervakantie? Hieronder volgt een opsomming van de voornemens:

- De meeste locaties hebben tijdens de zomer geen contactmomenten gepland.
- De hierboven genoemde thuishallen gaan in de vakantie mee met de kinderen die het het hardst nodig hebben.
- De hierboven genoemde app wordt gebruikt door een aantal medewerkers om nog net voor de vakantie het een en ander aan tips/info/suggesties toe te sturen richting ouders. In de vakantie zelf zal dit naar verwachting tot een minimum beperkt blijven.
- Er is bij de groepen geïnventariseerd of er kinderen zijn die risico's lopen in de tijd dat het kind niet komt op de VVE-groep. Bij één kind is externe hulp ingeschakeld.
- De kinderen krijgen een zelf samengesteld vakantieboek. Hierin zijn een aantal bekende activiteiten opgenomen en nog extra ideeën zoals een memoriespel, een huizenspeurtocht en een praatplaat.
- Sommige voorschoolse voorzieningen zijn in de zomermaanden open. De meeste kinderen met een 'extra leren en - spelenindicatie' hebben een 52-wekencontract. Dat betekent dat de meeste kinderen dus ook in de schoolvakanties naar de opvang komen.
- Een organisatie heeft eerder al geïnvesteerd in een speel-o-theek op de locaties. De pedagogisch medewerkers stimuleren normaal gesproken de kinderen en de ouders om deze speelmaterialen (boekjes en spelletjes gerelateerd aan het thema), mee te nemen naar huis. Deze materialen zullen tijdens de zomervakantie meegegeven worden.

Amsterdam

Naar aanleiding van de uitgezette vragenlijst is er ook contact geweest met een ouderconsulent die in de gemeente Amsterdam is aangesteld om verbinding te leggen tussen ouders en aanbieders van VVE-programma's. Ze fungeert als aanspreekpunt voor ouders en wijst hen de weg naar een passend ondersteuningsprogramma. Ze verzorgt daarnaast bijeenkomsten voor ouders gericht op thema's op het vlak van de ontwikkeling van jonge kinderen en is betrokken bij een taalschool.

Gedurende de lockdown waren er bij de school waar ze aan verbonden is, beperkt activiteiten voor ouders. Het contact bestond uit korte gesprekken bij het hek van het schoolplein, op afstand, en telefonisch. De gesprekken waren volgens de ouderconsulent "leeg" in vergelijking met de fysieke contacten die er doorgaans met de ouders waren, omdat ze inhoudelijk beperkt bleven tot de prestaties van het kind in de klas. Ze heeft gemerkt dat ouders het warme contact hebben gemist en minder op de hoogte waren van datgene wat er op school gebeurde. Met name de spelinloop werd gemist: ouders die de school inkomen en even met hun kind aan tafel gaan zitten om iets te doen. Ook het wegvallen van de informatieavond aan het begin van het schooljaar is volgens de ouderconsulent te betreuren. Op dergelijke avonden komen ouders met elkaar in contact en is er mogelijkheid voor het geven van informatie en het stellen van vragen. Dat zijn belangrijke contactmomenten die dit jaar verdwenen zijn. De ouderconsulent heeft ook de indruk dat de ouders onderling in de periode van de sluiting weinig contact met elkaar hadden, wat ze zorgelijk vindt. Ze heeft daarom na de zomervakantie heel bewust ingezet om ouders met elkaar in verbinding te brengen.

De ouderconsulent uit Amsterdam geeft aan dat ouders uitgedaagd worden door het fysieke contact met school en leerkrachten/begeleiders om te zien hoe de school eruit ziet, hoe de klas van hun kind is ingericht. Ouders krijgen op deze wijze veel meer mee hoe het onderwijs van hun kind wordt vormgegeven en zij kan als ouderconsulent ook inschatten of ouders een goed beeld hebben van het onderwijs. Haar ervaring is dat wel dat het moeizaam is om ouders te laten deelnemen aan themabijeenkomsten en programma's, niet in de laatste plaats vanwege tijdgebrek. Wat helpend is om de diverse groep ouders te bereiken en te ondersteunen is het gebruik van beeldmateriaal en Engels als contacttaal.

Tijdens de lockdown zijn er ook andere middelen overwogen om het contact met ouders te onderhouden, bijvoorbeeld via videobellen of WhatsApp. De ouderconsulent vraagt zich af of dat meerwaarde heeft gehad, omdat het een chaotische tijd was en er weinig ruimte en energie was om goed uit te zoeken hoe het contact op een alternatieve manier onderhouden kon worden. Ze denkt dat het gebruik van een schoolapp kan bijdragen om contact te hebben met ouders. Door Instagram-achtige berichten te plaatsen met foto's en korte teksten kun je volgens haar ouders op de hoogte houden van datgene wat er in de school speelt. Waar ze ook positief over is, is dat ouders haar via WhatsApp goed wisten te bereiken. Het gebruik van dergelijke sociale media geeft de ouders het gevoel dat ze gezien worden. Het is een laagdrempelige manier om elkaar te benaderen en het werkt volgens de ouderconsulent goed.

Vanuit school werden er werkpakketjes gemaakt die de ouders op moesten halen, hetgeen niet in alle gevallen gebeurde. Sommige leerkrachten hebben toen alsnog materialen bij de ouders thuis afgeleverd. De ouderconsulent heeft zelf het persoonlijke contact gezocht; heeft gebeld en is bij gezinnen langsgesgaan. Samen met pedagogisch medewerkers heeft ze boekjes gemaakt met suggesties en knutselmaterialen die huis aan huis zijn afgeleverd. Ouders reageerden daar positief op en ze kreeg als reactie verschillende foto's toegestuurd van ouders om te laten zien wat er thuis met de materialen gedaan was. De ouderconsulent zou dit soort activiteiten in de toekomst zeker willen voortzetten vanwege de waardering die ze van de ouders kreeg. Ze geeft aan dat ze met die huisbezoeken misschien zelfs betere resultaten boekte dan met de themabijeenkomsten die ze vóór de lockdown verzorgde. Ze zou nog wel meer willen inzetten op het delen van ervaringen en suggesties tussen ouders onderling en ouders vragen om te laten horen of de adviezen die ze heeft gegeven voor de ontwikkelingsstimulering, ook effect hebben gehad voor het kind.

5. Gestructureerde review

Werkwijze bronnenonderzoek

We hebben een systematisch bronnenonderzoek uitgevoerd om te achterhalen wat er bekend is over de effectiviteit van het op afstand bieden van ondersteuning aan ouders in VVE-programma's. We hebben daarbij de volgende inclusiecriteria gehanteerd:

- het betrof een (quasi-)experimenteel onderzoeksartikel over interventies met een oudercomponent,
- de bron was peer-reviewed,
- Engels- of Nederlandstalig,
- de interventie had betrekking op kinderen in de voor- of vroegschoolse leeftijd (tot en met 6 jaar),
- en er was bij het aanbieden van de interventie aan de ouders sprake van één of meerdere vormen van ondersteuning op afstand (bijvoorbeeld videobellen, digitale materialen, sociale media, telefonie, digitale leeromgevingen) waarbij contact was tussen ouders en een professional,
- studies die betrekking hadden op interventies voor specifieke doelgroepen, zoals kinderen met een visuele, auditieve of verstandelijke beperking of een specifieke medische conditie, zijn uitgesloten, maar een enkele keer vanwege meerwaarde voor het overzicht van effecten toch meegenomen.

In Bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de zoektermen die gehanteerd zijn om de volgende databases te doorzoeken: PubMed, PsychInfo en ERIC. Aanvullend is ook gezocht via Google Scholar om relevante publicaties te vinden die specifiek gericht waren op de COVID-19-maatregelen. Tenslotte zijn ook bronnen bekeken waarnaar verwezen werd in de artikelen die uit de systematische zoekopdracht naar voren kwamen (sneeuwbalmethode).

Daarnaast hebben we voor deze rapportage ook gebruik gemaakt van publicaties die in het algemeen betrekking hebben op ouderbetrokkenheid in VVE-programma's en digitale ondersteuning van ouders bij de ontwikkelingsstimulering, zoals meta-analyses en (systematische) reviews, om een breder theoretisch kader te kunnen schetsen van het aandachtsveld.

Ondersteuning aan ouders op afstand

In sommige landen gebeurt de ouderbegeleiding bij VVE-programma's al langere tijd op afstand. Denk bijvoorbeeld aan landen als Australië, waar het voor ouders die buiten de grote steden wonen vaak vanwege de reisafstand niet mogelijk is om ouderbijeenkomsten van VVE-programma's bij te wonen. In dit soort contexten worden al sinds de jaren tachtig ondersteuningsvormen op afstand ingezet (Harley, 1985).

De inzet van technologie en ondersteuning op afstand kan een oplossing zijn voor een aantal problemen waar VVE-aanbieders tegenaan lopen, zoals personeelstekorten, gebrek aan tijd of middelen (Hallam et al., 2009). In steeds meer huishoudens zijn de randvoorwaarden aanwezig om via (beeld)bellen contact te hebben en kennis te nemen van informatie via internet; in 2019 had 97% van alle Nederlanders ouder dan 12 jaar internetfaciliteiten en 87,6% gebruikt internet (bijna) elke dag (CBS, 2020). Onder internetfaciliteiten wordt het volgende verstaan: de toegang tot internet, de aard van de internetverbinding en de apparatuur waarmee men toegang heeft tot het internet, het internetgebruik en de

internetactiviteiten. Ouders gebruiken ook in toenemende mate sociale media om informatie in te winnen en te delen over opvoedingsvraagstukken (Duggan et al., 2015).

Er is een klein aantal gestructureerde reviews en meta-analyses verricht over het gebruik van digitale middelen voor het instrueren en coachen van ouders. Breitenstein et al. (2014) onderzochten het gebruik van technologie en digitale aanbiedingsvormen bij opvoedprogramma's gericht op ouders van kinderen met gedragsproblemen. Uit de elf studies die zij includeerden in hun systematische review bleek dat het aandeel van digitale content in de programma's varieerde van ruim 40% tot bijna 100%.

In de volgende paragraaf gaan we dieper in op empirische studies waarin de werkzaamheid van ondersteuning op afstand expliciet is onderzocht. We bespreken daarbij verschillende contactvormen die ingezet worden, de opbrengsten van de interventies en de aanbevelingen die gedaan worden ten aanzien van de inzet van die contactvorm. In Bijlage 3 is een overzicht te vinden van de empirische bronnen met interventies gericht op educatief partnerschap op afstand die besproken worden in dit hoofdstuk.

Contactvormen

Sms-berichten

Een medium dat ingezet kan worden om ouders te coachen is via sms-berichten. In de meeste gevallen gaat het dan om eenzijdige berichtgeving, waarbij professionals informatie delen met ouders. Dit kan op maat gedaan worden of aan een groep ouders tegelijk. De onderwerpen variëren van een bericht over wat hun kind op de opvang heeft gedaan die dag tot opvoedingstips.

Cabell et al. (2019) onderzochten het effect van twee sms-coachingprogramma's voor ouders op de ontwikkeling van hun 4-jarige kinderen. Uit dit project bleek dat kinderen die het schooljaar startten met hogere taalvaardigheden meer voordeel haalden uit het sms-programma met suggesties voor taalontwikkeling en kinderen die het schooljaar startten met lagere taalvaardigheden meer voordeel haalden uit het sms-programma met suggesties gerelateerd aan gezondheid en welzijn. De onderzoekers concluderen dat het bij de selectie van ondersteuningsprogramma's belangrijk is om te kijken naar de specifieke vaardigheden en behoeften van de leerlingen: "one size seldom fits all".

Olsen et al. (2016) onderzochten het effect van een sms-programma specifiek gericht op taalstimulering. Ouders waren hier erg tevreden over en zagen vooruitgang bij hun kinderen. Een sms-programma zoals dit kan een waardevolle aanvulling zijn op een ondersteuningspakket voor gezinnen met jonge kinderen en is ook geschikt voor anderstalige ouders en ouders met een zwakkere sociaaleconomische achtergrond. Wel was dit een kleine pilot zonder objectieve effectmeting, dus het zou goed zijn om de effecten verder te onderzoeken.

Tot slot hebben Bigelowa et al. (2020) onderzocht of sms-berichten het effect van een gezinsgerichte interventie verbeteren, met nadruk op a) ouderbetrokkenheid tijdens huisbezoeken, b) uitvoeren van interventies & taalstimuleringsstrategieën bij ouder-kind interacties en c) taalresultaten van het kind. Uit de resultaten bleek dat het programma met name leidt tot een toename in ouderbetrokkenheid en het daadwerkelijk uitvoeren van taalstimuleringsstrategieën. Het gebruik van sms-berichten wordt aanbevolen in combinatie met fysieke interventies en/of het gebruik van bijvoorbeeld apps of online platforms.

Uit deze onderzoeken blijkt dat het voordeel van sms-programma's is dat deze voor de meeste ouders laagdrempelig zijn. Wanneer er alleen sms-berichten worden gestuurd door de hulpverlener, is er echter geen sprake van interactie of bevestiging dat de informatie aankomt.

Er zijn aanwijzingen dat het goed is om sms-programma's te gebruiken in samenspel met of als onderdeel van andere interventies.

Computerprogramma's en apps

Computerprogramma's kunnen ingezet worden om kinderen en ouders (spelenderwijs) te laten oefenen met (taal)vaardigheden. Bij een groot aantal daarvan gaat het om op zichzelf staande programma's, die met weinig tot geen begeleiding van professionals ingezet kunnen worden. Die zijn in de context van dit bronnenonderzoek buiten beschouwing gelaten. Maar er zijn ook programma's die via een internetverbinding, (video)bellen of huisbezoeken ook ondersteuning en feedback bieden van professionals.

McLeod et al. (2020) hebben onderzoek gedaan naar een aantal programma's die met een computer- of online programma behandeling van taal- en spraakproblemen aanbieden. Uit dit onderzoek blijkt dat de inzet van dit soort techniek de toegang tot spraak-taalbehandelingen kunnen vergroten en deelnamebelemmeringen kunnen opheffen - bijvoorbeeld tijdens een lockdown in verband met COVID-19. Interactieve kenmerken van deze programma's, zoals feedbackmechanismen, begeleide ondersteuning van professionals en controle over de dosering van de interventie lijken belangrijk te zijn in het ontwerpen en implementeren van effectieve technische oplossingen voor het verbeteren van de spraak-taalproblemen. Een afgestemde hoeveelheid aan thuisoefening onder begeleiding van een logopedist of spraak-taalpatholoog kan een goede impuls geven om de effecten van de COVID-19-beperkingen tegen te gaan. Het gebruik van computer- en online programma's voor de behandeling van spraak-taal problemen is volgens deze studie een goed alternatief wanneer behandeling op locatie niet mogelijk is.

Nu smartphones steeds meer gebruikt worden door ouders, bieden mobiele applicaties (apps) een potentiële kans voor ondersteuningsprogramma's. De app 'Talk Around Town' (TAT) is onderzocht door Irvin et al. (2020). Met behulp van deze app worden ouders ter plekke ondersteund in het bieden van rijke taal in interactie met hun kinderen in sociale situaties. Door positieve ouder-kindinteracties te stimuleren in specifieke sociale omgevingen, heeft TAT het potentieel om het algemene welzijn van gezinnen in deze en andere plekken te vergroten en een bruikbare tool te worden voor sociaal werk. Deze kleine pilot is goed bevallen bij ouders en professionals; de app moet nu getest worden op een groter publiek.

In een breder onderzoek van Radner et al. (2018) werd ook gekeken naar het gebruik van media en technologie in het contact met ouders bij ontwikkelingsondersteuning. Hieruit bleek dat het gebruik van media - zoals apps voor smartphones - het meest krachtig is als het de professional in staat stelt zich te richten op relationele elementen, maar nog steeds kwalitatieve inhoud te bieden. Gebruik van media kan positieve ouderkennis en -vaardigheden versterken en gebruikt worden om relaties te versterken en trainingen te ondersteunen. Het gebruik van mobiele telefoons en apps wordt aanbevolen om kwalitatieve relaties te ondersteunen en verbeteren.

Sociale media

Sociale media spelen een steeds grotere rol in de samenleving, met name voor nieuws en entertainment. Maar sociale media kan ook ingezet worden in het contact tussen ouders en professionals in de context van een VVE-programma. Hier gaat het dan met name over contact houden en het zenden van informatie.

Sololanji Tokic et al. (2020) hebben onderzoek gedaan naar het gebruik van sociale media tijdens de sluiting van de kinderopvang in verband met COVID-19. De focus lag bij het onderhouden van contact en samenwerking tussen de ouders en de opvang. Uit het onderzoek blijkt dat virtuele sociale netwerken een goed medium zijn, maar dat het belangrijk is dat het

netwerk eerder al bestond en de contacten bijdragen aan het toewerken naar gezamenlijke educatieve doelen.

Videobellen

Wanneer op locatie afspreken niet mogelijk is, biedt videobellen mogelijkheden tot contact die verder gaan dan gewoon bellen: de gebruikers kunnen elkaar zowel horen als zien. De verschillende vormen van videobellen maken allen gebruik van het internet. Inmiddels zijn er veel verschillende videobelprogramma's zoals Skype, Zoom en Jitsi. Videobellen kan via een computer, laptop, smartphone of tablet met webcam, microfoon en internetverbinding. Een voorloper van videobellen die ook nog gebruikt wordt is Voice Over IP (VOIP) waarbij er gebeld wordt via een IP-netwerk - dit kan een intern netwerk zijn of het internet.

Videobellen wordt vaak ingezet in combinatie met of als onderdeel van een ander medium. Zo wordt videobellen vaak gebruikt bij afstandsonderwijs, meestal in combinatie met een online platform. Door inzet van beeldbellen is er meer persoonlijk contact mogelijk tussen leerkracht en leerling. Ook bij online trainingen (waarover meer in het vervolg van dit hoofdstuk) wordt videobellen vaak ingezet.

Kelso et al. (2009) hebben onderzoek gedaan naar een interventie waarbij ouders van jonge kinderen met een handicap coaching krijgen via videobellen. Dit beviel goed bij ouders en professionals, het programma scoorde bij hen hoog op tevredenheid en bruikbaarheid. Daarnaast was het tijd- en kostenbesparend. Een voordeel was ook dat de professional meer tot het coachen van de ouders wordt gedwongen, in plaats van zichzelf met het kind bezig te houden.

Online platform & websites

Online platforms en websites bestaan in vele vormen en zijn in te zetten voor verschillende soorten interventies. Sommigen zijn publiek toegankelijk, anderen maken gebruik van gebruikersaccounts, waardoor ook meer persoonlijke informatie gedeeld kan worden. Online platforms worden veel ingezet bij afstandsonderwijs.

Maningtyas et al. (2020) en Oke et al. (2020) deden onderzoek naar online aanbod van VVE en Bordabla et al. (2019) deden onderzoek naar online onderwijs. In al deze gevallen werd gebruik gemaakt van van online platforms. Bordabla et al. (2019) richtten zich vooral op de digitale communicatie tussen ouders en school, om daar ook een theoretisch model voor te construeren. De overtuigingen over het platform en over hoe ouders hiermee om zouden gaan speelden hierbij een grote rol. De onderzoekers adviseren leerkrachten om ouders als partners te zien en niet als barrières voor de implementatie van vernieuwingen.

Ook Oke et al. (2020) onderzochten de impact van het gebruik van een online platform op de betrokkenheid van ouders. Hieruit blijkt dat volgens ouders het gebruik van het platform de samenwerking tussen de VVE-professionals en ouders bevordert. Ouders vertellen dat het platform het leren visueel en toegankelijk maakt en dat het hen meer bij het leerproces van hun kinderen betreft. Professionals kunnen de leeromgeving thuis verbeteren door informatie te delen via het platform, zodat ouders hierop voort kunnen bouwen.

Door de COVID-19 pandemie is afstandsonderwijs en het aanbod van VVE op afstand sterk toegenomen. Manintyas et al. (2020) onderzochten wat de juiste aanpak is voor jonge kinderen tijdens de pandemie en hoe leerplannen en het beoordelen van opbrengsten goed uitgevoerd kunnen worden. Uit dit onderzoek blijkt dat de samenwerking tussen ouders en professional essentieel is: de leerkracht plant, regelt en beoordeelt de leeractiviteiten, maar ouders moeten het leerproces bewaken en coachen. Een online platform is een goed medium, maar het VVE-programma moet wel aangepast worden naar de nieuwe online vorm. Zo is het voor professionals belangrijk om activiteiten eenvoudig te houden, kleine doelen te stellen en

goed af te stemmen op de thuissituatie. Voor ouders wordt geadviseerd: zorg voor routine, zorg voor open interactie, neem de tijd en bouw de tijd op, weet hoe je je kind online beschermt en wees proactief in het contact met de professional.

Uit het onderzoek van Willis et al. (2016) naar de samenwerking met ouders via het platform Seesaw bleek dat door gebruik van het platform de ouders enthousiaster werden. Dit kwam doordat zij het leerproces van het kind konden volgen, maar ook doordat zij er een bijdrage aan konden leveren. Er kwam wederzijdse informatie-uitwisseling op gang wat de leeromgeving in de klas versterkte en motiverend werkte op de leerhouding van leerlingen.

Een online platform kan ook gebruikt worden voor een online training, bijvoorbeeld om alle materialen voor de training op te zetten of om deelnemers met elkaar te laten communiceren. Dat komt in de volgende paragraaf aan bod.

Online training

Wanneer trainingen (ouderavonden, cursussen, workshops, etc.) niet op locatie kunnen plaatsvinden is een online training een mogelijk alternatief. Informatie kan gedeeld worden via webinars, video's en ander materiaal. Door videobellen of een online platform kan er interactie plaatsvinden tussen de professionals en de ouders.

Breitenstein et al. (2015) onderzochten het omzetten van een effectieve thuisinterventie - the Chicago Parent Program (CPP) - naar een online programma - eCCP . Hierbij werd gebruik gemaakt van online modules met interactie, uitleg, voorbeelden, opdrachten, reflectievragen en toetsen met feedback. Uit het onderzoek bleek dat het belangrijk is om ouders te betrekken bij het omzetten van een programma, om aan te sluiten bij hun inhoudelijke en praktische behoeften. Over het algemeen waren de ouders tevreden met het programma. Bij het omzetten van een bestaand programma naar een online variant, is het goed om vooraf te identificeren wat de belangrijkste aspecten en uitgangspunten zijn van het programma, om vervolgens te kijken of en hoe die meegenomen worden in de online versie. Dit was een kleine studie, het zou goed zijn om de uitkomsten te valideren met grootschaliger onderzoek.

Duppong-Hurley et al. (2016) onderzochten voor een oudercursus over opvoeding wat de participatie aan een cursus op locatie belemmert en wat de mening van ouders is over het volgen van een cursus via webinars, die op elk moment teruggekeken kunnen worden. Hieruit bleek dat belemmerende factoren om bijeenkomsten bij te wonen meestal extern zijn (bijvoorbeeld andere verplichtingen op het tijdstip van de cursus). Ouders die niet in de gelegenheid zijn om aan te sluiten bij fysieke bijeenkomsten zouden kunnen profiteren van een online of hybride vorm voor een cursus. Uit het onderzoek blijkt dat de voorkeur gaat uit naar dit laatste. Met hybride wordt bedoeld: een deel van de bijeenkomsten op locatie en een deel online en/of beschikbaar om terug te kijken. De onderzoekers concluderen dat een hybride vorm de meeste mogelijkheden biedt, maar nog wel verder onderzocht moet worden.

Online trainingen maken regelmatig gebruik van een combinatie van vooraf opgenomen video's en videobellen. Chung et al. (2020) onderzochten de sociale validiteit van een dergelijk online trainingsprogramma voor ouders dat gericht was op het verbeteren van de communicatieve vaardigheden van hun kinderen. Het programma bleek inderdaad goed bruikbaar en toepasbaar als instrument, zowel voor professionals als voor ouders. Het is belangrijk om op de praktische randvoorwaarden te letten, waaronder: hoeveel tijd kost het bekijken van online modules, hebben ouders en professionals technische instructie nodig en hoe gebruiksvriendelijk is het gebruikte platform.

Owen en Hutchings (2017) hebben een kleine studie gedaan naar een online opvoedprogramma voor ouders van kinderen van 3-8 jaar, waarbij ouders gevraagd werden het programma uit te proberen en feedback te geven. Er werd gebruik gemaakt van schriftelijke

informatie, filmpjes, quizzen en ideeën voor oefeningen thuis. Over het algemeen waren ouders enthousiast over het programma. De gegeven feedback laat vooral zien dat randvoorwaarden rondom de toegankelijkheid en gebruik van het programma essentieel zijn. Daarnaast waren ouders vooral enthousiast over de filmpjes met voorbeelden van positief ouderschap, deze vonden ze erg handig.

Priyadharsini et al. (2020) onderzochten het gebruik van telehealth voor therapie voor kinderen met ontwikkelings- en gedragsproblemen tijdens de COVID-19 pandemie. Deze interventie was gericht op het ondersteunen van ouders in het omgaan met hun kind, het ondersteunen van de ontwikkeling van hun kind en het aanreiken van kennis en tools aan de ouders. Er is gebruik gemaakt van zowel een online platform als videobellen. Uit dit onderzoek blijkt dat ouders bij online therapie leidt tot een betere transfer in de thuissituatie en dat er beter ingespeeld kan worden op de thuissituatie. Ook hier bleken de praktische randvoorwaarden erg belangrijk, zeker voor gezinnen met een lagere SES. De interventie wordt gezien als een waardevolle aanvulling op reguliere therapie, zeker voor high-risk kinderen.

Uit deze onderzoeken blijkt dat online training een waardevol alternatief of aanvulling kan zijn op reguliere trainingen en hulpverlening. Een combinatie van een online platform, videobellen, video's en overig materiaal biedt de mogelijkheid om in te spelen op de verschillende behoeften van ouders.

Gecombineerde media

Naast bovengenoemde onderzoeken, bespreken we hier nog een aantal onderzoeken die een combinatie van verschillende media gebruikten.

Harley et al. (1985) onderzochten een interventie gericht op de verbetering van de samenwerking tussen leerkrachten en ouders om het effect van vroegschoolse afstandsonderwijs te vergroten. Hierbij is gebruik gemaakt van schriftelijke materialen, audio en audiovisuele materialen. Op basis van het onderzoek zijn vier criteria geformuleerd voor effectieve thuisondersteuning: 1) erkenning van verschillen in setting, rollen en relaties tussen school en thuis, 2) erkenning van de rol van de ouder als belangrijkste onderwijzer, 3) recht doen aan de sociale en culturele achtergrond van de ouders, en 4) leerkrachten met effectieve interactieve vaardigheden voor het samenwerken met ouders.

Gilkerson et al. (2017) onderzochten of een web-based ouderprogramma bruikbaar is om ouders strategieën aan te leren voor het verbeteren van de thuistaalgeving en interactie van ouders met hun zuigelingen en peuters. De onderzoekers werkten met de LENA-methode (Language ENvironment Analysis) waarbij audio-opnames automatisch geanalyseerd worden op de taaluitingen en interactie tussen ouders en kind. Ouders kregen kwantitatieve feedback: hoe vaak praat je met je kind, hoeveel woorden, hoeveel tijd en dergelijke. Daarnaast kregen ouders telecoaching en toegang tot een online platform met webinars, ouderforum, taaltipvideo's, en geschreven online educatieve informatie. De resultaten wijzen er volgens de onderzoekers op dat feedback op de geregistreerde interactie sommige ouders kan ondersteunen waardoor een toename van taal en interactie thuis plaatsvindt, en daarmee een toename van de taalvaardigheid van kinderen. Dit gold met name voor ouders die in de LENA-analyse onder het gemiddelde scoren. Ouders gaven aan dat de informatie het meeste van invloed was op hun motivatie tot meer taalgebruik met hun kind. Daarnaast gaven ouders de taaltipvideo's en in iets mindere mate de telecoaching aan als belangrijke reden voor hun gedragsverandering. Aanbeveling is om het onderzoek uit te breiden naar meer gezinnen en diverse doelgroepen (aan het onderzoek 72 namen met name middle class gezinnen deel).

Door de COVID-19 pandemie is er in 2020 wereldwijd veel onderwijs op afstand gegeven en hier is ook onderzoek naar gedaan. Hierbij was soms sprake van synchroon onderwijs -

bijvoorbeeld videobellen - en soms van asynchroon onderwijs - waarbij leerlingen van-tevoren-samengesteld materiaal in hun eigen tijd kijken en/of verwerken.

Bonella et al. (2020) onderzochten de toegankelijkheid, betrokkenheid en veerkracht van leerkrachten, ouders en leerlingen bij online onderwijs aan leerlingen, van voorschool tot middelbare school. Bij het onderzochte online onderwijs (voor de helft synchroon en voor de helft asynchroon) is gebruik gemaakt van e-mail, telefoon, sms, apps, sociale media en post. Uit dit onderzoek blijkt dat gezinnen met een lage SES minder technologie tot hun beschikking hebben. De betrokkenheid van leerkrachten bij leerlingen was verminderd, terwijl de betrokkenheid met ouders toenam. Een meerderheid van de leerlingen is actief betrokken in het thuis-leerproces. De mate van stress - zowel bij leerkrachten als gezinnen - beïnvloedt de kwaliteit van en betrokkenheid bij het afstandsonderwijs. Het is daarom belangrijk om aandacht te blijven houden voor het sociaal-emotionele welbevinden van leerkrachten en gezinnen.

In een kleine case study onderzochten Dayal en Tiko (2020) de ervaringen van vroegschoolse leerkrachten op twee eilanden in de stille oceaan met het afstandsonderwijs tijdens de COVID-19 schoolsluiting. Gezinnen werden voornamelijk bereikt met e-mail en app-groepen (Viber) en met virtueel onderwijs via Zoom. Ouders werd gevraagd de resultaten van de opdrachten terug te sturen en de kinderen konden direct online de opdrachten uitvoeren. De onderzoekers concluderen dat afstandsonderwijs met inzet van deze digitale middelen goed mogelijk is om het vroegschoolse curriculum in de thuissituatie uit te voeren en dat leerresultaten behaald kunnen worden. Specifiek het gebruik van Zoom ondersteunt de sociaal-emotionele verbondenheid tussen leerlingen, leerkrachten en ouders. Gezien de kleine schaal van het onderzoek kunnen de resultaten niet gegeneraliseerd worden.

Ook Firmanto et al. (2020) hebben onderzoek gedaan naar vroegschoolse educatie tijdens de COVID-19 pandemie. Het ging hierbij om online onderwijs met een actieve rol voor de ouders, die gebruik maakte van (video)bellen, online coaching, online observatie en fysiek onderwijsmateriaal. Dit afstandsonderwijs bleek moeilijk te realiseren voor ouders vanwege een aantal belemmeringen: 1) beperkte digitale faciliteiten en vaardigheden, 2) beperkte tijd van ouders, 3) beperkte leerondersteunende vaardigheden van ouders, 4) geen geschikte ruimte thuis, en 5) opvattingen van ouders (leren hoort op school). Wanneer er oplossingen gezocht worden voor deze belemmeringen zou er meer resultaat te behalen zijn.

Hu en Lu (2020) hebben twee scholen die door de COVID-19 pandemie overstapten op afstandsonderwijs vergeleken, waarbij één school koos voor synchroon afstandsonderwijs en de andere school voor asynchroon afstandsonderwijs. Uit het volgen van deze twee scholen bleek dat zij qua vorm beiden naar elkaar toe groeiden: de synchrone school ging meer asynchrone middelen gebruiken en vice versa. De onderzoekers concluderen dat het goed is om te zoeken naar een combinatie van middelen - filmpjes, videobellen, thuisopdrachten, etc. - die passend is bij het doel en de doelgroep.

Verder onderzoek naar de betrokkenheid van ouders bij vroegschoolse educatie tijdens de COVID-19 pandemie is gedaan door Hapsari et al. (2020). Bij het onderzochte onderwijs op afstand is gebruik gemaakt van telefoon, geschreven communicatie en "visual communication tools". Wat met dat laatste bedoeld wordt, wordt in het onderzoeksartikel niet verduidelijkt. Uit de resultaten blijkt dat 72,5% van de ouders de leerkracht om steun vraagt wanneer thuiswerkopdrachten niet duidelijk zijn. Bij begeleiding op afstand is het dus belangrijk om na te gaan of ouders om hulp vragen waar dat nodig is.

Dong et al. (2020) hebben middels een online vragenlijst onderzoek gedaan bij 3275 Chinese ouders van jonge kinderen naar opvattingen en overtuigingen over digitaal afstandsonderwijs. Er was bij ouders veel weerstand tegen het afstandsonderwijs en weinig vertrouwen. Redenen

hiervoor waren: beperkingen van het online onderwijs zelf en geringe effectiviteit ervan of zelfs het schadelijk zijn ervan voor de ontwikkeling, de beperkte zelfregulatievaardigheden van de jonge kinderen en gebrek aan kennis, focus en tijd bij de ouders over online leren en eigen vaardigheden in het ondersteunen van hun kind hierbij. De onderzoekers geven beleidsmakers en onderwijsopvoeders het advies om bij de implementatie van online leren rekening te houden met de weerstand hierover in gezinnen.

Tarigan en Stevani (2020) tenslotte hebben onderzoek gedaan naar het gebruik van educatieve technologie bij afstandsonderwijs in Indonesië tijdens de COVID-19 pandemie, waar verschillende media bij zijn gebruikt, waaronder een online vragenlijst na de les, videobellen en WhatsApp-groepen. Uit hun verkenning bleek dat de inzet van media een positief effect kan hebben op de ouderbetrokkenheid.

Overige media

Naast bovengenoemde media zijn er nog andere manieren om contact met ouders op afstand vorm te geven, waaronder e-mail, blogs en video's.

Zo onderzochten Walsh et al. (2014) het gebruik van de "Classroom-to-Home connections" dvd's: tweetalige dvd's over wat er in de klas allemaal gebeurd is. Het gebruik van deze dvd's bood de mogelijkheid om de verbinding tussen de klas en thuis te versterken, hielp om de ervaringen uit de klas uit te breiden en bood gelegenheid voor rijke ouder-kind interacties thuis. Het aanbieden van de dvd's in de thuistaal vergrootte de betrokkenheid van ouders.

Nieuwboer et al. (2017) hebben onderzoek gedaan naar het gebruik van het GEP-model (Guiding the Empowerment Process) om het niveau van empowerment-georiënteerde begeleiding te bepalen in eenmalige e-mailadviezen aan ouders met opvoedvragen. Hieruit blijkt dat het model goed gebruikt kan worden om deze e-mailadviezen te formuleren. In het onderzoek komt naar voren dat het belangrijk is om in media zoals e-mail rekening te houden met zowel de inhoud als de formulering: houd rekening met hoe de boodschap overkomt op de ontvanger, zeker bij asynchrone media die niet direct toegelicht kan worden.

Om contact te houden met ouders kan er ook gebruik gemaakt worden van blogs. Powell en McCauley (2012) beschrijven een school waar leerkrachten dit deden om ouders op de hoogte te houden van de activiteiten op de groep en de ontwikkeling van de kinderen. Dit bleek een laagdrempelige manier te zijn om informatie te delen. Er moet bij dit middel wel goed nagedacht worden over het bewaken van privacy, aangezien veel blogwebsites openbaar zijn.

Riley et al. (2016) hebben onderzoek gedaan naar het inzetten van korte instructiefilmpjes voor ouders. Uit dit onderzoek bleek dat zelfs deze korte filmpjes al effect kunnen hebben, zeker als deze en de daaruit voortvloeiende oefeningen herhaald worden. Naast feedback van professionals kan zelfreflectie - bijvoorbeeld door reflectie- en observatievragen - ook effect hebben, wat nuttig kan zijn voor begeleiding op afstand.

Contactvormen: tot slot

Uit bovenstaande onderzoeken blijkt dat er veel verschillende manieren en media zijn om voor- en vroegschoolse educatie op afstand vorm te geven. Over het algemeen wordt duidelijk dat begeleiding op afstand veel mogelijkheden biedt en een goede aanvulling op of vervanging van programma's op locatie kan realiseren. Er zijn veel kansen om ouderbetrokkenheid te vergroten en voor begeleiding op maat, zeker als er gebruik gemaakt wordt van interactieve media.

Praktische en technische randvoorwaarden zijn essentieel bij het gebruik van digitale media: is het medium toegankelijk en is duidelijk voor iedereen hoe het werkt en wat er nodig is? Hebben ouders en kinderen toegang tot bijvoorbeeld het internet of een computer? De

belangrijkste aanbeveling is om laagdrempelige programma's, media en netwerken in te zetten die al in gebruik zijn.

Uit het literatuuronderzoek blijkt verder dat een combinatie van verschillende vormen vaak het beste werkt. Synchrone vormen zoals videobellen bieden kansen voor persoonlijk contact en directe feedback. Asynchrone vormen zoals filmpjes bieden flexibiliteit voor ouders en kunnen steeds opnieuw gebruikt worden om te oefenen. Houd bij het vormgeven van een programma op afstand wel rekening met de verschillen in setting (op de groep versus thuis), de rol van de betrokkenen (professionals, ouders) en de thuissituatie.

Onderzoek door studenten

In november 2020 hebben vijf masterstudenten van de opleiding Onderwijswetenschappen aan de Radboud Universiteit een onderzoek gedaan in het kader van de cursus *De Leeromgeving*. Hiervoor hebben zij een literatuuronderzoek uitgevoerd. Hun eindopdracht was een advies te formuleren voor Stichting PAS om het ontwikkelingsondersteunend gedrag van ouders op afstand effectief te stimuleren. Een samenvatting van dat advies (Wind et al., 2020) is hieronder te lezen.

Om de communicatie tussen ouder en professional, en daarmee het leren van kinderen op afstand te verbeteren zijn verschillende vormen mogelijk. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen synchrone en asynchrone telepractice. Bij synchrone telepractice is er sprake van live contact waardoor er interactie tussen VVE-professional en ouder mogelijk is (Dudding, 2009). Asynchrone telepractice maakt gebruik van opgeslagen informatie, zoals video's, die op ieder moment kan worden bekeken door de ouder (Dudding, 2009).

Stichting PAS zou ten eerste gebruik kunnen maken van **synchrone bijeenkomsten** door VVE-professionals gesprekken te laten voeren met behulp van videoconferenties. Het voordeel van videoconferenties is dat er interactie tussen de VVE-professional en de ouder plaatsvindt (Dudding, 2009). Het onderzoek van Gibson en collega's (2010) laat zien dat hierbij een gratis en gebruiksvriendelijk programma als Skype ingezet zou kunnen worden.

Naast deze synchrone telepractice, wordt er ook geadviseerd om **asynchrone instructie** aan te bieden. Dit kan plaatsvinden met behulp van video's en door middel van een routekaart met een overzicht van de verschillende (audiovisuele) materialen en opdrachten. Hierdoor kunnen ouders op hun eigen tempo de instructies doorlopen, om zo bekend te worden met het lesaanbod.

Ten derde is het belangrijk dat er **synchrone feedback** wordt gegeven aan de ouders terwijl ze de inzichten uit de synchrone bijeenkomsten en de asynchrone instructie toepassen in de interactie met hun kind. De effectiviteit is het grootst als deze feedback synchroon wordt toegepast, wat inhoudt dat de ouder direct feedback ontvangt na het vertonen van bepaald gedrag of het uitvoeren van een activiteit.

Om de synchrone bijeenkomsten mogelijk te maken, kunnen de volgende stappen uitgevoerd worden. Ten eerste moet er geïnventariseerd worden of ouders en professionals over de benodigde materialen beschikken. Zo is het van belang dat de aanbieder en ontvanger van de telepractice beiden toegang hebben tot een computer of tablet, een connectie met het internet, software om videoconferenties mee te kunnen volgen en beveiliging op de computer voor online gedeelde documenten (Snodgrass, 2017). Ten tweede moet worden uitgezocht hoe verschillende VVE-locaties omgaan met de AVG-wetgeving en wat het protocol voor is voor het gebruik van telecommunicatie. Hierna kan toestemming gevraagd worden aan ouders om deel te nemen aan de videoconferenties (Gibson et al., 2010). Ten derde zal een planning voor de virtuele huisbezoeken gemaakt moeten worden. Het is daarbij van belang dat deze planning in

samenpraak met de ouders wordt opgesteld, zodat er ingespeeld kan worden op de voorkeuren van de ouders. Tenslotte moet er per kind een plan voor de gesprekken worden gemaakt, met diverse scenario's. Het is van belang dat dit plan aangepast wordt op de ontwikkeling en de persoonlijke voorkeuren van zowel kind als ouders. Hierdoor zijn de gesprekken prettig voor de ouders, wat ertoe kan leiden dat ze open zijn over de voortgang van datgene wat ze thuis doen en hoe het kind zich ontwikkelt en gemotiveerder zijn om de ontwikkeling van hun kind verder te stimuleren. Deze stappen kunnen tegelijk met de voorbereiding van de asynchrone telepractice uitgevoerd worden.

Om de asynchrone instructie te realiseren, kunnen de volgende stappen uitgevoerd worden. Ten eerste zullen de filmpjes voor de instructie opgenomen moeten worden. Hierin zullen de verschillende onderdelen van het VVE-programma uitgelegd worden door middel van een opgenomen instructie. Vervolgens zullen deze verschillende filmpjes worden geïncorporeerd in een routekaart. Deze routekaart moet aangeven welke verschillende onderdelen per periode beschikbaar zijn. Daarnaast moet duidelijk worden hoe en in welke volgorde deze filmpjes het beste bekeken en toegepast kunnen worden. Vervolgens moeten de filmpjes en de routekaart worden opgestuurd naar de ouders. Hierbij is een duidelijke instructie van belang zodat ouders er makkelijk mee aan de slag kunnen. Tot slot is het verstandig om een agenda toe te voegen aan de routekaart, zodat ouders weten wanneer ze wat moeten doen en een goede houvast hebben om de activiteiten thuis uit te voeren en deel te nemen aan de synchrone activiteiten.

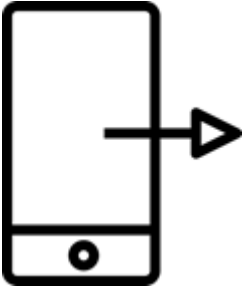
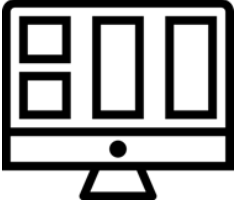

Naast deze synchrone en asynchrone wijze van telepractice kunnen ouders ondersteund worden bij het stimuleren van het kind door een taalrijke omgeving te creëren en hierover feedback te ontvangen. Deze feedback zou gegeven kunnen worden tijdens de videoconferenties met ouders. Voordat dit uitgevoerd wordt, is het van belang dat de professionals voor zichzelf een overzicht maken van mogelijkheden voor het geven van feedback en hoe deze manieren van feedback toegepast kunnen worden. Hierbij moet de professional stilstaan bij het feit dat diverse manieren van feedback andere resultaten kunnen hebben bij ouders: iedereen reageert anders op verschillende manieren van feedback.

Het geven van trainingen met gebruikmaking van telepractice heeft meerwaarde, omdat het ouders asynchroon een overzicht kan bieden van de strategieën die zij kunnen gebruiken om hun kind te ondersteunen in de ontwikkeling, en het synchroon een manier is om met ouders in interactie te zijn en daarbij ook modellering toe te passen en directe feedback te geven.

6. Blauwdruk

Op basis van het literatuuronderzoek, de antwoorden op de vragenlijst en de informatie uit de diepte-interviews hebben we een lijst met aanbevelingen opgesteld die kunnen dienen om de ondersteuning op afstand aan ouders vorm te geven.

	<p>1. Wederkerigheid: zorg voor tweerichtingsverkeer in het contact met ouders. Door het maken van echt contact werk je aan een goede relatie met ouders. Dat betekent dat je niet alleen zendt, maar ook vraagt: waar heb je behoefte aan, waar wil je hulp bij, wat vind je leuk om te zien bij je kind, waar hebben jullie plezier in, wat is moeilijk?</p>
	<p>2. Duidelijke communicatie: als je informatie wil delen, beperk je dan tot de kern in korte, duidelijke en doeltreffende teksten.</p>
	<p>3. Diverse media: deel informatie zowel via schriftelijke als gesproken teksten en beeldmateriaal (visualisaties, foto's en filmpjes).</p>
	<p>4. Verschillende communicatiekanalen: gebruik verschillende mogelijkheden, zoals bellen, videobellen, het versturen van e-mails of sms'jes, zodat je niet het risico loopt dat je één of meerdere ouders mist. Wissel synchrone en asynchrone communicatie met elkaar af, en gebruik zowel "oude" als "nieuwe" media.</p>
	<p>5. Flexibiliteit: houd rekening met de diversiteit in de groep ouders. Niet elke ouder heeft dezelfde behoeften of reageert hetzelfde op het aanbod. Houd rekening met de individuele situatie van ouders: hun culturele achtergrond, taalsituatie, familiegeschiedenis en onderwijservaring en pas daar het aanbod op aan.</p>

	<p>6. Terugkoppeling vragen: het is belangrijk om na te gaan of je boodschap is aangekomen en of ouders er iets aan gehad hebben, of het hun kind heeft geholpen. Vraag bijvoorbeeld aan ouders of zij een foto of filmpje terug kunnen sturen of een kort berichtje met hun ervaringen.</p>
	<p>7. Digitale vaardigheden en technologie: zoek uit of de ouders ondersteuning nodig hebben bij het gebruik van de technologie die in het afstandscontact wordt gebruikt. Kijk of ze toegang hebben tot digitale media en help hen zo nodig om vaardig te worden in het gebruik ervan, bijvoorbeeld door een duidelijk instructiefilmpje</p>
	<p>8. Overzicht geven: breng regelmaat aan in het contact. De inzet van routines zorgt voor duidelijkheid. Maak expliciet wat je van ouders verwacht en wat zij van jou kunnen verwachten. Maak een routekaart om een overzicht te geven van de tijdstippen waarop de interactie plaatsvindt en de (online) plaatsen waar welke informatie te vinden is.</p>
	<p>9. Model staan: benadruk regelmatig bij de ouders dat zij een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van hun kind, en geef aantrekkelijke, laagdrempelige, concrete voorbeelden van hoe zij de ontwikkeling van hun kind kunnen stimuleren. Als je in een filmpje zelf een voorbeeld geeft, dan kan de ouder jou als model gebruiken. Goed voorbeeld doet goed volgen.</p>
	<p>10. Netwerk uitbreiden: vergroot het vangnet van ouders door contact met andere ouders of hulpverlening te stimuleren. Gezamenlijk bibliotheekbezoek, het koppelen van ouders als buddy's, het in contact brengen met bijvoorbeeld Stichting Leergeld of andere projecten kan ertoe bijdragen dat de ouders zich meer verbonden voelen met de gemeenschap en zich gesteund weten.</p>

7. Afsluiting

Ter afsluiting van deze rapportage zijn er nog een aantal overwegingen die we mee willen geven. Datgene wat we in de blauwdruk voorstellen, bevat punten die ook door andere organisaties naar voren worden gebracht als het gaat om het ondersteunen van ouders van jonge kinderen ten tijde van een lockdown. Daarnaast doen we een paar oproepen voor verdere verkenning van het vraagstuk en verwijzen we naar internetsites waar meer informatie te vinden is.

Fogarty (2020) benadrukt de vier pijlers van pedagogiek die hij van belang acht voor de Engelse sector van Early Childhood Education and Care (ECEC) ten tijde van de pandemie:

1. bestendigen van relaties tussen ouders en professionals;
2. duidelijke communicatie: op tijd, beknopt en informatief;
3. continue nieuwsgierigheid, op zoek naar elkaar, naar nieuwe activiteiten en vaardigheden;
4. zorgen voor een ondersteunende omgeving, met gebruikmaking van technologie.

Samenwerking met ouders en het aantrekkelijk maken van deelname aan alternatieve begeleidingsvormen wordt inderdaad gezien als een van de werkzame elementen van inhaalprogramma's die opgestart zijn ten tijde van de COVID-19-maatregelen. Het betrekken van ouders bij online activiteiten vraagt wel om nieuwe vaardigheden die leerkrachten moeten ontwikkelen, zoals kennis van digitale communicatiemiddelen (Kortekaas-Rijlaarsdam et al., 2020).

Wat de lockdown-maatregelen in ieder geval hebben laten zien is dat het belangrijk is om een "sense of community" te ervaren in tijden van het ontbreken van mogelijkheden voor fysieke ontmoetingen tussen ouders, leerkrachten en leerlingen (Hassler et al., 2020). Juist in deze tijd spelen ouders een belangrijke mediërende rol in het onderwijs van hun kind. Ondersteuning op afstand kan een manier zijn om het partnerschap meer flexibel in te richten en beter op elkaar af te stemmen (Harley, 1985).

Op overheidsniveau zouden er gericht gegevens moeten worden verzameld over de toegankelijkheid van digitale middelen voor ouders uit alle inkomensgroepen; van belang zijn de beschikbaarheid over internet en devices. Maar ook de mogelijkheden om via andere media (zoals radio en televisie) ouders te faciliteren in hun ondersteunende rol mag niet vergeten worden (Hassler et al., 2020).

Meer informatie

Websites met aanwijzingen over het bieden van VVE op afstand zijn in Nederland nog niet verschenen, maar voor ouderbetrokkenheid en de rol van ouders in onderwijs op afstand is wel al meer informatie beschikbaar:

- Scan educatief partnerschap van ITTA: <https://www.itta.uva.nl/projecten/scan-educatief-partnerschap-73>
- Ouderwijs: kennisclips over de samenwerking met (anderstalige) ouders <https://www.ouderwijs.net/kennisclip>
- Les op afstand: heldere communicatie over onderwijs op afstand en hybride onderwijs: <https://www.lesopafstand.nl/lesopafstand/maak-een-plan/#stap-6-heldere-communicatie>
- <https://www.lesopafstand.nl/lesopafstand/samenwerken-en-communiceren/oudercommunicatie/>

- Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek: Ouders betrekken bij het thuisonderwijs:
<https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/Ouders-betrekken-bij-onderwijs-thuis-3.pdf>
- Les op afstand: Aanbevelingen over privacy en veiligheid:
<https://www.lesopafstand.nl/lesopafstand/privacy-en-beveiliging/>

Bronnen

- Akkermans-Rutgers, M., Doornenbal, J., Kassenberg, A., Doolaard, S., & Bosker, R. (2020). Implementeren en leren: de implementatie en de daaruit volgende lessen van een ouderbetrokkenheidsmodule ter stimulering van onderwijsondersteunend gedrag op leesgebied. *Pedagogiek*, 40, 119-143.
- Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M., & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). Leraren en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen. Radboud Universiteit. Verkregen van <https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/PROO+Leraren+en+ouderbetrokkenheid+Joep+Bakker+ea.pdf>
- Bigelow, K.M., Walker, D., Jia, F., Irvina, D., & Turcotte, A. (2020). Text messaging as an enhancement to home visiting: Building parents' capacity to improve child language-learning environments. *Early Childhood Research Quarterly*, 51, 416-429.
- Bonella, L., Carroll, D., Jobe, M., Kaff, M., Lane, J., Martinex, T., McKeeman, L., & Shuman, C. (2020). Access, engagement and resilience during COVID-19 remote learning. [White paper]. Kansas State University College of Education. Verkregen van <https://krex.k-state.edu/dspace/handle/2097/40768>
- Bordabla, M. M., & Bochacha, J. G. (2019). Digital media for family-school communication? Parents' and teachers' beliefs. *Computers & Education*, 132, 44-62.
- Breitenstein, S.M., Gross, D., & Christopherson, R. (2014). Digital delivery methods of parenting training interventions: A systematic review. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 12(4), 249.
- Breitenstein, M., Shane, J., & Gross, D. (2015). Digital adaption of a parent training program. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 12(1), 31-40.
- Cabell, S. Q., Zucker, T. A., DeCoster, J., Copp, S. B., & Landry, S. (2019). Impact of a parent text messaging program on pre-kindergarteners' literacy development. *AERA Open*, 5(1), 1-16.
- CBS. (2016). *Achterstandsleerlingen*. Verkregen van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/07/aandeel-achterstandsleerlingen-basisonderwijs-afgenomen/achterstandsleerling>
- CBS. (2020). *Internet; toegang, gebruik en faciliteiten; 2012-2019*. Verkregen van <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/83429NED?dl=27A20>
- Chung, M. Y., Meadan, H., Snodgrass, M. R., Hacker, R. E., Sands, M. M., Adams, N. B., & Johnston, S. S. (2020). Assessing the social validity of a telepractice training and coaching intervention. *Journal of Behavioral Education*, 29, 382-408.
- Dayal, H. C., & Tiko, L. (2020). When are we going to have the real school? A case study of early childhood education and care teachers' experiences surrounding education during the COVID-19 pandemic. *Australasian Journal of Early Childhood*, 45(4), 336-347.
- Dong, C., Cao, S., & Li, H. (2020). Young children's online learning during COVID-19 pandemic: Chinese parents' beliefs and attitudes. *Children and Youth Services Review*, 118, 105440.
- Dudding, C. C. (2009). Digital videoconferencing: Applications across the disciplines. *Communication Disorders Quarterly*, 30, 178-182.
- Duggan, M., Lenhart, A., Lampe, C., & Ellison, N. B. (2015). *Parents and social media*. Pew Research Center, 16. Verkregen van <https://www.pewresearch.org/internet/2015/07/16/parents-and-social-media/>

- Duppong-Hurley, K., Hoffman, S., Barnes, B., & Oats, R. (2016). Perspectives on engagement barriers and alternative delivery formats from non-completers of a community-run parenting program. *Journal of Child and Family Studies*, 25, 545-552.
- Education Endowment Foundation. (2020). *Early years toolkit. Parental engagement*. Verkregen van <https://educationendowmentfoundation.org.uk/evidence-summaries/early-years-toolkit/parental-engagement/>
- Ehren, M., & Turkeli, R. (2020). *Inhalen verloren leertijd: welke interventies en programma's zijn effectief?* Verkregen van <https://www.researchinstitutelearn.nl/professionals/inhalen-verloren-leertijd-welke-interventies-en-programmas-zijn-effectief/>
- Epstein, J. L. (2010). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Boulder, CO: Westview Press.
- Firmanto, A., Sumarsono, P., & Nur, F. (2020). A family-school partnership based learning: An effort to organize early childhood education during pandemic. In *International Conference on Community Development (ICCD 2020)*, 100-103. Atlantis Press.
- Fogarty, L. (2020). Leading in the early childhood education and care sector in England during a pandemic: Reality, relationships and ruminations. *International Studies in Educational Administration*, 48(3), 45-50.
- Garvey, C., Julion, W., Fogg, L., Kratovil, A., & Gross, D. (2006). Measuring participation in a prevention trial with parents of young children. *Research in Nursing & Health*, 29(3), 212-222.
- Gibson, J. L., Pennington, R. C., Stenhoff, D. M., & Hopper, J. S. (2010). Using desktop videoconferencing to deliver interventions to a preschool student with autism. *Topics in Early Childhood Special Education*, 29, 214-225.
- Gilkerson, J., Richards, J. A., & Topping, K. (2017). Evaluation of a LENA-based online intervention for parents of young children. *Journal of Early Intervention*, 39(4), 281-298.
- Gross, D., Johnson, T., Ridge, A., Garvey, C., Julion, W., Treysman, A. B., & Fogg, L. (2011). Cost-effectiveness of childcare discounts on parent participation in preventive parent training in low-income communities. *The Journal of Primary Prevention*, 32(5-6), 283-298.
- Hallam, R.A., Rous, B., Grove, J., & LoBianco, T. (2009). Level and intensity of early intervention services for infants and toddlers with disabilities: The impact of child, family, system and community-level factors on service provision. *Journal of Early Intervention*, 31(2), 179-196.
- Hapsari, S. M., Sugito, S., & Fauziah, P. Y. (2020). Parent's involvement in early childhood education during the Covid-19 pandemic period. *Jurnal Pendidikan Progresif*, 10(2), 298-311.
- Harley, M.F. (1985). An alternative organizational model for early childhood distance education programs. *Distance Education*, 6, 158-168.
- Hassler, B., Khalayleh, A., & McBurnie, C. (2020). *A five-part education response to the COVID-19 pandemic. EdTech Hub Helpdesk Response No. 5*. Cambridge, UK: EdTech Hub. Verkregen van <https://docs.edtechhub.org/lib/JLEWADHF>
- Hu, Z., & Lu, W. (2020). PreKindergarten and kindergarten virtual school programs under COVID-19: A two-case comparative study. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*, 57(1), e338.
- Ilias, M., Meer, L. van der, Dobber, M., & Willemen, A. (2019). *Samen werken aan educatief partnerschap: Een handleiding voor het opzetten van een schoolleergemeenschap*. Vrije Universiteit Amsterdam/De Activiteit. Verkregen van <https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/Handleiding-Thuis-in-school-versie-oktober-2018.pdf>

- Irvin, D.W., Bigelow, K.M., Turcotte, A., Eastwood-Tallmon, N., & Wallisch, A. (2020). Talk Around Town: A mobile phone application to support parent-child talk in the community. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 101(1), 21-33.
- Kelso, G.L., Fiechtl, B.J., Olsen, S.T., & Rule, S. (2009) The feasibility of virtual home visits to provide early intervention: A pilot study. *Infants & Young Children*, 22(4), 332-340.
- Kennisrotonde. (2017). *Hoe kunnen basisscholen binnen het kader van educatief partnerschap de informatievoorziening aan ouders over schooladvies verbeteren?* (KR. 129). Den Haag: NRO. Verkregen van <https://www.kennisrotonde.nl/sites/kennisrotonde/files/migrate/129-Antwoord-Schooladvies-educatief-partnerschap.pdf>
- Kortekaas-Rijlaarsdam, A. F., Ehren, M., & Meeter, M. (2020). *Eindrapport onderzoek COVID-19 regeling inhaal-en ondersteuningsprogramma's-1e Fase*. Amsterdam: LEARN!/VU. Verkregen van https://www.nro.nl/sites/nro/files/media-files/Eindrapport%20onderzoek%20COVID-19%20regeling%20inhaal-%20en%20ondersteuningsprogramma%E2%80%99s%20E2%80%93%201e%20Fase%20_vScholen.pdf
- Kuylen, D. van der (z.d.). *Weg met het oudercontact, tijd voor educatief partnerschap*. Preprint. Verkregen van https://www.researchgate.net/publication/331732939_Weg_met_het_oudercontact_tijd_voor_educatief_partnerschap
- Maningtyas, R. D. T., Hani, A. B., & Ali, M. (2020). Compiling plan of learning activities and evaluation for early childhood learning. *International Webinar Series-Educational Revolution in Post Covid Era*, 178-186.
- McLeod, S., Ballard, K.J., Ahmed, B., McGill, N., & Brown, M.I. (2020). Supporting children with speech sound disorders during COVID-19 restrictions: Technological solutions. *Global Issues in Communications Sciences and Related Disorders*, 5, 1805-1808.
- Nieuwboer, C. C., Fukink, R. G., & Hermanns, J. M. (2017). Analysing empowerment-oriented email consultation for parents: Development of the Guiding the Empowerment Process model. *Child & Family Social Work*, 22, 61-71.
- Oke, A., Butler, J. E., & O'Neill, C. (2020). Identifying barriers and solutions to increase parent-practitioner communication in early childhood care and educational services: The development of an online communication application. *Early Childhood Education Journal*, 49, 283-293.
- Olson, K.B., Wilkinson, C.L., Wilkinson, M.J., Harris, J., & Whittle, A. (2016). Texts for Talking: Evaluation of a mobile health program addressing speech and language delay. *Clinical Pediatrics*, 55(11), 1044-1049.
- Owen, D. A., & Hutchings, J. (2017). An evaluation of the online universal programme COPING Parent: a feasibility study. *Journal of Public Health Research*, 6(1), 37-43.
- Perrino, T., Coatsworth, J.D., Briones, E., Pantin, H., & Szapocznik, J. (2001). Initial engagement in parent-centered preventive interventions: A family systems perspective. *Journal of Primary Prevention*, 22, 21-44.
- Picher, M. E. (2019). *A cognitive work analysis of a pedagogical documentation technology in Ontario's kindergarten program*. Doctoral dissertation, University of Toronto.
- Pluijm, M. van der (2019). *Thuis in taal: zeven stappen voor leraren om samen met alle ouders een taalrijke omgeving te bieden aan jonge kinderen*. Rotterdam: Kenniscentrum Talentontwikkeling. Verkregen van <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/projecten-en-publicaties/pub/thuis-in-taal-zeven-stappen-voor-leraren-om-s/f7c34734-2c60-493e-a626-0487be7a2cca/>

- Pluijm, M. van der, Gelderen, A. van, & Kessels, J. (2019). Activities and strategies for low educated parents to promote oral language development of their children. *School Community Journal*, 29, 317-362. Verkregen van <http://www.adi.org/journal/2019ss/PluijmEtAISS2019.pdf>
- Pluijm, M. van der. (2020). *At home in language: design and evaluation of a partnership program for teachers with lower-educated parents in support of their young children's language development* (Dissertatie). Kenniscentrum Taalontwikkeling, Hogeschool Rotterdam & Open Universiteit.
- Posthumus, H., Scholtus, S. & Walhout, J. (2019). *De nieuwe onderwijsachterstandenindicator primair onderwijs*. Samenvattend rapport. Centraal Bureau voor de Statistiek. Verkregen van <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2019/45/de-nieuwe-onderwijsachterstandenindicator>
- Powell, G., & McCauley, A. W. (2012). Blogging as a way to promote family-professional partnerships. *Young Exceptional Children*, 15(2), 20-31.
- Priyadharsini, H., & Chiang, J.J. (2020). Embracing telehealth: supporting young children and families through occupational therapy in Singapore during COVID-19. *World Federation of Occupational Therapists Bulletin*, 76(2), 90-93.
- Radner, J. M., Ferrer, M. J., McMahon, D., Shankar, A. H., & Silver, K. L. (2018). Practical considerations for transitioning early childhood interventions to scale: lessons from the Saving Brains portfolio. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1419(1), 230-248.
- Rijksoverheid. (2020). *Extra geld onderwijs door coronacrisis*. Verkregen van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/extra-geld-onderwijs-door-coronacrisis>
- Rijksoverheid. (2021a). *Kinderopvang: noodopvang*. Verkregen van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/onderwijs-en-kinderopvang/kinderopvang-noodopvang>
- Rijksoverheid. (2021b). *Hulp en ondersteuning bij onderwijs op afstand*. Verkregen van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/onderwijs-en-kinderopvang/hulp-bij-onderwijs-op-afstand>
- Riley, A. R., Boshkoff, E. A., Neisius, A., & Freeman, K. A. (2016). A 4-minute video improves parents' instruction delivery to young children: A multiple-baseline investigation. *Clinical Practice in Pediatric Psychology*, 4(4), 396-404.
- Snodgrass, M. R., Chung, M. Y., Biller, M. F., Appel, K. E., Meadan, H., & Halle, J. W. (2017). Telepractice in speech-language therapy: The use of online technologies for parent training and coaching. *Communication Disorders Quarterly*, 38, 242-254.
- Somolanji Tokic, I., Vukasinovic, A. (2020). Continuity of educational process through virtual kindergarten during Covid-19 outbreak - case study from Croatia. *EDULEARN20 Proceedings*. Verkregen van <https://library.iated.org/view/SOMOLANJITOKIC2020CON>
- Spoth, R., Redmond, C. & Shinn, C. (2000). Modeling factors influencing enrollment in family-focused preventive intervention research. *Prevention Science*, 1, 213-225.
- Steensel, R. van, Fikrat-Wevers, S., Bramer, W., & Arends, L. (2019). *Stimulering van geletterdheid met ouder-kindprogramma's voor kinderen in achterstandssituaties. Een meta-analyse van effecten en werkzame elementen*. Stichting Lezen. Verkregen van <https://www.lezen.nl/nl/publicaties/stimulering-van-geletterdheid-met-ouder-kindprogrammas>

- Tarigan, K. E., & Stevani, M. (2020). Role of parents in early educational childhood in education technology in Covid-19 outbreak. *Educational Practices during the COVID-19 Viral Outbreak: International Perspectives*, 143. Verkregen van www.istes.org
- Tarrant, K., & Nagasawa, M. (2020). *New York Early Care and Education Survey: Understanding the impact of COVID-19 on New York Early Childhood System*. New York Early Childhood Professional Development Institute, CUNY. Verkregen van <https://educate.bankstreet.edu/sc/2>
- Walsh, B. A., Cromer, H., & Weigel, D. J. (2014). Classroom-to-home connections: Young children's experiences with a technology-based parent involvement tool. *Early Education and Development*, 25(8), 1142-1161.
- Willis, L.S., & Exley, B. (2016). Using an online social media space to engage parents in student learning in the early-years: Enablers and impediments. *Digital Education Review*, 33, 87-104.
- Wind, J., Peters, L., Traa, P., Buuren, A. van, & Berk, P. van den (2020). *Advies om het ontwikkelingsondersteunend gedrag van ouders op afstand effectief te stimuleren*. Opdracht VVE - Stichting PAS. Radboud Universiteit: ongepubliceerd rapport.

Educatief partnerschap in VVE op afstand

Werkzame principes in het bieden van virtuele ondersteuning aan ouders van risicoleerlingen

1 Wederkerigheid

Zorg voor tweerichtingsverkeer in het contact met ouders. Door het maken van echt contact werk je aan een goede relatie met ouders. Dat betekent dat je niet alleen zendt, maar ook vraagt: waar heb je behoefte aan, waar wil je hulp bij, wat vind je leuk om te zien bij je kind, waar hebben jullie plezier in, wat is moeilijk?

2 Duidelijke communicatie

Als je informatie wil delen, beperk je dan tot de kern: korte, duidelijke en doeltreffende teksten.

3 Diverse media

Deel informatie zowel via schriftelijke als gesproken teksten en beeldmateriaal (visualisaties, foto's en filmpjes).

4 Verschillende communicatiekanalen

Gebruik verschillende mogelijkheden, zoals bellen, videobellen, het versturen van e-mails of sms'jes, zodat je niet het risico loopt dat je één of meerdere ouders mist. Wissel synchrone en asynchrone communicatie met elkaar af, en gebruik zowel "oude" als "nieuwe" media.

5 Flexibiliteit

Houd rekening met de diversiteit in de groep ouders. Niet elke ouder heeft dezelfde behoeften of reageert hetzelfde op het aanbod. Houd rekening met de individuele situatie van ouders: hun culturele achtergrond, taalsituatie, familiegeschiedenis en onderwijservaring en pas daar het aanbod op aan.

6 Terugkoppeling vragen

Het is belangrijk om na te gaan of je boodschap is aangekomen en of ouders er iets aan gehad hebben, of het hun kind heeft geholpen. Vraag bijvoorbeeld aan ouders of zij een foto of filmpje terug kunnen sturen of een kort berichtje met hun ervaringen.

7 Digitale vaardigheden en technologie

Zoek uit of de ouders ondersteuning nodig hebben bij het gebruik van de technologie die in het afstandscontact wordt gebruikt. Kijk of ze toegang hebben tot digitale media en help hen zo nodig om vaardig te worden in het gebruik ervan, bijvoorbeeld door een duidelijk instructiefilmpje

8 Overzicht geven

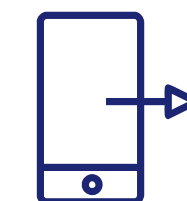
Breng regelmaat aan in het contact. De inzet van routines zorgt voor duidelijkheid. Maak expliciet wat je van ouders verwacht en wat zij van jou kunnen verwachten. Maak een routekaart om een overzicht te geven van de tijdstippen waarop de interactie plaatsvindt en de (online) plaatsen waar welke informatie te vinden is.

9 Model staan

Benadruk regelmatig bij de ouders dat zij een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van hun kind, en geef daarvan aantrekkelijke, laagdrempelige, concrete voorbeelden. Als je in een filmpje zelf een voorbeeld geeft, dan kan de ouder jou als model gebruiken. Goed voorbeeld doet goed volgen.

10 Netwerk uitbreiden

Vergroot het vangnet van ouders door contact met andere ouders of hulpverlening te stimuleren. Gezamenlijk bibliotheekbezoek, het koppelen van ouders als buddy's, het in contact brengen met bijvoorbeeld Stichting Leergeld of andere projecten kan ertoe bijdragen dat de ouders zich meer verbonden voelen met de gemeenschap en zich gesteund weten.

Bijlage 2: Stroomdiagram systematische review

Een van de manieren waarop we gezocht hebben naar bewezen effectieve praktijken om ondersteuning op afstand te bieden aan ouders van jonge kinderen die deelnemen aan een VVE-programma was een gestructureerd bronnenonderzoek. De eerste stap in dit onderzoek was het uitvoeren van een zoekopdracht in verschillende zoeksystemen, namelijk ERIC, PsycInfo en MedLine, via Ovid. Hierbij zijn verschillende zoektermen ingevoerd in Ovid (zie Tabel 14). Voor alle termen is gezocht in titel, abstract, hoofdwoorden, inhoudsopgaves, kernconcepten, originele titel, testen en maten.

Tabel 14

Zoektermen OVID voor Bronnen Interventies Gericht op Kinderen in de Voor- en Vroegschoolse Leeftijd met een Oudercomponent en Inzet Ondersteuning op Afstand

Centraal thema	Zoektermen	Combinatie	Uitkomst
Voor- en vroegschoolse leeftijd	Preschool* or Early education or Early childhood education or Early childhood program* or Early intervention* or Head start or Kindergarten*	OR	(1)
Ouderbetrokkenheid	Family-based or Family outreach or Family-school engagement or Family-school communication or Family support or Home-based or Home-school communication or Parent* council* or Parent* engagement or Parent* coach* or Parent* involvement or Parent outreach or Parent* program* or Parent support or Parent* training*	OR	(2)
Communicatie met behulp van technologie of op afstand	Computer assisted instruction or Computer oriented program* or Distance council* or Distance education or Distance learning or Distance technology or Internet-based or Mobile technolog* or Mobile app* or On-line educational support or Online educational support or On-line support or Online support or On-line technology or Online technology or On-line virtual educational support or Online virtual educational support or Remote area* or Remote technology or Rural outreach or Smartphone or Social media or Technology use* in education or Tele practice or Tele supervision or Tele communicat* or Tele-intervention* or Telephone-assisted or Telephone support or Telephone conferenc* or Texting or Text messag* or Video conferenc* or Video technology or Video teleconferenc* or Virtual intervention or Virtual council* or Virtual support* or Virtual support or Virtual council* or Virtual visit* or Virtual home visit* or Web-based	OR	(3)
	(1), (2), (3)	AND	

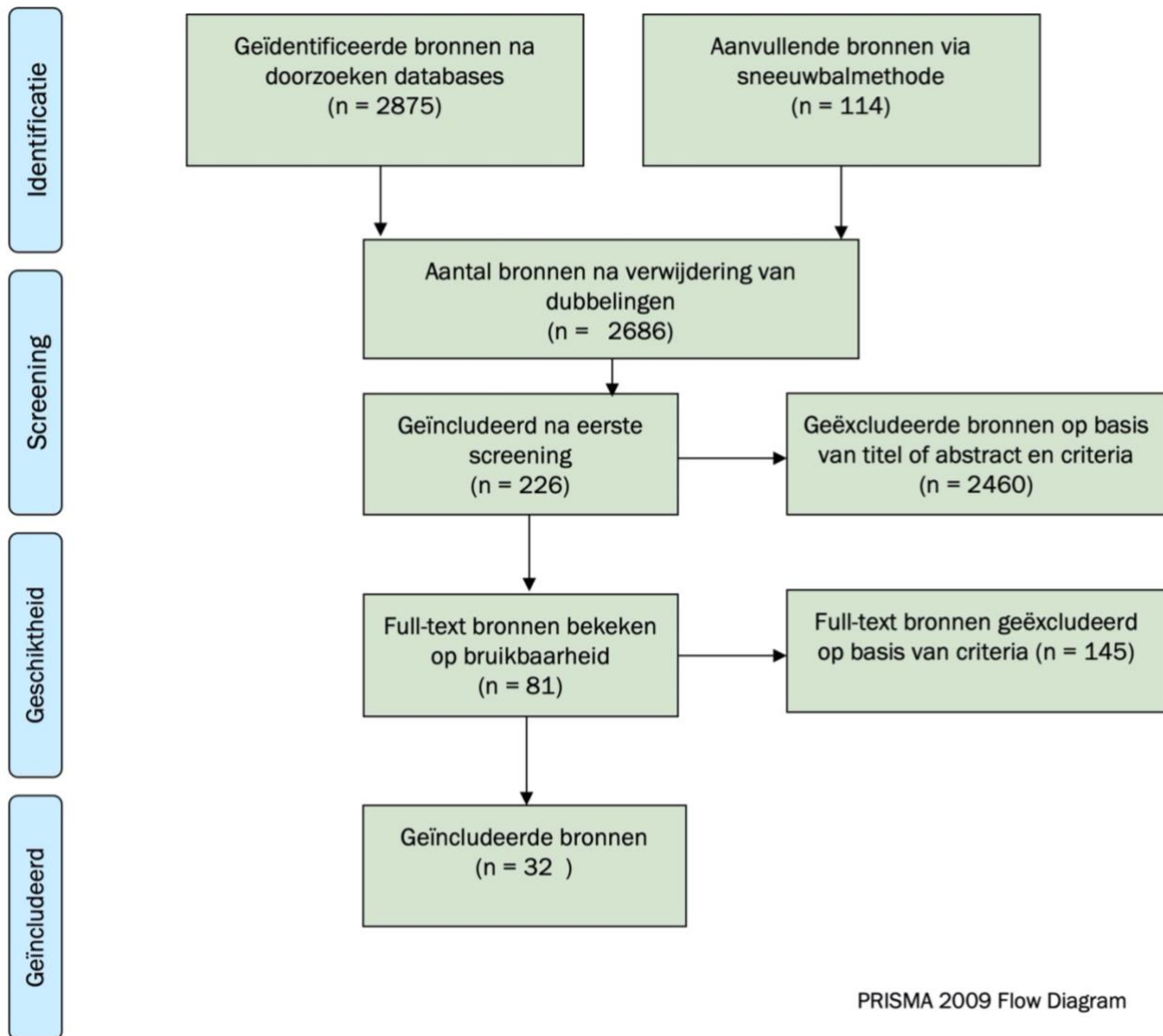
Daarnaast is ook via Google Scholar gezocht met de termen “preschool”, “kindergarten”, “early (childhood) education” in combinatie met “corona” en “COVID”.

De resultaten van de zoekopdrachten zijn overgezet in Zotero, een systeem waarin alle bronnen op een overzichtelijke manier opgeslagen kunnen worden. Een groot voordeel van

Zotero is bovendien dat er labels aan de bronnen kunnen worden toegevoegd en dat het opsporen van dubbele vermeldingen geautomatiseerd is. Als eerste screening zijn de titels en abstracts van alle bronnen doorgenomen en is op basis van de globale screeningscriteria aangegeven of ze geschikt waren voor het overzichtsartikel.

Figuur 3

Flow Chart Literatuuronderzoek

De criteria om een bron uit te sluiten waren als volgt:

- Onderwerp: de bron had geen betrekking op een empirisch onderzoek naar de inzet van een vorm van digitaal contact of contact op afstand met ouders van kinderen die deelnemen aan een VVE-programma.
- Leeftijd: de interventie was niet gericht op leerlingen in de voor- of vroegschoolse leeftijd.
- Begeleiding: bij de VVE-interventie is geen mediator betrokken (zoals een pedagogisch medewerker, leerkracht of coach).
- Ontwikkelingsstoornissen: de doelgroep van de interventie had geen betrekking op kinderen met een (risico op een) ontwikkelingsachterstand maar was bedoeld voor kinderen met een ontwikkelingsstoornis, zoals een autisme spectrum stoornis, taalontwikkelingsstoornis, verstandelijke beperking, meervoudige beperking, auditieve

bepkering (doof/slechthorend), visuele beperking (blind/slechtziend), ernstige gedragsstoornis of psychiatrische problematiek.

- Focus interventie: de interventie was niet gericht op ontwikkelingsstimulering in brede zin.
- Video home training: deze intensieve vorm van de inzet van video's met als doel het coachen van ouders om gedrag en/of interactie te verbeteren is buiten beschouwing gelaten.
- Beschikbaarheid: bron is niet beschikbaar voor raadpleging.

In Figuur 3 is te zien hoeveel artikelen er per fase uitgesloten zijn. De screening is in eerste instantie gedaan door de eerste auteurs van het artikel en een stagiair bij het Expertisecentrum Nederlands. Over 145 bronnen was na de screening en de toetsing aan de criteria nog twijfel. Deze bronnen zijn door een tweede persoon bekeken en vervolgens, indien nodig na overleg, alsnog uitgesloten.

Bijlage 3: Overzicht empirische bronnen

Educatief partnerschap in WE op afstand

Referentie	Doelgroep leerlingen	Focus interventie	Soort onderzoek	Media	Media - code	Uitslagmaten	Resultaten	Randvoorwaarden en belemmeringen	Aanbevelingen
Bigelow, K. M., Walker, D., Jia, F., Voorschools, 6 - 30 mnd. Irvin, D., & Turcotte, A. (2020). Text messaging as an enhancement to home visiting: Building parents' capacity to improve child language-learning environments. <i>Early Childhood Research Quarterly</i> , 51, 416-423	Voorschools, 6 - 30 mnd. Gezinnen met laag opleidingsniveau en opvoedingsproblemen of gesignaleerde taalontwikkelingsachterstand die gebruik maken van huisbezoeken voor opvoedingsondersteuning.	Onderzoeken of sms-berichten het effect van een gezinsgerichte interventie verbeteren. Nadruk op (a) ouderbetrokkenheid tijdens huisbezoeken; (b) uitvoeren van interventies/taalbepalende strategieën door ouders/ tijdens ouder-kindinteracties; (c) taalresultaten van het kind.	Effectonderzoek en controlegroep N=127 gezinnen Text message groep n=69 Controlegroep n=58 Kinderen n = 150	telefoon - tekstbericht format tekstberichten gestandaardiseerd huisbezoeken materiaal (folder, instructiekaarten, spelletjes e.a.) trainingsbijeenkomsten	sms	Registreerde taaluitingen kind, PLS-audiotief begrip, PLS-expressieve communicatie, voortgang taaluitingen, kindvoorspraken, leerprestaties, scores op vragenlijsten (4 punten Likert) naar tevredenheid en zowel ouders als de thuisondersteuners.	Er werden geen verschillen gevonden in de groep die wel en die geen aanvullende tekstberichten had ontvangen. Data-analyse binnen de groep die aanvullende tekstberichten hadden ontvangen, lieten zien dat een groter aantal sms-berichten en invold was op een bevelde/vertrouwde gezinsondersteuner, uitvoeren van taalstimuleringsstrategieën.	Toegankelijkheid en beschikbaarheid technologie bij doelgroep (bv abonnementbundel is betaald, er is bereik, telefoon is niet kapot). Niet bekend is of de verzuurde tekstberichten ontvangen en gelezen zijn. Bericht versturen door een bekende/vertrouwde gezinsondersteuner. Deskundige en goed getrainde gezinsondersteuners zowel inhoudelijk als van andere technologieën, bv apps, online platform.	Er is behoefte aan toegankelijke en effectieve interventies om taalstimulering en ouder-kind interactie te verbeteren. Verder onderzoek naar de inzet van tekstberichten, saat nu nog in kinderscholen. Tekstberichten in combinatie met fysieke interventies. Tekstberichten in combinatie met gebruik van andere technologieën, bv apps, online platform.
Bonella, L., Carroll, D., Jobe, M., Kaff, M., Lane, J., Martineq, T., McKeeman, L., & Shuman, C. (2020). Access, engagement and resilience during COVID-19 remote learning. [White paper], Kansas State University College of Education.	Leerkrachten po.	Toegankelijkheid technologie, betrokkenheid van leerkrachten, ouders en leerlingen bij het leren, invloed van sociaal emotioneel welbevinden van leerkrachten, leerlingen en gezinnen (online onderwijs synchroon 50% / asynchroon 65%).	Evaluatieonderzoek; online vragenlijst op platform afstandsonderwijs. N = 829	e-mail (25,5%) telefoon (19,3%) sms-berichten (17,0%) apps (14,0%) sociale media (11,7%) post (8,8%) nie-gespecificeerd (3,8%)	varia	Leerkrachtenvindingen op gestructureerde vragenlijst naar digitale toegankelijkheid, betrokkenheid bij leren, leerlingen en ouders, aanwezigheid stressfactoren, welbevinden, support en communicatie.	Techologie minder beschikbaar voor lager opgeleide en armere gezinnen. Betrokkenheid met Im afgenomen (49%), betrokkenheid met ouders toegenomen (64%, vd leerkrachten). 69%, vd in gemiddeld tot hoog actief in stress-herproces, 31% laag actief. Stress bij leerkrachten ayv Covid van invloed op kwaliteit afstandsonderwijs en betrokkenheid met ouders. Mate van stress in gezinnen beïnvloedt gebruik afstandsonderwijs en resultaten ervan.	1 Digitale toegankelijkheid voor iedereen 2 Betrokkenheid - werken aan relatie school-ouders-kind 3 Invloed op gezondheid en welbevinden uitgangspunt: leerkrachten meewegen in besluitvorming 4 Systematisch aandacht voor sociaal-emotioneel ontwikkeling en bewustzijn van stressfactoren in gezin/bij kind.	
Bordaba, M. M., & Bochacha, J. G. (2019). Digital media for family-school communication? Parents' and teachers' beliefs. <i>Computers & Education</i> , 132, 44-62.	Basischolen en middelbare scholen.	Het construeren van een theoretisch model om het probleem met communicatie tussen familie en school aan te pakken en het identificeren van de belangrijkste overtuigingen die het gebruik van digitale media voor communicatie tussen school en familie bevorderen of beperken en de verschillen tussen participanten wat betreft hun overtuigingen.	Semistructureerde interviews/digitaal-interviews	Drie van de elf scholen maken gebruik van een online platform, twee van de elf scholen maken gebruik van e-mail en de overige scholen maken geen gebruik van digitale media.	online platform	Perceptie van het medium: ervaren bruikbaarheid (effectiviteit, geschiktheid, bruikbaarheid, compatibiliteit (behoefte en toepassing). Perceptie van de context: self-efficacy, technologisch faciliterende voorwaarden, de kennis van anderen en de houding (van anderen).	Een lijn tussen ouders is vereist. Context als een belangrijke barrière voor de implementatie van e-mails en online platforms. Dit ging met name om percepties gerelateerd aan technologisch faciliterende voorwaarden en over de context bevatten vooral overtuigingen over sociale en externe factoren en niet interne factoren. Er is daarnaast mogelijk een relatie tussen de mate van implementatie van ICT in een school voor de communicatie tussen familie en school en de perceptie van participatie. Ouders en leerkrachten voor communicatie. Ouders en leerkrachten van scholen die al gebruik maakten van ICT hadden positieve en optimistische overtuigingen, waarbij ze met name de sterke punten van digitale media en de context als versierende factor voor het gebruik benadrukten.	Leerkrachten dienen ouders te zien als partners en niet als barrières voor de implementatie van vernieuwingen. Om het gebruik van digitale media te bevorderen, dienen leerkrachten ervoor te zorgen dat leerkrachten positieve houdingen bevorderen onder ouders in plaats van voordelen van digitale media. De meeste overtuigingen over digitale media zijn namelijk al positief. Daarnaast zouden onderwijsinstellingen en managementteams de eerste stap moeten nemen om digitale media te introduceren als er een wens is om communicatie tussen familie en school te verbeteren, omdat hun acties bepalend zijn voor de integratie van ICT. Ook wordt er aangeraaden om een combinatie van digitale en traditionele methoden te gebruiken, zodat uit beide methoden voordelen gehaald kunnen worden.	
Breilstein, M., Shane, J., & Gross, D. (2015). Digital adaptation of a parent training program. <i>Worldviews on Evidence-Based Nursing</i> , 12 (1), 31-40.	Jonge kinderen die moeilijk gedrag vertonen in gezinnen van etnische minderheidsgroepen en gezinnen met een laag inkomen.	Het omzetten van een bewezen effectieve analoge thuisinterventie naar een online programma.	Adviesgroepen met ouders (10), inhoudelijk deskundigen (3) en multimedia ontwerpers.	Modules via internet met interactie, uitleg, voorbeelden, opdrachten, reflectievragen en toetsen met feedback.	online platform, online training	1. Identificatie van de essentiële elementen uit het programma; 2. omzetting van het programma naar een online programma; 3. aanwezigheid van essentiële elementen uit het oorspronkelijke programma in het online programma; 4. Likertschaal op bruikbaarheid en tevredenheid door de ouders.	Ouders betrekken bij het omzetten van een programma; tijd en geld reserveren voor het proces.	Grootchalig onderzoek om de uitkomsten te valideren ten behoeve van het omzetten van meer programma's naar een online versie.	
Cabell, S. Q., Zuck, T. A., DeCoster, J., Copp, S. B., & Landry, S. (2019). Impact of a parent text messaging program on pre-kindergarten's literacy development. <i>AERA Open</i> , 5 (1), 1-16.	Voorschools (4 jaar).	De impact van een sms-programma voor ouders op de ontwikkeling van geletterdheid van kinderen.	Randomized controlled trial Experimentele groep: sms/ies met suggesties voor ouder-kind interacties om de ontwikkeling van taal en geletterdheid van kinderen te verbeteren. Controlegroep: sms/ies gerelateerd aan gezondheid en welzijn.	sms-programma	sms	Letterkennis, fonologisch bewustzijn in vroege schriftvaardigheden door middel van de Engelse versie van de Phonological Awareness Literacy Screening for Preschool (PAL-S-Piek)	Kinderen uit de controlegroep presteerden beter op geletterdheid. Kinderen die het schooljaar starten met hogere vaardigheden haalden meer voordelen uit het sms-programma met suggesties voor de taontwikkeling en kinderen die het schooljaar startten met lagere vaardigheden haalden meer voordelen uit het sms-programma met suggesties gerelateerd aan de gezondheid en welzijn.	One size seldom fits all; ouders en kinderen reageren verschillend op de twee verschillende programma's afhankelijk van de vaardigheden van de kinderen bij de start van het schooljaar. Toekomstige programma's dienen tegemoet te komen aan de behoeften van ouders en kinderen, de kenmerken en de omgevingsfactoren van participanten.	

Referentie	Doelgroep leerlingen	Focuse interventie	Soort onderzoek	Media	Media - code	Uitkomstmaten	Resultaten	Randvoorwaarden en belemmeringen	Aanbevelingen
Chung, M. Y., Meadan, H., Snodgrass, M. R., Hacker, R. E., Sandts, M. M., Adams, N. B., & Johnson, S. S. (2020). Assessing the social validity of a telepractice training and coaching intervention. <i>Journal of Behavioral Education</i> , 29, 382-408.	Jonge kinderen die vroeginventie krijgen	Telepractice en coaching van ouders ten behoeve van vergroting communicatieve vaardigheden kind.	Sociale validering van i-PICS (Internet-based Parent-Implemented Communication Strategies): observaties, vragenlijst (pre en post), quiz en interviews; N=2	Telepractice, synchroon en asynchroon; training en coaching op afstand via vooraf-opgenomen video's en modules en videoconferencing.	online training, videobellen	Validiteit meten van theoretisch model; doelen, procedures en uitkomsten.	Validiteit vastgesteld: overeenstemming tussen ouder en professionaal over doelen, procedures en uitkomsten. Eerder onderzoek (Chung et al., 2016; Meadan et al., 2016) had al uitgezeten dat de ouders van kinderen met ASS de strategieën in hoge mate inzetten zoals ze bedoeld waren, dat ze tevreden waren met de doelen, procedures en uitkomsten van het programma en dat de communicatieve vaardigheden van kinderen verbeterden.	1. Tijd: bekijken van online modules kost meer tijd dan van tevoren ingeschat was. 2. Technische training ouders en professionals. 3. Gebruiksvriendelijk platform voor videoconferencing	
Dayal, H. C., & Thko, L. (2020). When are we going to have the real school? A case study of early childhood education and care teachers' experiences surrounding education during the COVID-19 pandemic. <i>Australasian Journal of Early Childhood</i> , 45 (4), 336-347.	Voor- en vroegschoolse 4 leerkrachten in 2 kleinschalige centra op een eiland in de Pacific. 4 leerkrachten, 110 kinderen 3-5 jr en 70 kinderen 2-5 jaar.	a Hoe hebben leerkrachten het afstandsonderwijs aan jonge kinderen ervaren tijdens de pandemie? b Welke leerstrategieën en methoden hebben ze gebruikt c Voor welke uitdagingen stonden zij?	Case study Kwalitatief onderzoek Audio data obv. telefonisch open interview	E-mail waarmee leerkrachten contact leggen met ouders. Instructie, opdrachten en materiaal via mail. Ouders wordt gevraagd resultaat terug te mailen en gemaakt werk te bewaren. App-groep (Viben) voor videobellen, tekstberichten en mail en app. Virtuele klas met ouders (Zoom). Bij 20% zonder internettoegang werd geprobeerd materiaal thuis te brengen.	varia	Hoe gaat het met de kinderen thuis? hoe staat het met de stress thuis? Hoe kan ik de kinderen en gezinnen bereiken? Gaan we onze leerdoelen wel bereiken?	Digitale vaardigheden leerkrachten. Beperkte internettoegang en devices voor de leerkrachten. Gebrek aan digitale vaardigheden en toegang bij ouders (20%). Interesse/nieuwsgierigheid bij jonge kinderen in de online klas. Sociaal-emotionele stress bij de kinderen, leerkrachten en ouders. Flexibiliteit in tijd en routines van het lesaanbod.	Gezien de kleine onderzoeksgroep is het generaliseerbaar, maar veelbelovend om met meer onderzoek meer inzicht en toekomst voor inzet digitale leermiddelen op afstand.	
Dong, C., Cao, S., & Li, H. (2020). Young children's online learning during COVID-19 pandemic: Chinese parents' beliefs and attitudes. <i>Children and Youth Services Review</i> , 118, 105440.	Chinese ouders van jonge kinderen (3-5 jr) diverse onderzoeksgroep	Perspectief van de ouders als belangrijkste influencer van de ontwikkeling jong kind; opvattingen van ouders over de mogelijkheden, voordelen en effecten van online leren. Deelname van ouders en jonge kinderen aan het afstandsonderwijs.	Online vragenlijst. Data analyse van gestloten vragen, Likert-schaal en open vragen waarop thematische analyse is uitgevoerd (codeboek).	Online classroom. Educatieve apps. Online ouderplatforms.	varia	Online leren van jonge kinderen tijdens de COVID-19-pandemie: deelname aan online classroom en gebruik van educatieve apps. De opvattingen van ouders over online leren.	De meeste van de ondervraagde ouders (92,7% tijdens de COVID-schooldag). Er was bij ouders veel weerstand tegen het afstandsonderwijs en weinig vrouwen. Redenen: beperkingen van het online onderwijs zelf en geringe effectiviteit ervan of zelfs schadelijk voor de ontwikkeling, de beperkte zelfregulatievaardigheden van de jonge kinderen en gebrek aan kennis en tijd bij de ouders over online leren en eigen vaardigheden in het ondersteunen van hun kind hierbij. Bovendien was er veel stress bij ouders door de COVID-19 pandemie waardoor ouders geen focus hadden op het leren van hun kind.	Relatief grootchalig onderzoek maar beperkingen door gestloten vragen en diversiteit in veel onderwerpen. Aanvullend verdiepend onderzoek door een mix van onderzoeksmethoden en interviews beleidsmakers. Onderwijspoudeers moeten bij de implementatie van online leren rekening houden met de weerstand hierover in gezinnen.	
Dupong-Hurley, K., Hoffman, S., Barnes, B., & Oats, R. (2016). Perspectives on engagement barriers and alternative delivery formats from non-completers of a community-run parenting program. <i>Journal of Child and Family Studies</i> , 25, 545-552.	Basisonderwijs	Voor een oudercursus over opvoeding: wat belemmert participatie aan een cursus op locatie en wat is de mening van ouders over de cursus volgen via webinars?	Telefonische interviews met ouders.	Oudercurcus: op locatie of webinars.	online training	Belemmeringen voor het volgen van een cursus op locatie. Miste van interesse in een web-baasd cursus.	Belemmeringen voor het volgen van een cursus op locatie zijn meestal extern - deze ouders zouden profiteren van een online of hybride vorm. Respondenten hebben voorkeur voor een hybride vorm.	Ouders die een cursus op locatie niet (geheel) kunnen volgen, zouden kunnen profiteren van een andere vorm zoals online of hybride. Een hybride vorm biedt de meeste mogelijkheden, maar moet nog wel verder onderzocht worden.	
Ehren, M., & Turkeil, R. (2020). <i>Inhalen verloren leerijd: welke interventies en programma's zijn effectief?</i> . Research Institute LEARNI.	Basisonderwijs	Inhaal- en ondersteuningsprogramma's voor leerachterstanden door schoolsluiting.	Literatuuronderzoek	n.v.t.	varia	Voor- en nadelen van verschillende soorten programma's.	Overzicht van mogelijke programma's met voor- en nadelen: zomerschool/vakantieschool, ondersteuning onder schooltijd, verlengde schooldag, extra ondersteuning in een bovenscholse setting. Aanvullende vormen o.b.v. internationale studies: één op één begeleiding, versterken van de basiskwaliteit v.h. onderwijs, versterken educatief partnerschap met ouders, verlengde schooljaar.		
Firmanto, A., Sumarsono, P., & Nur, F. (2020). A family-school partnership based learning: An effort to organize early childhood education during pandemic. In <i>International Conference on Community Development (ICCD 2020)</i> , 100-103. Atlantis Press.	Vroegschoolse: 16 4- en 5-jarigen	Online leermodel obv. gezinsschoolpartnerschap. Actieve rol voor ouders thuis. Ouders krijgen instructie om thuis-leren uit te voeren aan de hand van papieren en audio-visuele instructie.	Case study N=16 Malang, Indonesië	Papier. Technologie (telefoon, computer). Video Online coaching. Online observatie.	varia	Evaluatie van: werk van de kinderen, filmpjes van ouder-kindeactiviteiten; tijd die ouders besteden aan leerondersteuning, observatie van ouder-kindinteractie. Op 5 domeinen: 1 religie, 2 taal, 3 cognitief, 4 motoriek, 5 sociaal emotionele ontwikkeling.	Weinig resultaat, voornamelijk vanwege belemmeringen in de thuissituatie. 1 beperkte digitale faciliteiten en vaardigheden; 2 beperkte tijd van ouders; 3 beperkte leerondersteunende vaardigheden ouders; 4 geen geschikte ruimte thuis; 5 opvattingen van ouders (leren hoort op school).	Er zijn verbeteringen mogelijk waardoor meer resultaat is te behalen. Echter, geen verving voor face-to-face.	

Referentie	Doelgroep leerlingen	Focuse interventie	Soort onderzoek	Media	Media - code	Uitskomstmaten	Resultaten	Randvoorwaarden en belemmeringen	Aanbevelingen
Gilerson, J., Richards, J. A., & Topping, K. (2017). Evaluation of a LENA-based online intervention for parents of young children. <i>Journal of Early Intervention, 39</i> (4), 281-298.	Ouders met kind in de leeftijd van 9 - 21 maanden, middle class, die 3 maanden LENA feedback krijgen en 9 maanden follow up. Na 82 gezinnen waarvan gezinnen fase 1 (3 mnd) en 49 inclusief follow up voltooiden	Online onderprogramma om ouders strategieën aan te leren voor het verbeteren van de thuistaalomgeving van de zusselingen en peuters, waarbij ouders opnames insturen en daar kwantitatieve feedback (hoe vaak praat je met je kind, hoeveel woorden, hoeveel tijd) en advies op brengen a) preventie; belang van de vroege taalomgeving op de ontwikkeling en sociaal-emotionele ontwikkeling b) effectiviteit van automatische feedback op gedragsverandering van ouders c) bruikbaarheid van online programma's i/fkv kostenbeheersing en flexibiliteit in het bereiken van diverse oudergroepen.	Experimenteel evaluatieonderzoek met controlegroep. Gebruik van LENA: Language ENvironment Analysis (LENA) : automatische analyse van audio-opnamen van taal en interactie.	Geautomatiseerde kwantitatieve feedback o.b.v. LENA via internet tele coaching. Online informatieplatform: webinars, oefenrouten, taalips videos, en geschreven online educatieve informatie.	varia	Toename gemeten taaluitingen in LENA. Toename taalgedrag ouders nav feedbackrapport LENA. Toename gemeten taaluitingen kinderen.	Resultaten wijzen erop dat feedback op gemeten taaluitingen sommige ouders kan ondersteunen waardoor een toename van taal en interactie thuis plaatsvindt en daarmee een betere taalvaardigheid van ouders met name voor ouders die in LENA-analyse onder het gemiddelde scoren. 93% vond dat de LENA-feedback invloed had op taal, interactie en gedrag. Driekwart van de ouders vond de taalvideo's van belangrijke invloed, meer dan de helft de coaching en webinars, slechts 28% het oudenroum.	LENA analyse is bruikbaar voor het selecteren van ouders voor interventie; zij die lager scoren hebben het meest nodig, en wie meer intensief of bepaalde vormen van support nodig heeft. De groep was vooral middle class, heeft het ook deze resultaten bij andere sociaal-economische doelgroep? Relatief kleine onderzoeksgroep.	Belang van follow-up op langere termijn bij interventies zowel in beïnvloeden ouderlijk gedrag als de taalvaardigheid van het kind. Online-interventies kunnen een effectief middel zijn om ouders de tools te bieden die nodig zijn voor adequate taal/interactie met hun kind, om het gesprek te stimuleren en interactie thuis en ondersteunt het belang van vervolgonderzoek.
Hapsan, S. M., Sugito, S., & Fauziah, P. Y. (2020). Parent's involvement in early childhood education during the Covid-19 pandemic period. <i>Jurnal Pendidikan Progressif, 10</i> (2), 298-311.	Vroegschool (4-6 jaar) regulier onderwijs	Ouderbetrokkenheid bij schools leren.	Vragenlijst; exploratief.	Telefoon, geschreven communicatie, gebruik van technologie, "visual communication tools".	varia	Mate waarin ouders leerkracht om steun vragen.	72,5% van de ouders vraagt leerkracht om steun als thuiswerkopdrachten niet duidelijk zijn.		
Harley, M.F. (1985). An alternative organizational model for early childhood distance education programs. <i>Distance Education, 6</i> , 158-168.	Voorschool en onderbouw basisonderwijs	Verbinding van de samenwerking tussen leerkrachten en ouders om het effect van vroegschoolse afstandsonderwijs te vergroten.	Literatuuronderzoek	Schriftelijke materialen, audio, audio-visuele materialen.	varia	Thema's literatuuronderzoek: 1. Structurele verschillen tussen school en thuis.2. Rol van ouders. 3. Rol van leerkrachten. 4. Partnerschap. Percepties van ouders van hun rol.	Vier belangrijkste criteria geformuleerd voor effectieve thuisondersteuning: 1. Erkennen van verschillen in setting, rollen en relaties tussen school en thuis 2. De rol van de ouder als belangrijkste educator erkend 3. Leraren zijn ondersteuners; zij doen recht aan de sociale en culturele achtergrond van de ouders 4. Alle leerkrachten effectieve interactieve vaardigheden om te kunnen werken met ouders.		Overall conclusie: wellicht is vooral een verandering in attitude nodig bij leerkrachten.
Hu, Z., & Lu, W. (2020). Prekinderen and kindergarten virtual school programs under COVID-19: A two-case comparative study. <i>Proceedings of the Association for Information Science and Technology, 57</i> (1), e338.	Basisonderwijs	Inrichting afstandsonderwijs.	Vergelijking van twee soorten afstandsonderwijs.	Asynchroon en synchroon afstandsonderwijs. Films, online platform, videobellen.	varia	Lesobservaties, voorkeuren leerlingen, ouderbetrokkenheid, gedifferentieerd lesgeven, info over activiteiten.	Beide programma's ontwikkelden zich en bewogen meer naar elkaar toe, om een balans te vinden die aansloot bij de behoeften van leerlingen, ouders en leerkrachten. Afstandsonderwijs biedt kansen en uitdagingen.		Zoek een combinatie van vormen die past bij het doel en de doelgroep.
Irvin, D.W., Bigelow, K.M., Turcotte, A., Eastwood-Talmon, N., & Wallisch, A. (2020). Talk Around Town: A mobile phone application to support parent-child talk in the community. <i>Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services, 101</i> (1), 21-33.	Jonge kinderen - 1 tot 5 jaar (N=6). Twee groepen: gezinnen die wel / niet een interventie van YVE thuis ontvangen.	Ondersteunen van ouder-kind interacties met rijke taal in de sociale omgeving.	Pilotstudie naar ervaringen met mobiele app. Twee ouders: een korte vragenlijst na elk gebruik en een meer uitgebreide vragenlijst na afloop van pilot. Een vragenlijst voor YVE-professionals over de website dashboard user experience.	Mobile app 'Talk Around Town' (TAT).		Ouders: Bij welke locaties gebruiken ouders TAT. Schaal van 1-5: TAT helpt me bij het praten met mijn kind: Hoe goed werkt TAT ; Door TAT praat ik meer met mijn kind. Ja/nee- vraag: TAT verbeterd mijn ervaringen met mijn kind in de sociale omgeving. Ervaringen met TAT. Professionals: schaal van 1-5: gebruiksvriendelijkheid van TAT.	TAT wordt het meest gebruikt in winkels en het minst bij anderen thuis en in de kliniek. TAT helpt: M=4,76 / 4,14. TAT werkt goed: M=4,79 / 4,57. Door TAT meer praten: M=3,5 / 3,0. Vragen over verbeterde ervaring: 50%+ zegt wel. Gebruiksvriendelijkheid door professionals: M=4, 4.	De TAT app biedt de mogelijkheid om ouders concreet te coachen in verschillende (sociale) situaties, ook buitenshuis. Door positieve ouder-kind interacties te stimuleren in specifieke sociale omgevingen, heeft TAT het potentieel om het algemene welzijn van gezinnen in deze en andere plekken te vergroten en een bruikbare tool te worden voor sociaal werk. Deze pilot wijst erop dat de app verder getest kan worden.	
Kelso, G.L., Fiecht, B.J., Olsen, S.L., & Rule, S. (2009). The feasibility of virtual home visits to provide early intervention: A pilot study. <i>Infants & Young Children, 22</i> (4), 332-340.	Kinderen van 0 tot 3 jaar met een handicap.	Online interventie in gezinnen met jonge kinderen met een handicap.	Literatuuronderzoek, vragenlijsten en schalen, interviews (alleen de professionals) en kostenberekeningen.	Online coaching van ouders via video conferencing.	videobellen	Tevredenheid en bruikbaarheid, tijd- en kostenbesparing. Voordeel is dat de voordelen boven traditionele manieren.	Hoge score van tevredenheid en bruikbaarheid, tijd- en kostenbesparend. Voordeel is dat de professional eerder tot coaching gedwongen wordt ipv zelf met het kind bezig te zijn.	Goede techniek en opleiding van professionals om (online) te coachen van online coaching op ouders en op kinderen.	

Referentie	Doelgroep leerlingen	Focuse interventie	Soort onderzoek	Media	Media - code	Uitkomstmaten	Resultaten	Randvoorwaarden en belemmeringen	Aanbevelingen
Maningiyas, R. D. T., Hami, A. B., & Ali, M. (2020). Compiling plan of learning activities and evaluation for early childhood learning. <i>International Webinar Series-Educational Revolution in Post Covid Era</i> , 178-186.	Voor- en vroegschool, 0-8 jaar.	Wat is de juiste onderwijsaanpak voor jonge kinderen tijdens de covid-pandemie en hoe kunnen leerplannen en het beoordelend van resultaten goed uitgevoerd worden. Aandacht voor rol (opvatting), taak en verantwoordelijkheid leerkrachten en ouders in effectief huissonderwijs.	Kwalitatief beschrijvend onderzoek dataverzameling: open interviews ouders en leraren, participerende observaties en documentonderzoek.	Online Mas.	online platform, videobellen	Beschrijving rol leerkracht en ouders bij effectief huissonderwijs	Samenwerking tussen leerkrachten en ouders is nodig. De rol van de leerkracht is meer de planner van de leeractiviteiten en het regelen en beoordelen van leerresultaten, terwijl de ouders meer de bewakers/coach zijn van het leerproces. Wat betreft een betrouwbare beoordeling van de resultaten zijn huisbezoeken nodig door leerkrachten.	Online leren Samenwerking ouders en leerkrachten, duidelijkheid over rollen, taken, verantwoordelijkheden. Wekelijks leerplan.	Adviezen voor leerkracht Online leerplan: activiteiten eenvoudig, niet face to face kopiëren naar online, stap voor stap, doelen klein houden. Neem je rol en beslis over het leerplan en de evaluatie en deel dat met ouders. Stem af op de gezinssituatie. Adviezen aan ouders voor thuissonderwijs: 1 routine; 2 open interactie met kind; 3 neem tijd en bouw tijd op, stap voor stap; 4 weet hoe je je kind online beschermmt; 5 wees actief naar school/leerkracht.
McLeod, S., Ballard, K.J., Ahmed, B., McGill, N., & Brown, M.I. (2020). Supporting children with speech sound disorders during COVID-19 restrictions. <i>Global Technological solutions. Global Sciences and Related Disorders</i> , 5, 1805-1808.	Kinderen met spraak- /taalsobersissen.	Behandeling van spraakproblemen met behulp van een computer of online programma.	Beschrijving van 3 interventies twee beoordeeld door randomizeert controlled trials in totaal 375 kinderen, één beoordeeld door RCT, usability, validation & efficacy studies.	Computerprogramma's & websites: Phoneme Factory, Sound Slicer, Apraxia World, Waiting for Speech Pathology.	app, website	Mate van verbetering in spraak/taal.	Technische oplossingen kunnen belemmeringen voor toegang tot spraak-taal problemen wegnemen - tijdens COVID-19 en daarna. Interactieve kenmerken, feedbackmechanismes, monitoring / begeleiding ondersteuning van professionals en controle over de dosering van de interventie lijken belangrijk te zijn in het ontwerpen en implementeren van effectieve technische oplossingen voor het verbeteren van de spraak van kinderen. Passende doses thuisoefening met Apraxia World onder begeleiding van een spraak- taalpatholoog bieden een krachtig mechanisme om de effecten van COVID-19 beperkingen op kinderen met SSD tegen te gaan en vormt een potentiële technology-based oplossing voor het chronische tekort aan taal- spraakproblemdiensden in de toekomst.	Het gebruik van computer- en online programma's voor de behandeling van spraak- taalproblemen is een goed alternatief wanneer spraak- taalbehandeling op locatie niet mogelijk is.	
Nieuwboer, C. C., Fukkink, R. G., & Hermans, J. M. (2017). Empowerment-oriented email consultation for parents: Development of the Guiding the Empowerment Process model. <i>Child & Family Social Work</i> , 22, 61-71.	Ouders	GEF model (Guiding the Empowerment Process) - het niveau van empowerment-oriënteerd begeleiding bepalen in eenmalige e-mailconsultaties - testen en vergelijken met het Social Support model.	Ouders een opvraagvragen laten insuren waar professionals per e-mail antwoord op geven. Deze mailwisseling analyseren.	Advies via e-mail.	e-mail	In hoeverre technieken van het GEF model gebruikt worden in de e-mailantwoorden.	Het GEF model moet niet alleen als checklist gebruikt worden, maar meer als hulpmiddel om advies meer empowerment te maken. Het GEF model kan goed gebruikt worden om het niveau van empowerment-oriëntatie te bepalen van eenmalige e-mailadviezen, maar waarschijnlijk ook voor langduriger e-mailcontact of sessies op locatie.		
Oke, A., Butler, J. E., & O'Neill, C. (2020). Identifying barriers and solutions to increase parent-practitioner communication in early childhood care and educational services: The development of an online communication application. <i>Early Childhood Education Journal</i> , 49, 283-293.	Kinderen (2;8-5;6 jaar)	De impact van TeachKloud op de betrokkenheid van familie.	Vragenlijst ingevuld door VVE-professionals en families.	TeachKloud (online platform).	online platform	Mate van betrokkenheid van familie en voordelen van TeachKloud.	Betekenisvolle relaties waarbij beide partijen gewaardeerd worden.	Het gebruik van digitale applicaties zoals TeachKloud om de betrokkenheid van families te vergroten is positief.	
Olson, K.B., Wilkinson, C.L., Wilkinson, M.J., Harris, J., & Whittle, A. (2016). Texts for health: Evaluation of a mobile speech and language delay. <i>Clinical Pediatrics</i> , 55 (11), 1044-1049.	Gezinnen met kinderen van 11-36 maanden met taal- spraakachterstanden. Stedelijke groep, USA, Engels- economische status, laag opleidingsniveau. Wenig begang tot voorzieningen en zorg taal- spraakondersteuning jonge kind (bibliotheek, logopedie, klinisch). Moeilijk te bereiken met reguliere aanpak (deelname bijeenkomsten, taalbarrière). Werving bij deelnemers voedselprogramma.	Aanvullend op reguliere ondersteuning Bevorderen taalstimulerende activiteiten door ouders thuis. Vergroten kennis en vaardigheden bij ouders taal- ontwikkelingsstimulering. Bekendheid bevorderen bij ouders van voorzieningen voor taalstimulering jonge kind door middel van korte berichten 3x per week gedurende 12 weken. Ouders konden kort reageren ter controle of ouders bericht gezien en begrepen hadden.	Interventieonderzoek. Zelfrapportage Voor- en na meting Likertschaal, ja/nee, open vragen. N=511, respons 67% (N=27)	Tekstberichten via telefoon,	sms	Mate van taalstimulerende activiteiten en ouders met hun kind o.b.v. zelfrapportage Ervaren kennis en vaardigheid van ouders over ontwikkeling en ontwikkelingssituering. Bekendheid bij ouders met voorzieningen en zorgstructuur. Taal en ontwikkeling jonge kind. Tevredenheid ouders over tekst berichten.	Tevredenheid van ouders hoog. Meer taalstimulerende activiteiten en eraren kennis en vaardigheden. Alle deelnemende ouders bevelen deze vertwijze aan 98% ervaren het als waardevol voor het gezin. 89% vindt dat het hun kind heeft geholpen. Toegankelijke werkwijze voor doelgroep. Informatie toegankelijker dan via websites. Goedkoop. Meer bibliotheekbezoeken.	Geslacht voor anderstalige ouders en ouders uit zwakkere sociaal-economische groep. Objectieve voor- en naming bevoegen. Waardevolle aanvulling op ondersteuningspakket voor deelnemende gezinnen met jonge kinderen.	Aanpak uitbreiden naar grotere groepen deelnemers en onderzoeken Objectieve voor- en naming bevoegen. Waardevolle aanvulling op ondersteuningspakket voor deelnemende gezinnen met jonge kinderen.

Referentie	Doelgroep leerlingen	Focuse interventie	Soort onderzoek	Media	Media - code	Uitkomstmaten	Resultaten	Randvoorwaarden en belemmeringen	Aanbevelingen
Owen, D. A., & Hutchings, J. (2017). An evaluation of the online universal programme COPING Parent: a feasibility study. <i>Journal of Public Health Research, 6</i> (1), 37-43.	Kinderen van 3-8 jaar.	Online algemeen opvoedprogramma voor ouders die positieve opvoedstrategieën willen leren.	Participanten vragen het online programma uit te proberen, om de bruikbaarheid en aantrekkelijkheid te onderzoeken.	Online training met informatie, videos, quizzes en ideeën voor oefeningen thuis.	online training	Feedbackformulier, ingevuld door participanten die het programma gevolgd hebben, o.a. over tevredenheid en bruikbaarheid van het programma.	Een aantal praktische punten zijn verbeterd aan de hand van de feedback. De meerderheid van de participanten zou het programma aanraden aan andere ouders. Naast feedback over toegankelijkheid en gebruik van het programma waren ouders positief over de voorbeeld filmpjes.		Dit was een kleine pilot, verder onderzoek is nodig.
Powell, G., & McCauley, A. W. (2012). Blogging as a way to promote family-professional partnerships. <i>Young Exceptional Children, 15</i> (2), 20-31.	Kinderen van 3-5 jaar, deels met autisme.	Gebruik van technologie als innovatief supplement op huidige communicatie en ouderschool relaties.	Onderzoek naar het gebruik van blogs als communicatieduidel voor ouders en school.	Blogs.	blogs	Ervaringen van ouders en school over het gebruik van blogs.	Blogs zijn een goed middel om ouders te informeren over bijvoorbeeld de activiteiten op school en wat hun kind heeft geleerd. Ouders kunnen makkelijk reageren op de berichten.	Ouders moeten toegang hebben tot internet. Besluiten hoe vaak er updates worden gegeven - in dit voorbeeld dagelijks per kind, maar dit kost veel tijd.	Blogs kunnen een goede manier zijn om communicatie te faciliteren. Kinderen kunnen ook betrokken worden bij het schrijven van de blogs.
Priyadarshini, H., & Chiang, J. J. (2020). Embracing telehealth: supporting young children and families through occupational therapy in Singapore during COVID-19. <i>World Federation of Occupational Therapists Bulletin, 76</i> (2), 90-93.	Kinderen tot 7 jaar met ontwikkelings- en gedragsproblemen/stoornissen en leerproblemen (special needs)	Ouders helpen bij het sociaal-emotionele en medische ontwikkeling, inclusief het omgaan met het betrekken van busjes in het gezin.	Kwalitatief, Evaluatieonderzoek van ingezette interventies.	Teleconsult, Online ouderworkshops, Online hulpmiddelen/bromen, Online platforms.	online platform, online training	Feedback ouders en therapeuten, Registratie (video en administratief) van Vorderingen, Internet polls bij de deelnemers.	Ouders zijn meer actief en betrokken in de therapieaanpak en minder afhankelijk van de therapie- setting bij fysieke therapie → betere transfer in thuissituatie. Therapeuten kunnen met support en aanpak beter inspelen op de thuissituatie en mogelijkheden thuis. Voor ondersteuning sociaal-emotionele ontwikkeling is telehealth meer geschikt dan voor medische ontwikkeling.	Tijdens therapie sessie kunnen aanpassen aan thuissituatie (bv busjes erbij betrekken als rolmodel, of snel kunnen navigeren in systemen om toegang te krijgen tot relevante informatie). Waarschijnlijk aanvulling op reguliere therapie; teleconsult in besloten in regulier pakket. Zeker voor kinderen met hoog risico.	
Radner, J. M., Ferrer, M. J., McMahon, D., Shankar, A. H., & Silver, K. L. (2018). Practical considerations for transitioning to early childhood interventions to scale: lessons from the Saving Brains portfolio. <i>Annals of the New York Academy of Sciences, 1419</i> (1), 230-248.	Jonge kinderen.	Ontwikkeling van jonge kinderen door ouders te trainen in psychosociale stimulering.	Verzameling van pilot studies.	Verskillende technologische toepassingen, waaronder tekstberichten en video.	varia	Ontwikkeling van het kind, thuissituatie.	Bij sommige studies is technologie gebruikt om het bereik te vergroten. Technologie is het meest krachtig als het de professional in staat stelt zich te richten op relationele elementen, maar nog steeds kwalitatieve inhoud te bieden. Het kan ook bruikbaar zijn om gestandaardiseerde informatie te presenteren voor verdere discussie. Gebruik van media zoals apps kan positieve ouderkennis en vaardigheden versterken. Tot slot kan media gebruikt worden om relaties te versterken (bijv. door whatsapp) en training te ondersteunen (filmen, presentaties).	Online platform bevordert de samenwerking met netwerkpartners.	Het gebruik van mobiele telefoons en apps wordt aanbevolen om kwalitatieve relaties te ondersteunen en verbeteren.
Riley, A. R., Boshkoff, E. A., Neisius, A., & Freeman, K. A. (2016). A 4-minute video improves parents' instruction delivery to young children: A multiple-baseline investigation. <i>Clinical Practice in Pediatric Psychology, 4</i> (4), 396-404.	Kinderen van 1,5-5 jaar.	Ouders trainen in effectieve instructie van hun kinderen.	Experimenteel - ouders instrueren door video, observatie van ouder-kind interactie, zelf-feedback, eventueel feedback van onderzoeker.	Videoinstructie.	filmpjes	Mate in hoeverre ouders 6 componenten van Effective Instruction Delivery (EID) halen zien.	Het gedrag van de ouders veranderde na v. de video-instructie, wat latzaten tot gebruik van multimedia op zichzelf al effect kan hebben. Herhaling van de video zijn en het oefenen hebben effect. Video-instructie gecombineerd met feedback geeft een groter effect, dit kan ook in de vorm van zelfreflectie zijn.		Korte multimediale interventies kunnen effect hebben op het gedrag van ouders. Dit was een kleine studie in een laboratorium dus verder onderzoek is nodig.
Somlanij Tokic, I., Vukasovic, A. (2020). Continuity of educational process through virtual kindergarten during Covid-19 outbreak - cases study from Croatia. <i>EDULEARN20 Proceedings</i> .	Kinderen van 4 tot 7 jaar die een kinderopvanggroep in Kroatie bezoeken.	Contact en partnerschap blijven houden en een community vormen via social media in lijden van gewoongen afstand door Covid-19.	Ethnografische case study, interviews met ouders en kinderen, bestudering van de social media en het professionele portfolio van de leerkracht.	Social media: Facebook en Viber.	social media	Beschrijving van: 1. de rol van bestaande virtuele sociale netwerken in het voortzetten van educatieve processen geurende de Coronasluiting, 2. de rol van het al bestaande partnerschap bij het inzetten van het virtuele sociale netwerk, 3. Het partnerschap van de rol van het onstane partnerschap bij het hoofd bieden aan de nieuwe omstandigheden.	1. Bestaande virtuele sociale netwerken zijn een voorbeeld voor educatieve voorbeeld. Tijdens de Coronasluiting, maar alleen als ook (2) al een partnerschap bestaat die gebruik maakt van de sociale netwerken en er al sprake is van een waarding van elkaar's cultuur en waarbij de interpersoonlijke contacten blijven aan het bewerken naar gezamenlijke educatieve doelen. 3. Het partnerschap draagt bij als het de behoeften, ervaringen en het leren van kinderen centraal stelt.	Organiseer feedback van kinderen en zorg voor een sterke en dialectische relatie tussen de kinderopvang en de thuissituatie van de kinderen.	nvt
Tarigan, K. E., & Stevani, M. (2020). Role of parents in early educational childhood in Covid-19 outbreak. <i>Educational Practices during the COVID-19 Viral Outbreak: International Perspectives, 143</i> .	Vroegschoolse leerlingen.	Overwegingen van ouders over effecten van educatieve technologie tijdens de COVID-19 pandemie.	interviews met ouders.	Verskillende media: online vragelijst na de les, videobellen, Whats-App groep, bellen, sms, website school, e-mail nieuwsbrief.	varia	Voorkeur voor bepaalde media, leren per dag waarop ouders kinderen helpen met schoolwerk, betrokkenheid van ouders, effect op 'karakter onderwijs' (waarden).	Opa media voorkeur voor online vragelijst na de les, videobellen, Whats-App groep. Het gebruik van technologie kan een positief effect hebben op ouderbetrokkenheid en karakter onderwijs.		

Referentie	Deelgroep leerlingen	Focuse interventie	Soort onderzoek	Media	Media - code	Uitkomstmaten	Resultaten	Randvoorwaarden en belemmeringen	Aanbevelingen
Walsh, B. A., Cromer, H., & Weigel, D. J. (2014). Classroom-to-home connections: Young children's experiences with a technology-based parent involvement tool. <i>Early Education and Development</i> , 25(8), 1142-1161.	Voerschools (49-62 maanden).	Ervaringen van kinderen met de Classroom-to-Home connections DVD in kaart brengen.	Interviews met kinderen, ouderlogboeken, leerkrachtlogboeken en focusgroep; exploratief.	Tweetalige DVD's (Engels en Spaans) over nieuwsbrieven van de klas, audiovisueel.	varia	Mate van coveiwing, op welke manier de DVD's de groei en het leren van kinderen ondersteunen en welke kenmerken van de DVD's ouders en leerkrachten aangeven als belangrijk voor positieve belevingen van kinderen met de DVD's.	97% van de logboeken vermeldt dat kinderen de DVD's thuis bekijken, 95% vermeldt dat de kinderen met hun ouders de DVD's thuis bekijken, 29% vermeldt dat de kinderen de DVD's thuis met een ander familielid bekijken en 7% vermeldt dat de ouders zelf de DVD thuis bekijken. De DVD's bieden de gelegenheid om het zelfbewustzijn en het zelfvertrouwen van kinderen te verbeteren; de kinderen vonden het leuk om zichzelf en anderen in de DVD's terug te zien, bieden de gelegenheid voor ervaringen met technologie en digitale gereedschappen, helpen om ervaringen in de klas uit te breiden en bieden gelegenheden voor rijke conversaties en andere interactieve ervaringen.	DVD ook aanbieden in de taal van de ouders.	Het gebruik van DVD's biedt de mogelijkheid om de verbinding tussen de klas en thuis te versterken, daarnaast biedt het aanbieden van de DVD's in de taal van de ouders de mogelijkheid om te betrokkenheid van ouders te vergroten.
Willis, L.S., & Exley, B. (2016). Using an online social media space to engage parents in student learning in the early-years: Enablers and impediments. <i>Digital Education Review</i> , 33, 87-104.	Leerlingen van 5 en 6 jaar.	Samenwerken met ouders via social media bij onderzoekend leren.	Analyse van data van gebruik van het social media platform, opgenomen gesprekken en vragenlijsten vooraf en achteraf.	Social media platform Seesaw waarvan verschillende faciliteiten ingezet werden.	social media	Mate waarin ouders een bijdrage leveren via de social media en ervaren bevorderende en belemmerende factoren om dit te doen.	Gebruik van Seesaw enthousiasmeerde ouders doordat zij leerproces kind konden volgen, konden er een bijdrage aan leveren, leverde meer wederzijdse informatieuitwisseling op, versterkte de leeromgeving in de klas, werkte motiverend op de leerhouding van leerlingen.	Wat invloed heeft op de mate van succes is ervaring van leerkrachten met digitale technologie, inbedding van social media in de lessen, aanwezigheid van technische ondersteuning, gebruik maken van de mogelijkheden van het social media platform, kennis van onderzoekend leren.	Het is een absolute aanbeveling om social media platforms in te zetten om de samenwerking met ouders te verbeteren en hiermee de ouders meer te betrekken bij het leerproces en tegelijk ook de leeromgeving op school te versterken.

Bijlage 4: Digitale vragenlijst

Welkom

Welkom bij de vragenlijst Educatief partnerschap in VVE op afstand.

U zult vragen te zien krijgen over de effecten van de Corona-maatregelen op de uitvoering van activiteiten met ouders in de context van Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE).

Klik na elke pagina op "Verder" en aan het einde op "Afronden".

Alvast hartelijk bedankt voor uw medewerking.

Wat is uw functie?

- Leerkracht
- Pedagogisch medewerker
- Coach passende kinderopvang
- Logopedist in VVE
- Intern begeleider
- Docent ouderbijeenkomsten
- Locatiemanager / houder kinderopvang
- Schoolleider/directeur
- Anders, namelijk...

Aan welk soort organisatie bent u verbonden?

- Voorschoolse voorziening (kinderopvang, peuteropvang, peuterspeelzaal, VVE-groep, voorschool, etc.)
- Basisschool (inclusief brede school, kindcentrum, integraal kindcentrum)
- Sociale voorziening (welzijn, CJG, wijkteam)
- Ondersteunende diensten (logopedie, schoolcontactwerk, intern begeleider, coach passende kinderopvang)
- Anders, namelijk...

In welke gemeente werkt u (met name)?

- Arnhem
- Anders, namelijk:....

Samenwerking met ouders vóór de Corona-maatregelen

We stellen nu een aantal vragen over de periode vóór de Corona-maatregelen. Wat deed u concreet met ouders in het kader van VVE? Vul voor elke ingezette activiteit in hoe tevreden u was over het effect.

Voor elk van de volgende activiteiten:

- Deze actie heeft plaatsgevonden / Deze actie heeft niet plaatsgevonden
- Schaal vraag: Zeer ontevreden - enigszins ontevreden - neutraal - enigszins tevreden - zeer tevreden

Elke vraag staat op een aparte pagina. Als de respondent "deze actie heeft niet plaatsgevonden" invult, krijgen ze de schaalvraag niet.

- Vóór de Corona-maatregelen: telefonische gesprekken met individuele ouders over ontwikkelingsstimulering thuis
- Vóór de Corona-maatregelen: live gesprekken met individuele ouders over ontwikkelingsstimulering thuis
- Vóór de Corona-maatregelen: meegeven van boeken en andere materialen voor ontwikkelingsstimulering thuis
- Vóór de Corona-maatregelen: appgroep met ouders over ontwikkelingsstimulering thuis
- Vóór de Corona-maatregelen: live ouderbijeenkomsten over ontwikkelingsstimulering thuis
- Vóór de Corona-maatregelen: online ouderbijeenkomsten over ontwikkelingsstimulering thuis
- Vóór de Corona-maatregelen: nieuwsbrief met tips over ontwikkelingsstimulering thuis

Open vragen:

- Welke andere activiteiten ondernam u met ouders voor de Corona-maatregelen?
- Wat maakte de voorgenoemde activiteiten met ouders succesvol?
- Kunt u hier voorbeelden noemen uit uw eigen praktijk, deze kunnen we dan gebruiken als goede voorbeelden voor andere VVE locaties.
- Wat heeft u bij deze activiteiten met ouders als knelpunten ervaren?
- Kunt u concreet benoemen wat deze drempels waren, met voorbeelden uit uw eigen praktijk? Dan kunnen wij op basis daarvan adviezen formuleren voor VVE op afstand.

Samenwerking met ouders gedurende de Corona-maatregelen

We stellen nu een aantal vragen over de periode tijdens de Corona-maatregelen. Wat deed u concreet met ouders in het kader van VVE gedurende de Corona-maatregelen? Vul voor elke ingezette activiteit in hoe tevreden u was over het effect.

Dezelfde vragen als bovenstaand, alleen staat er nu “Tijdens de Corona-maatregelen:” voor elke activiteit en bij de open vraag “gedurende de Corona-maatregelen”.

Samenwerking met ouders tijdens de zomervakantie 2020

We stellen nu een aantal vragen over de periode tijdens de zomervakantie 2020. Wat deed u concreet met ouders in het kader van VVE gedurende de zomervakantie? (Bijvoorbeeld: zomerschool, zomer VVE). Vul voor elke ingezette activiteit in hoe tevreden u was over het effect.

Dezelfde vragen als bovenstaand, alleen staat er nu “Tijdens de zomervakantie 2020:” voor elke activiteit en bij de open vraag “gedurende de zomervakantie”.

Samenwerking met ouders vanaf september 2020

We stellen nu een aantal vragen over de periode na de zomervakantie 2020. Er zijn nog steeds de beperkende regels van toepassing. Ouders mogen niet of beperkt binnenkomen, ze mogen niet of beperkt op het schoolplein aanwezig zijn. Hoe wordt in deze periode vorm gegeven aan het educatief partnerschap met ouders in VVE?

Wat deed u concreet na de zomervakantie met ouders in het kader van VVE? Vul voor elke ingezette activiteit in hoe tevreden u was over het effect.

Dezelfde vragen als bovenstaand, alleen staat er nu “Vanaf september 2020:” voor elke activiteit en bij de open vraag “na de zomervakantie”.

De antwoordopties voor de activiteiten zijn:

- Deze actie heeft plaatsgevonden
- Deze actie staat gepland
- Deze actie heeft niet plaatsgenomen en staat niet gepland

De volgende vragen zijn alleen zichtbaar wanneer respondenten invullen dat ze in de gemeente Arnhem werken.

Deze vragenlijst geeft ons informatie over de manieren waarop vorm gegeven wordt aan educatief partnerschap met ouders gedurende de Coronatijd. Graag willen we doormiddel van een gesprek nog meer te weten komen over de details.

Hoe wilt u doorpraten over educatief partnerschap met ouders bij VVE gedurende Coronatijd?

- Ik sluit aan bij de online bijeenkomst op woensdag 16 september van 13:00-14:30, nodig mij hiervoor uit
- Ik sluit aan bij de online bijeenkomst op maandag 21 september van 15:30-17:00, nodig mij hiervoor uit
- Ik kom naar het Onderwijshuis op dinsdag 15 september van 15:30-17:00 (max. 12 pers.)
- Ik kom naar het Onderwijshuis op vrijdag 18 september van 13:00-14:30 (max. 12 pers.)
- Maak een afspraak met mij zodat we samen door kunnen praten naar aanleiding van deze vragenlijst
- Ik heb geen interesse om door te praten

Wat is uw e-mailadres?:

Klik op "Afronden" om de vragenlijst te verzenden. Dank u wel voor uw medewerking.

Colofon

EDUCATIEF PARTNERSCHAP IN VVE OP AFSTAND

Werkzame principes in het bieden van virtuele ondersteuning aan ouders van risicoleerlingen.

Eindrapport – februari 2021

Judith Stoep Expertisecentrum Nederlands /
Radboud Universiteit, Pedagogische Wetenschappen en Onderwijswetenschappen
Annelies van der Lee Expertisecentrum Nederlands

Annette Mullink Stichting PAS
Jonathan Simonis Stichting PAS

Met medewerking van:

- Masterstudenten Onderwijswetenschappen aan de Radboud Universiteit: **Janneke Wind, Linde Peters, Pien Traa, Annemijn van Buuren en Puck van den Berk**
- **Olivia Arends**, stagiair Expertisecentrum Nederlands
- Deelnemers aan de diepte-interviews van verschillende VVE-locaties in Arnhem
- **Arna van den Bosch**, ouderconsulent
- **Esther Los**, beleidsadviseur gemeente Rotterdam

Bij dit rapport is ook een flyer gemaakt door Marcel van Wilsem Vos (Stichting PAS). Beide opbrengsten zijn te vinden op <https://expertisecentrumnederlands.nl/educatief-partnerschap-in-vve-op-afstand-werkzame-principes-in-het-bieden-van-virtuele-ondersteuning-aan-ouders-van-risicoleerlingen>

Iconen in deze publicatie zijn afkomstig van <https://icon-icons.com/nl/pack/Free-Icons-Freebie---V4/1484>, Adrien Coquet en Gregor Cresnar (Noun Project) en Alexandra Koch (Pixabay).

Citatie bij publicatie

Stoep, J., Van der Lee, A., Mullink, A., & Simonis, J. (2021). *Educatief partnerschap in VVE op afstand. Werkzame principes in het bieden van virtuele ondersteuning aan ouders van risicoleerlingen*. Nijmegen/Arnhem: Expertisecentrum Nederlands/Stichting PAS.

Subsidie

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt door financiering van ZonMw, in de call COVID-19 Wetenschap voor de praktijk, projectnummer 10430042010022 50-56300-98-1618.

Uitgave en verspreiding

Expertisecentrum Nederlands
Toernooiveld 9
6525 ED Nijmegen
Tel.: 024 382 3232
<https://www.expertisecentrumnederlands.nl>

Stichting PAS
Beverwaardlaan 3
6825 AE Arnhem
Tel.: 026 760 0900
<https://www.stichtingpas.nl/>

©Copyright Expertisecentrum Nederlands en Stichting PAS

©Copyright 2021: Stoep, J., Van der Lee, A., Mullink, A., Simonis, J.